DUPĂ 30 DE ANI

ROMÂNIA

Newsweek

Anul 2 ■ Numărul 85
Preț: 11,90 lei ■ 20-26.12.2019

EDIȚIE SPECIALĂ

RADIOGRAFIA COMPLETĂ A EVENIMENTELOR DIN DECEMBRIE 1989

- Horia-Roman Patapievici
- Oliver Jens Schmitt
- Victor Rebengiuc
- Vladimir Tismăneanu
- Mircea Mihăieș
- Radu Paraschivescu
- Ioan Stanomir
- Paul Dragoș Aligică
- Germina Nagâț
- Cristian Diaconescu
- Mădălin Hodor
- Radu Vancu
- Igor Cașu
- Adrian Cioflâncă

BIBLIOTECA ALTFEL

19085
5 948494 000029

KISS FM

KISS FM ESTE RADIOUL NR. 1 ÎN ROMÂNIA

Conform studiului de audiență realizat în perioada 22 aprilie - 11 august de IMAS - Marketing și Sondaje și MERCURY RESEARCH S.R.L., la nivel național, Kiss FM este ascultat zilnic de **2.527.400 de persoane.**

Vă mulțumim!

Newsweek ROMÂNIA

20-26.12.2019 _ ANUL 2 _ NR.85

EDIȚIE SPECIALĂ

SUMAR

Opinii

6 CĂTĂLIN PRISACARIU
Barna, micul satrap înalt

7 RADU PARASCHIVESCU
Covorul, banana și trecutul în care nu privim

Dosar

8 **Revoluția română După 30 de ani**

10 Luna Revoluției

12 Ultima încercare a lui Ceaușescu de a adormi poporul

13 „Păi, cum să nu am ură pe Iliescu?”

14 Dosarul Revoluției, o epopee de 30 de ani

18 Cum s-au omorât românii între ei

21 Odioasa dictatură s-a prăbușit

22 Harta victimelor

24 Cine răspunde pentru crimele de la Revoluție

26 Horia Patapievici: Revoluția de Centru. Câteva reflecții asupra Revoluției Române și a revoluțiilor din 1989

34 Victor Rebengiuc: „Când comuniștii l-au gonit pe Rege, a fost un moment îngrozitor pentru mine”

36 Ioan Stanomir: „Între România pe care Regele o părăsește și cea în care Regele revine, nu mai e nicio legătură”

42 Petre Roman: „Nu am absolut nimic să-mi reproșez în privința Revoluției. Nici a Mineriadei”

46 Vladimir Tismăneanu: „Românii tânjesc după un nou început, la 30 de ani de la Revoluția lor sângeroasă”

48 Germina Nagâț: „Să numărăm, așadar!”

50 Olver Jens Schmitt: „România are nevoie de o cultură a memoriei anului 1989”

52 Radu Paraschivescu: Ce nu avem voie să uităm

54 Dragoș Paul Aligică: Are sens o identitate românească în lumea asta globalizată

55 Mircea Mihăieș: Privind înapoi cu speranță

56 Igor Caşu: Am îndrăgit România din 21 decembrie 1989

57 Radu Vancu: Pesedismul n-a fost un comunism, dar a avut aceeași vocație a minciunii endemice

58 Adrian Cioflâncă: Hibridarea revoluționară

60 Cristian Diaconescu: Românii și-au dorit cu patimă să trăiască într-o lume liberă

Calendar

62 Ștefan I întemeiază Regatul Ungariei

Newsweek ROMÂNIA

Află cum te poți abona » P.64-65

REDACȚIA

DIRECTOR _ Sabin Orcan

REDACTOR-ȘEF _ Răzvan Chiruță

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT _ Cătălin Prisacariu

Online manager _ Ștefan Onica
Senior editor _ Mircea Marian
Senior editor _ Silviu Sergiu
Senior editor _ Mihai Duță
Senior editor _ Petre Bădică
Senior editor _ Ramona Ursu
Editor _ Flavia Drăgan
Editor _ Adina Mutăr
Editor _ Răzvan Scăețeanu
Reporter special _ Petru Zoltan
Reporter _ Adelina Sahlean
Contributori _ Sabin Gherman, Alexandru Lăzescu, Radu Paraschivescu

ART DIRECTOR

Cecilia Bălănescu

DTP

Ionuț Aldea

CORECTURĂ

Monica Ady

FOTO

INQUAM PHOTO AGENCY shutterstock gettyimages

EDITOR

SC News Internațional SA

Bd. Mărăști, nr. 65-67, Sector 1, București
(Pavilion G3, Complexul Romexpo, Intrarea B)
Telefoane:
0374.00.23.81; 0374.00.23.82
Email:
redactia@newsweek.ro
abonamente@newsweek.ro
publicitate@newsweek.ro

DIRECTOR COMERCIAL _ Carmen Dincă

DIRECTOR PUBLICITATE _ Adrian Dinu
Telefon: 0722 250 070

OFFICE MANAGER _ Andrei Sabin Orcan

TIPAR:

ipg Infopress™ Group

ISSN 2601 - 5897

Newsweek este o marcă înregistrată a Newsweek LLC (SUA)

GLASGOW, SCOȚIA

Moș Crăciun cu repetiție

Peste 8.000 de persoane îmbrăcate în Moș Crăciun au luat cu asalt străzile orașului scoțian Glasgow, pe 8 decembrie 2019. Ele au participat la crosul organizat în fiecare an în scopuri caritabile. De la ediția inaugurală din 2006 s-au strâns peste 350.000 de lire sterline.

FOTO: JEFF J MITCHELL/GETTY IMAGES

FIVE GUYS
COSTA
WEST NILE STREET
DELUXE

BIRMINGHAM, ANGLIA

Un nou cadou de la Banksy

O lucrare a celebrului artist stradal Banksy și-a făcut apariția pe un zid de pe Strada Vyse din Birmingham, pe 10 decembrie 2019. Este vorba de doi reni care „trag" după ei o bancă, pe care obișnuiesc să doarmă oamenii străzii. Banksy și-a popularizat noua lucrare printr-un video postat pe internet.

CHRISTOPHER FURLONG/GETTY

HONG KONG, CHINA

Șase luni de proteste

Protestele anti-guvernamentale din Hong Kong au intrat deja în luna a șasea și chiar s-au amplificat, după ce forțele pro-democratice au câștigat alegerile locale. Într-un miting desfășurat pe 8 decembrie 2019, protestatarii au cerut ancheta-rea violențelor polițiștilor de către o entitate independentă, precum și vot liber și universal.

ANTHONY KWAN/GETTY

DOHA, QATAR

Fotbal în deșert

Un cuplu venit în vizită la Muzeul de Artă Islamică se bucură de panorama spectaculoasă a metropolei Doha (Qatar), pe 8 decembrie 2019. În Qatar, este în plină desfășurare Campionatul Mondial al Cluburilor de fotbal FIFA 2019. Această țară va găzdui și Campionatul Mondial de Fotbal din 2022.

DAVID RAMOS - FIFA/FIFA VIA GETTY

CĂTĂLIN PRISACARIU

Barna, micul satrap înalt

Am tot scris, de prin 2016 încoace, că USR poate să fie altceva în politica noastră. În decembrie 2016, imediat după alegerile parlamentare, într-un cotidian, publicam un comentariu intitulat „Uniunea Salvați Parlamentul". Iată câteva fragmente relevante:

„Multe dintre figurile care au făcut din legislatura aflată acum pe final de mandat un circ al ororilor au primit de la popor câte un nou mandat. Excepțiile se regăsesc, în majoritate, la USR. Dar dacă Uniunea Salvați România nu va face opoziție la baionetă, agresiv și inteligent, va sfârși măcinată de pietrele de moară ale partidelor vechi.

(...) USR, însă, este un partid înființat în această primăvară, cu figuri proaspete și chiar, pe alocuri, competente în câte un domeniu. În orice caz, nu avem motive, până acum, să nu credem în buna-credință a adepților lui Nicușor Dan & Co. Bonus, USR nu are un pasiv parlamentar toxic, nici o istorie înveninată de alianțe politice contorsionate.

Se află, așadar, în cea mai bună poziție să monitorizeze și sancționeze derapajele devenite deja cutumă într-un Parlament prea înrăit în a nu-și respecta propriile proceduri.

(...) În opoziție, Uniunea lui Nicușor Dan nu va avea nicio șansă să impună proiecte de lege, mai ales cu PSD majoritar. Singura opțiune a USR este să se profileze ca un păzitor al corectitudinii și legalității acțiunilor forului care chiar cu producerea de legi se ocupă".

USR, însă, a avut alte planuri. Interne. Mai întâi, l-au mazilit pe matematicianul ciufulit, dar numai după ce s-au scuipat, zgâriat, împins și tras de păr prin partid.

Abia după aceea, când la conducere se instalase Dan Barna, feblețea frizerilor, USR a înțeles că trebuie să facă și opoziție parlamentară. Stelian Ion, Cristina Prună, Claudiu Năsui, cam aceștia sunt parlamentarii activi.

Sigur, nici Cosette Chichirău nu a rămas anonimă, sprijinită generos și de grobianismul lui Șerban Nicolae.

În primăvara lui 2019, ajutată și de înființarea PLUS-ului lui Dacian Cioloș într-un final turbulent de saga juridică, Uniunea Salvați România se profilase ca un jucător politic interesant. Cu mai bine de o lună înainte de alegerile europarlamentare, în aprilie 2019, scriam aici, în *Newsweek România*, în comentariul intitulat „Ce facem după Dragnea", astfel: „Oricât am mai avea de așteptat, Dragnea va dispărea din peisajul politic. (...) Până să ajungem acolo, însă, Dragnea și loialii lui – de la docila, dar țâfnoasa, mai recent, Dăncilă, până la dezaxați precum Rădulescu «Mitralieră» - vor continua să distrugă structura de rezistență a statului. La un moment dat, însă, aceasta va trebui reconstruită, ranforsată și protejată de orice posibile atacuri ulterioare. Iar pentru ca toate astea să se întâmple, va fi nevoie de o guvernare puternică, adică susținută de o majoritate solidă. Evident, actorii politici principali care să se ocupe de reconstrucție pot fi cei trei jucători care acum susțin că PSD trebuie să piardă puterea: PNL, USR, PLUS. (...) cele trei partide este necesar să priceapă că doar împreună pot crea și susține majoritatea executivă sprijinită parlamentar care să înlăture molozul lăsat de demolatorii pesediști".

Din nou, însă, USR a avut alte planuri: intoxicată de scorul de la europarlamentare, a mizat totul pe jocul individual și aproape că a boicotat intrarea PNL la guvernare. Cu o lună înainte de prezidențiale, după dezvăluirile RISE Project referitoare la cariera sa de „antreprenor" pe fonduri europene, îmi permiteam să-i atrag atenția lui Dan Barna (în comentariul intitulat „USR pe bârnă") că „Electoratul său taliban (...) nu va fi abătut din drum. Neutrii care și-ar fi dorit cu adevărat oameni noi, însă, cu care se laudă USR – PLUS, se vor mulțumi cu niște oameni vechi de la alte partide sau vor sta acasă". Câteva săptămâni mai târziu, Barna rata intrarea în turul al doilea. Iar după o lună dădea, sec, afară din partid o membră mai vocală. Pe scurt: USR, salvează-te mai întâi pe tine. Începe cu Barna. Dacă-ți mai rămân membri și timp, poate te ocupi și de România. N

CĂTĂLIN PRISACARIU
este redactor-șef adjunct al *Newsweek România*

RADU
PARASCHIVESCU

Covorul, banana şi trecutul în care nu privim

Ca nişte prizonieri docili ai clipei, facem ochii mari şi ne abandonăm stuporii. De ce? Fiindcă pe planetă se întâmplă comicării numai bune de dat la televizor şi la gazetă. Crocante, şocante, incitante. Iat-o, bunăoară, pe distinsa Bekki Cocks, posesoare a unui nume de starletă porno şi a cetăţeniei britanice, unindu-şi, vorba clişeului, destinul cu un covor de care, zice-se, s-a amorezat la prima vedere şi păşire. Pe covor îl cheamă Mat şi, uşor de dus cu preşul cum ne e felul, suntem tentaţi să invocăm repede prezumţia de cretinism privind-o pe Bekki Cocks şi să uităm un mic amănunt: că „mat" înseamnă „preş" sau „covoraş". Dintr-odată, proasta nu mai e atât de proastă, „Mathilda"? Nu cumva Bekki Cocks întredeschide pe nesimţite uşa spre alcovul unei relaţii lesbiene?

La mare distanţă de idila domnişoarei Cocks are loc aventura deja celebrei banane devenite exponat de artă conceptuală şi prinsă cu bandă adezivă pe peretele unei galerii. Dacă pe covorul/carpeta lui Bekki îl/o cheamă Mat, despre identitatea fructului nu se oferă informaţii. Se cunoaşte, în schimb, numele artistului expozant: italianul Maurizio Cattelan. Şi cel al confratelui americano-georgian care, ca un adevărat consumator de artă, a înfulecat exponatul în ciuda preţului revoltător: David Datuna. Un ageamiu în ale artei ar putea spune că dacă-i fixezi unei banane

Poate că, la următoarea banană tratată artistic de Maurizio Cattelan, se va găsi şi o maimuţă care s-o înghită în locul lui David Datuna şi apoi să-şi facă nevoile într-un colţ

câtă vreme a făcut o glumă de vocabular pe care lumea nu prea a sesizat-o. Sigur, vestea a fost prefaţată în ziarele româneşti de cunoscutele cârlige de captatio „Halucinant!", „Rămâi prost!" şi „N-o să-ţi vină să crezi!". Ca să intre în joc, domnişoara Cocks (sună chiar romantic) a declarat presei de la ea din ţară că lui Mat, nu altcuiva, îi împărtăşeşte gândurile intime când copiii ei dorm. Un gând pişicher îţi trece chiar atunci prin minte: şi dacă Mat nu e covoraş, ci carpetă sau rogojină? Şi dacă numele ei e o prescurtare din preţul (de catalog?) de 120.000 de dolari doar fiindcă a prins-o cineva cu bandă adezivă, rişti să înrudeşti arta conceptuală fie cu prostia, fie cu spălarea de bani. Poate că, la următoarea banană tratată artistic de Maurizio Cattelan, se va găsi şi o maimuţă care s-o înghită în locul lui David Datuna şi apoi să-şi facă nevoile într-un colţ, ca o reverenţă făcută nu atât contraculturii, cât mai degrabă coproculturii.

Aşa se înfăţişează prezentul. Dar nici trecutul nu e de lepădat. Oricât ar părea de bizar, pe vremea când găina lui Ion Cristoiu/Coroiu se pregătea să nască pui vii, Anglia lui Bekki Cocks propunea un titlu de ziar cât trei războaie reci: „Racheta americană propulsată cu fecale se va lua la întrecere cu nava spaţială rusească alimentată cu chiloţi murdari". Sunteţi, probabil, curioşi să vedeţi cum arăta ştirea în întregul ei. Iat-o: „Viitoarele misiuni spaţiale ar putea folosi drept combustibil alternativ fecalele membrilor echipajului, se afirmă în ediţia de ieri a revistei britanice «New Scientist», citată de Reuters.

Agenţia spaţială americană NASA sponsorizează deja un proiect internaţional destinat transformării fecalelor umane într-o sursă de energie pentru navetele spaţiale prin intermediul unui proces din care ar putea să rezulte alte substanţe chimice necesare la bordul navelor. Moleculele organice care se găsesc în fecale sunt susceptibile să ardă în urma combinării cu oxigenul din aer, producând bioxid de carbon şi apă. Cercetătorii au descoperit că, prin arderea lor în lipsa oxigenului, se formează mici molecule de lichid sau gaze care pot fi folosite ca surse de energie. Această ultimă inovaţie vine la câteva luni după anunţarea unui proiect al cercetătorilor ruşi, prin care s-a încercat folosirea bacteriilor pentru a se obţine gaz metan din fermentaţia chiloţilor de hârtie murdăriţi de astronauţi".

RADU PARASCHIVESCU
este scriitor

FOTO GULLIVER/GETTY IMAGES

REVOLUȚIA ROMÂNĂ

După 30 de ani

1.166 DE MORȚI. PESTE 3.000 DE RĂNIȚI. NUMĂRUL victimelor este contestat și după 30 de ani la Revoluția Română. Până și oamenii legii se încurcă în această numărătoare trecută în filele de doliu ale istoriei noastre. Vinovații? Doar unii au răspuns pentru faptele lor. Marele Dosar al Revoluției a fost trimis în instanță abia după acești 30 de ani. Și se rezumă la trei nume: Ion Iliescu, Gelu Voican Voiculescu și Iosif Rus.

Newsweek România prezintă o radiografie completă a evenimentelor din decembrie 1989, care au dus la căderea regimului comunist și la înlăturarea de la putere a cuplului dictatorial Nicolae și Elena Ceaușescu. În acest număr dedicat Revoluției, veți putea citi analize, opinii și interviuri cu unele dintre cele mai cunoscute personalități române și de peste hotare. Horia-Roman Patapievici, Oliver Jens Schmitt, Victor Rebengiuc, Vladimir Tismăneanu, Mircea Mihăieș, Radu Paraschivescu, Ioan Stanomir, Paul Dragoș Aligică, Germina Nagât, Cristian Diaconescu, Mădălin Hodor, Radu Vancu, Igor Cașu, Adrian Cioflâncă.

În paginile ce urmează, veți găsi amănunte legate de dosarul încă nedeslușit de magistrați; mărturii inedite ale victimelor; explicații istorice legate de diversiunile orchestrate de gruparea Iliescu și de binomul Armată-Securitate. Veți putea citi explicațiile unuia dintre cei care, în primele zile ale democrației, a ajuns în linia întâi a celor care au pus mâna pe putere. Petre Roman, ocolit milimetric de procurori în Dosarul „Revoluției", are aproape același mesaj pe care Ion Iliescu ni-l transmite după trei decenii: „Să încetăm să căutăm vinovații".

„Cine a tras în noi?" Așteptăm răspunsul și după 30 de ani.

DE

RAMONA URSU
ramona.ursu@newsweek.ro
FLAVIA DRĂGAN
flavia.dragan@newsweek.ro

LUNA REVOLUȚIEI

DECEMBRIE 14

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

MINISTERUL DE INTERNE
DEPARTAMENTUL SECURITATII STATULUI
(Direcția, Serviciul, Unitatea)
- Direcția a III-a -
Nr.111/HA/D/0036215/ 13.71 198 9

ex.nr. 1

CĂTRE
INSPECTORATUL JUDEȚEAN IAȘI
al
MINISTERULUI DE INTERNE
- Serviciul III - Securitate -

IN ATENȚIA INDICATIVULUI 113/H.G.

Instruiți oamenii de sprijin - Cristian, Spiru, Pană, Dumitru, Păcuș, Salomeea, Cigel în scopul exploatării zvonului că în ziua de 14 decembrie 1989 ora 16 în Iași, Piața Unirii se va ține o adunare populară avînd ca obiectiv îmbunătățirea nivelului de trai. Aveți grijă să nu se întîmple nici un fel de evenimente. În raportul "Venus" și în buletinul "Pîrvu" să se menționeze că organele MI au descoperit operativ și au dejucat planul de organizare a unei manifestații de protest politic ce urma să se desfășoare în ziua de 14 dec. 1989 ora 16 în Iași, Piața Unirii. Intenția dușmănoasă și schema de organizare să fie puse în răspunderea lui Tamaș-real Tacu Alexandru bibliotecar la CUG și Pîrvu-real Petrescu Dan, autorii scrisorii ajunsă pe căi ocolite la Europa liberă și difuzată în 9 octombrie ora 10, prin care este criticată conducerea superioară de partid, iar delegații la Congresul al XIV-lea PCR sînt îndemnați să nu-l realeagă în nici o funcție de stat pe tovarășul Nicolae Ceaușescu. Aceștia să fie arestați, interogați și puși sub acuzația de instigare la revoltă publică și crimă de uneltire împotriva autorității statului român de drept. Arestarea să se execute conform dispozițiilor date de UM/0544 și de tovarășul general-locotenent Aristotel Stamatoiu personal.

ȘEFUL DIRECȚIEI
General-maior,
Alexie Ștefan

ȘEFUL SERVICIULUI
Locot. colonel
Diaconescu Gh.

IAȘI – Un miting anticomunist organizat de „Frontul Popular“ este înăbușit de Securitate, sunt arestați cei șase organizatori.

MARIUSMIOC.WORDPRESS.COM

DECEMBRIE 15

TIMIȘOARA - Primele proteste împotriva deciziei de evacuare a pastorului reformat László Tőkés. Se strigă „Libertate!“

TION.RO

DECEMBRIE 16

TIMIȘOARA – Continuă protestele anticomuniste, sunt arestați circa 200 de oameni, iar posturile de radio din străinătate transmit știri despre revolta timișorenilor.

CONSTANTIN DUMA VIA OPINIATIMISOAREI.RO

DECEMBRIE 17-18

TIMIȘOARA – Sunt omorâți 66 de oameni și răniți alți 196. Trag trupe ale Securității, Miliției și Armatei. Ceaușescu cere ca toate trupele să poarte armament de luptă, iar gen. Vasile Milea transmite ordinul „Radu cel Frumos“ pentru Timiș (alarmă de luptă parțială). 40 de cadavre de la Spitalul Județean Timiș sunt duse la București pentru a fi incinerate, din ordinul Elenei Ceaușescu. Nicolae Ceaușescu pleacă în Iran.

GULIVER / GETTY IMAGES

DECEMBRIE 20-21

Armata din TIMIȘOARA se retrage în cazărmi. Întors din Iran, Ceaușescu condamnă manifestațiile și cere reprimarea revoltei. Se citește Proclamația Frontului Democratic Român. Timișoara devine primul oraș liber de comunism.

GULIVER / GETTY IMAGES

DECEMBRIE 21

Încep revoltele în ARAD, SIBIU, TÂRGU MUREȘ, CUGIR, BRAȘOV, CLUJ. La prânz, în BUCUREȘTI este organizat mitingul de sprijinire a dictatorului Ceaușescu. După un minut, se aude o explozie în mulțime, oamenii încep să huiduie. Seara, revoluționarii organizează o baricadă la sala Dalles, care este îndepărtată de Armată până la Intercontinental. Se trage asupra oamenilor.

PRINTSCREEN YOUTUBE TVR

DECEMBRIE 22

GENERALUL VASILE MILEA se sinucide, fiind acuzat de Nicolae Ceaușescu de trădare, este numit verbal VICTOR ATANASIE STĂNCULESCU ministru al Apărării. Se instituie starea de necesitate pe teritoriul țării. La prânz, revoluționarii intră în sediul Comitetului Central, ocupând Piața Palatului. Soții Ceaușescu părăsesc sediul CC cu un elicopter. Ora 14.00, sunt arestați la Târgoviște. Se trag primele focuri de armă în Piața Palatului, începe psihoza teroristă. La TVR se anunță arestarea dictatorului. La Televiziune și la Radio, Ion Iliescu citește Proclamația Consiliului Frontului Salvării Naționale. La SIBIU, 99 de oameni sunt omorâți într-o diversiune.

PRINTSCREEN YOUTUBE TVR

DECEMBRIE 23

CONTINUĂ DIVERSIUNEA - 39 de militari mor la Otopeni, 7 ofițeri și subofițeri ai USLA sunt uciși într-un schimb de focuri cu militarii care apărau sediul MApN. Elicopterul care îi aducea la București pe doi șefi din Miliție arestați este doborât.

PRINTSCREEN YOUTUBE TVR

DECEMBRIE 24

Oamenii sunt omorâți pe străzile Capitalei, în lupta cu „teroriștii". Iliescu semnează hotărârea prin care se înființează tribunalul care să-i judece pe Ceaușești.

REVISTA 22

DECEMBRIE 25

Completul Tribunalului militar excepțional ajunge la TÂRGOVIȘTE cu elicopterele. La ora 14.50, Nicolae și Elena Ceaușescu sunt executați, pentru genocid, subminarea puterii de stat, acte de diversiune și subminarea economiei. Televiziunea anunță moartea cuplului dictatorial.

PRINTSCREEN YOUTUBE TVR

DECEMBRIE 27

TELEVIZIUNEAROMÂNA difuzează procesul Ceaușeștilor. Are loc prima ședință a CFSN. Se publică în Monitorul Oficial decretele: Petre Roman - premier, Nicolae Militaru - ministru al Apărării, Securitatea trece în subordinea Ministerului Apărării. Iliescu este anunțat președinte al FSN, Dumitru Mazilu - vicepreședinte.

WIKIPEDIA

DECEMBRIE 30

PRIMA ȘEDINȚĂ A GUVERNULUI PROVIZORIU condus de Petre Roman. Nicolae și Elena Ceaușescu sunt îngropați la Cimitirul Ghencea.

GULIVER / GETTY IMAGES

Ultima încercare a lui Ceaușescu de a-și adormi poporul

UN EPISOD MAI PUȚIN CUNOSCUT din timpul Revoluției Române, relatat pentru *Newsweek România* de istoricul Mădălin Hodor, a avut loc în 22 decembrie 1989. Chiar înainte să fugă de pe sediul Comitetului Central cu elicopterul, dictatorul Nicolae Ceaușescu a încercat, pentru ultima dată, să se adreseze mulțimii strânse în fața sediului CC. Fără succes. Oamenii l-au huiduit și au aruncat în el cu cozi de steaguri.

În dimineața aceea, *Scânteia,* organul de presă al Partidului Comunist, publicase anunțuri privind mărirea salariului minim, a indemnizației de naștere, a pensiei de urmaș și a ajutorului social.

„Suntem în 22 decembrie, cu un sfert de oră înainte de ora 12.00. Masele de oameni intraseră deja în Piață, dispozitivele militare se retrăseseră, la fel și trupele Ministerului de Interne. Oamenii mergeau spre clădirea CC-ului, ușile erau închise, iar în hol erau cei de la Securitate. În acest context, Ceaușescu iese pe balcon cu o portavoce în mână și se adresează poporului care voia să intre în clădire; încearcă să poarte un dialog cu ei, cred că își imagina că mai poate să aibă suficientă putere de convingere, încât să oprească mulțimea să nu intre în clădire.

În noaptea de 21 spre 22 decembrie, Ceaușescu îi ceruse lui Milea (Vasile Milea, ministrul Apărării Naționale, care s-a sinucis în 22 decembrie dimineața, n.r.) să aducă și mai multe tancuri în București. În dimineața de 22 decembrie 1989, tancurile începuseră să intre în Capitală, pentru că planul lui Ceaușescu era să fie dispuse în Piața Revoluției și, de aici, să plece pe străzile adiacente și, cum spunea el, „să facă curățenie". El n-a mai reușit să mai spună nimic de la balcon, pentru că oamenii au început să arunce cu bețe și cu cozi de steaguri. Se vede, pe filmările ulterioare, cum lumea pătrunde în balconul CC-ului și aruncă jos cărți și lucruri din birouri, iar bețele se văd în balcon. Ele nimeriseră cumva la țintă. Acesta este momentul în care Ceaușescu fuge din balcon, este luat pe acoperiș și urcat în elicopterul care a aterizat și care s-a și ridicat foarte greu de pe CC, a fost un noroc al lui. Pe filmări se vede cum elicopterul nu decolase de pe clădire și, pe partea cealaltă, deja apăruseră primii manifestanți care urcaseră pe CC și fluturau steaguri, în timp ce elicopterul se chinuia se decoleze. Pilotul, Vasile Maluțan, a declarat ulterior că i-a fost foarte greu să ridice elicopterul, pentru că, de obicei, nu urcau atâția oameni – au urcat și Ceaușeștii, gărzile, Emil Bobu și Manea Mănescu. Practic, pilotul a tras puternic de manșă, a fost o chestiune de noroc că nu a căzut în spatele clădirii", a povestit Mădălin Hodor.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Scînteia

ORGAN AL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Anul LIX Nr. 14726 | Vineri 22 decembrie 1989 | 6 PAGINI – 50 BANI

Marea adunare a oamenilor muncii din Capitală a dat expresie hotărîrii de a acționa pentru

APĂRAREA CUCERIRILOR SOCIALISTE, A INDEPENDENȚEI ȘI INTEGRITĂȚII TERITORIALE A ROMÂNIEI

CUVÎNTAREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

SUB PREȘEDINȚIA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

49 DE OAMENI au murit în 21 decembrie la Baricada de la Inter.

„Cum să nu am ură pe Iliescu?"

„CU MESELE DE LA RESTAURANTELE Pescarul și Dunărea – așa a început construcția Baricadei, la colțul străzii Batiștei. Apoi, au venit oamenii cu grilaje de metal care se pun pe marginea trotuarului, cu containere au venit niște elevi, apoi o mașină – a venit cineva și a lăsat-o. Voiam să îi oprim", povestește Mihai Alexe.

Avea 21 de ani în decembrie 1989 și lucra la depoul Ciurel, la metrou. A fost printre primii bucureșteni care au format Baricada de la Inter, în prima noapte a Revoluției în Capitală.

A fugit de la muncă pe la ora 11.00, când soția unui coleg a telefonat și a povestit ce văzuse la televizor: mitingul eșuat al lui Nicolae Ceaușescu. A mers în Piața Universității cu colegii lui. „La început, eram câteva sute, 3-400. Am început să strigăm împotriva sistemului: «Jos Ceaușescu!», «Jos tiranul!», «Jos analfabeta!», «Grevă generală!», «Timișoara!»".

Erau mulți curioși care stăteau pe margine și se uitau la ei cum se luptă cu soldații și securiștii, își amintește revoluționarul. Pe la 3-4 după-amiaza, cineva a venit cu o portavoce, care se alimenta la o baterie auto. El a ținut bateria. „Printre cei care au vorbit era și Dan Iosif. Mie, atunci, mi-a fost frică, pentru că eu țineam bateria. A început să li se adreseze militarilor, spunându-le numele și unitatea: „Tovarășe X, vă rugăm, nu trageți, gândiți-vă că avem familii!". M-am gândit că, dacă voiau să facă ceva, trăgeau ori în el, ori în mine. Atunci, am dat bateria altcuiva și m-am dus să iau o masă de fier de la restaurant, să punem bateria pe ea", își amintește Mihai Alexe.

După miezul nopții, în baza ordinelor primite de la ministrul Apărării, Vasile Milea, forțele de represiune au tras în plin asupra protestarilor, iar tancurile au intrat în revoluționari, omorând 49 de oameni. Represiunea a continuat până în jurul orei 2.00 dimineața. Au fost arestate, în acea noapte, 1.245 de persoane.

De la Baricadă, Mihai Alexe a ajuns la Miliție și, pentru că nu mai erau locuri la arest, a fost dus la Jilava, unde a luat „cea mai mare bătaie din viață", de la securiști îmbrăcați în salopete, care aveau pe cap căști pe care scria „Miliția". „Am avut un semn de bocanc pe față patru săptămâni și rămăsesem doar cu un ochi deschis".

Despre faptul că Petre Roman ar fi fost la Baricadă, revoluționarul spune că el nu l-a văzut. „Roman afirmă că ar fi fost, pe seară, pe treptele Teatrului Național, ori acțiunea noastră era pe carosabil, nu avea legătură cu trotuarul. Trotuarul stătea și se uita. Dacă a fost, a fost un simplu spectator, să vadă dacă planul le merge", adaugă revoluționarul, explicând că, „privind la rece, acum, parcă a fost ceva aranjat".

„Păi, cum să nu am ură pe Iliescu și pe partidul ăsta de stânga? A omorât atâția oameni, după 22 decembrie, cu câtă muniție s-a tras, sunt niște lucruri strigătoare la cer. Gelu Voican și Iliescu și Roman. Cum a ajuns Roman prim-ministru? El, al cărui tată a venit pe tancurile sovietice? De ce nu am ajuns eu? Iliescu, care fusese cine fusese, Gelu Voican, tot așa. Și acum conduce Institutul Revoluției. Cum e posibil lucrul acesta?", adaugă revoluționarul.

Totuși, Mihai Alexe vorbește despre Revoluție: „Eu cred că a fost revoluție. Pe mine nu m-a chemat nimeni, nu mi-a spus nimeni ce să strig, am făcut ce am crezut eu de cuviință".

El nu este parte în Dosarul „Revoluției", după ce procurorii au decis să cerceteze doar faptele petrecute începând cu 22 decembrie 1989. A refuzat certificatul de revoluționar dat de Ion Iliescu, despre care spune că „a fost modalitatea lui de a dezbina unitatea revoluționarilor". Este dezamăgit de șeful Parchetelor Militare, Gheorghe Coșneanu, care a clasat faptele petrecute până în 22 decembrie 1989, și spune că îl „doare" că generalul a fost decorat pe 1 decembrie 2019.

Revoluționarul crede că se va face dreptate în dosar, dar doar „dacă va exista voință politică". N

FOTO: TVR; NEWSWEEK ROMÂNIA.

Dosarul Revoluției, o epopee de

„CINE A TRAS ÎN NOI DUPĂ 22?" rămâne întrebarea la care procurorii n-au găsit răspuns nici după 30 de ani. Dosarul „Revoluției" a fost blocat, închis și redeschis, mulți dintre cei aflați la vârful lanțului de comandă au murit, iar, recent, a început procesul în cameră preliminară, la Înalta Curte de Casație și Justiție, cu trei inculpați trimiși în judecată: Ion Iliescu, Gelu Voican Voiculescu și Iosif Rus. La primul termen, Iliescu și-a trimis avocatul.

De altfel, Iliescu a declarat, recent, într-un interviu în limba rusă, pentru agenția de propagandă a Moscovei, TASS, că „așa-zisul" Dosar al Revoluției este „o însăilare absurdă de fapte care, în ansamblu, nu demonstrează nimic, dar care poate fi folosit în scopuri politice", dar și că „istoria nu se scrie cu justiția". Retorica sa este similară cu cea a lui Gelu Voican Voiculescu, care a declarat, anul trecut, pentru *Newsweek România*, că „este absurd să dai în judecată o revoluție".

Ulterior, Iliescu a revenit, pe blogul său, cu o analiză despre Revoluție, susținând că „este momentul să încetăm să căutăm vinovați în orice situație în care este nevoie de soluții".

1.166 de oameni au murit la Revoluție: 1.142 au fost împușcați în timpul represiunii comuniste și în diversiunea începută în 22 decembrie, iar alți 24, dați dispăruți sau răniți de gloanțe, au murit până în 31 decembrie 1989, potrivit istoricului Mădălin Hodor.

Parchetul General cercetează doar rezultatul diversiunii petrecute după 22 decembrie 1989: moartea a 862 de persoane, rănirea altor 2.150, lipsirea de libertate și vătămarea psihică a altor sute de oameni.

Vă prezentăm o cronologie a Dosarului „Revoluției", în cei 30 de ani scurși din decembrie 1989:

FOTO: GULLIVER/GETTY IMAGES

27 DECEMBRIE 1989
Prima ședință a CFSN: în prim-plan, Ion Iliescu și Petre Roman.

30 de ani

→ **1990:** Primele anchete despre violențele de la Revoluție. Inițial, au existat 4.544 de dosare penale. În anii '90, au fost condamnați la închisoare foști lideri comuniști: Tudor Postelnicu – fost ministru de Interne, Iulian Vlad – ultimul șef al Securității, Ion Dincă, fost vice prim-ministru, Emil Bobu, fost secretar și membru al Comitetului Politic al C.P.Ex. al PCR, Manea Mănescu, fost vicepreședinte al Consiliului de Stat și membru C.P.Ex. al PCR. Ei ies din închisoare înainte de executarea completă a sentințelor, printr-un decret de grațiere semnat de Ion Iliescu.

→ **2000:** Generalii Mihai Chițac și Victor Atanasie Stănculescu sunt condamnați la 15 ani de închisoare, pentru reprimarea demonstrațiilor anticomuniste de la Timișoara, însă procurorul general de atunci, Joița Tănase, a făcut recurs în anulare. Cei doi generali au fost încarcerați în 2008. Chițac a murit în 2010, acasă, fiind închis o perioadă scurtă de timp, iar Stănculescu, eliberat în mai 2014, a murit în iunie 2016, într-un azil de lux de la Săftica.

→ **2007:** Cazul se blochează, când Curtea Constituțională decide mutarea dosarului de la Secția Parchetelor Militare la o secție civilă, iar procurorul Dan Voinea este retras din anchetă. În perioada în care el a condus ancheta, nume grele ale politicii ajunseseră să fie cercetate, în frunte cu Ion Iliescu, care fusese acuzat de genocid. În 2008, revoluționarul Teodor Mărieș, președintele Asociației „21 Decembrie", face greva foamei, iar o parte a dosarului este deblocată.

→ **8 septembrie 2009:** Președintele României, Traian Băsescu, îi reproșează procurorului general Laura Codruța Kövesi, într-o întâlnire publică ținută la Cotroceni, blocajele din dosarele „Mineriadei" și „Revoluției": „Dați o speranță că se va continua ancheta". Kövesi i-a răspuns șefului statului că „vom soluționa cu celeritate, pentru că 18 ani nu am avut soluții și nici nu pot să promit o soluție". A urmat replica dură a lui Băsescu: „Vorbiți cu șeful statului, care vă spune așa: au murit 1.600 de oameni la Revoluție, iar voi închideți dosarul. Aveți soluție sau nu? Au murit oamenii la Mineriada din 13-15! Ce vreți să spuneți, că vă impun o soluție? Vă impune realitatea să spuneți dacă s-au împușcat singuri oamenii ăia sau au fost împușcați de cineva! Nu mă confundați cu un ziarist!".

→ **Octombrie 2015:** Parchetul General clasează Dosarul „Revoluției", pe motiv că faptele cercetate – propagandă de război, genocid, tratamente neomenoase, infracțiuni de război contra umanității – nu sunt prevăzute de legea penală, iar, pentru omor, tentativă de omor și instigare la omor, intervenise termenul de prescripție. Atunci, peste 280 de plângeri au fost înregistrate la Parchet.

→ **Aprilie 2016:** Dosarul este redeschis de fostul procuror general interimar de atunci, Bogdan Licu. PÎCCJ a susținut că, „în decembrie 1989, nu a existat vid de putere", că, din seara zilei de 22 decembrie, s-ar fi declanșat o diversiune militară care ar fi fost bine pregătită: prin intermediul Televiziunii au fost propagate mesaje care întreținеau o „psihoză teroristă", iar din fruntea Armatei s-ar fi dat o serie de ordine militare diversioniste. Pentru realizarea diversiunii, s-ar fi folosit două tipuri de imitatoare de foc, achiziționate de Armată în 1987. De asemenea, până la executarea dictatorului Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu, s-ar fi încercat asasinarea lor de trei ori. Procurorii au atras atenția și că, după 1989, probe importante din dosar ar fi fost alterate sau distruse.

→ **Aprilie 2019:** Dosarul este trimis în judecată, cu doar trei inculpați: Ion Iliescu, fost președinte al României, Gelu Voican Voiculescu, fost vice prim-ministru al Guvernului României, și generalul Iosif Rus, fost șef al Aviației Militare, pentru săvârșirea de infracțiuni contra umanității.

A fost dispusă clasarea cauzei privind infracțiunile contra umanității față de Nicolae Ceaușescu, fost președinte al României, Iulian Vlad, fost șef al Departamentului Securității Statului, Tudor Postelnicu, fost ministru de Interne, întrucât există autoritate de lucru judecat, dar și față de Vasile Milea, fost ministru al Apărării, generalii Nicolae Militaru și Victor Atanasie Stănculescu, foști miniștri ai Apărării, și Emil Cico Dumitrescu, fost membru CFSN și ministru, Nicolae Eftimescu, fost șef al Direcției Operații din Marele Stat

Major, și Ion Hortopan, fost comandant al Comandamentului Infanterie și Tancuri, Silviu Brucan, fost factor decizional al CFSN, întrucât a intervenit decesul.

Procurorii au dispus clasarea cauzei și față de Mircea Mocanu, fost comandant al Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului, și Ștefan Dinu, fost șef al Direcției Informații din Marele Stat Major, întrucât „nu există probe concludente în sarcina acestora cu privire la existența infracțiunilor contra umanității". Similar, față de Petre Roman, fost prim-ministru, Teodor Brateș, fost redactor-șef adjunct al redacției Actualități din TVR, și Ioan Toma, fost ministru al Tineretului, procurorii au dispus clasarea, motivând că „nu există probe concludente în sarcina acestora cu privire la existența infracțiunilor contra umanității". Aceeași măsură au luat-o și față de Viorel Igreț, fost prim-secretar al Comitetului Județean de Partid Mureș, privind săvârșirea infracțiunii de omor calificat: „nu există probe concludente pentru săvârșirea acestei infracțiuni sau a altei infracțiuni prevăzută de legea penală".

Parchetul General reține că, începând cu 22 decembrie 1989, ora 16.00, întreaga forță militară a României, Ministerul Apărării, Internele – Securitatea și Gărzile Patriotice, s-a pus „la dispoziția Consiliului Frontului Salvării Naționale și conducerii acestuia (Ion Iliescu, Silviu Brucan, generalii Victor Atanasie Stănculescu și Nicolae Militaru, Gelu Voican Voiculescu)". CFSN a luat „decizii importante cu caracter politic și militar, urmărind accederea la puterea politică a unui grup preconstituit și legitimarea politică în fața poporului român".

Din seara zilei de 22 decembrie 1989, ar fi fost lansată o „amplă și complexă" activitate de inducere în eroare – diversiuni și dezinformări, coordonată de unii membri ai Consiliului Militar Superior, organism aflat în subordinea CFSN, „acceptată și asumată de factorii decizionali" ai CFSN. Psihoza teroristă ar fi fost indusă „cu intenție prin diversiuni și dezinformări" și a provocat, după 22 decembrie 1989, 862 de decese, 2.150 de răniri, lipsirea gravă de libertate a sute de persoane, vătămări psihice. De asemenea, aceste diversiuni ar fi creat condițiile condamnării și execuției cuplului dictatorial Nicolae și Elena Ceaușescu, arată Parchetul General.

Procurorii mai spun și că Ion Iliescu și Gelu Voican Voiculescu ar fi dezinformat „în mod direct" prin aparițiile televizate și emiterea de comunicate de presă, „contribuind la instituirea psihozei generalizate a terorismului, ar fi acceptat și asumat acte diversioniste comise de unele cadre cu funcții de conducere din Ministerul Apărării, fără a interveni pentru stoparea lor".

În ceea ce-l privește pe Iosif Rus, în calitate de comandant al Aviației Militare, în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989, ar fi intervenit asupra planului de apărare a Aeroportului Otopeni, contribuind la moartea a 48 de persoane, precum și la rănirea altor 15 persoane.

→ **21 octombrie 2019:** Procurorul general interimar Bogdan Licu cere infirmarea soluțiilor de clasare dispuse față de Petre Roman, fost membru al CFSN și prim-ministru, și față de Teodor Brateș, fost redactor-șef adjunct în TVR cu privire la infracțiunile contra umanității, și redeschiderea urmăririi penale.

„Urmărirea penală a stabilit modul în care gruparea constituită în jurul lui Ion Iliescu, cu sprijinul Armatei, a preluat puterea de stat la data de 22 decembrie 1989, în jurul orei 14.00. Din această grupare au făcut parte Silviu Brucan, Gelu Voican Voiculescu, Petre Roman, care au participat activ la luarea tuturor deciziilor. Însuși Petre Roman arată că a fost de acord cu executarea fostului șef de stat Nicolae Ceaușescu și a soției acestuia, Elena Ceaușescu, într-un simulacru de proces. Acesta recunoaște că, în momentul în care s-a prezentat la Ministerul Apărării Naționale, i s-a permis accesul fără niciun fel de probleme, a urcat chiar în biroul ministrului Apărării Naționale, i-a ordonat acestuia să-l aresteze pe generalul Ilie Ceaușescu – prezent în acel birou – generalul Stănculescu conformându-se imediat. (...) La fel ca toți ceilalți membri ai grupării Ion Iliescu, Petre Roman a luat parte la toate deciziile și chiar dacă nu ar fi participat direct la «inducerea în eroare», acesta a acceptat-o. Apreciem că soluția de clasare dată față de Petre Roman este neîntemeiată, urmărirea penală fiind superficială în ceea ce privește participarea acestuia la evenimentele din decembrie 1989", se arată în ordonanța de infirmare a procurorului general interimar.

→ **28 noiembrie 2019:** Înalta Curte de Casație și Justiție respinge cererea procurorului general interimar Licu de redeschidere a urmăririi penale în cazul lui Petre Roman și Teodor Brateș, în Dosarul „Revoluției".

→ **29 noiembrie 2019:** Primul termen în Dosarul „Revoluției", în cameră preliminară, la Înalta Curte de Casație și Justiție. Pentru acest proces au fost emise citații pentru 5.000 de persoane. Dosarul cauzei cuprinde 3.330 de volume, dintre care 2.030 au fost instrumentate după 13 iunie 2016.

Teodor Mărieș, președintele Asociației „21 Decembrie 1989" , a declarat că Dosarul „Revoluției" a fost „făcut prost" și că va cere restituirea la Parchet, pentru refacerea urmăririi penale: „Decât să o lungească avocații lui Iliescu și Gelu Voican, care vor specula și ultima chichiță, mai bine se reîntoarce dosarul la Parchet. Am cerut restituirea pe două-trei chestiuni bine întemeiate" .

De altfel, Ion Iliescu nu a venit la proces, iar avocatul său, Adrian Georgescu, a spus că este „o procedură care nu presupune, în mod obligatoriu, prezența dânsului". Avocatul lui Iliescu a mai spus și că a cerut restituirea dosarului la Parchet, pentru refacerea urmăririi penale.

Următorul termen în proces va fi anul, în 21 februarie 2020.

Clădirea Bibliotecii Centrale Universitare din București a fost bombardată la Revoluție.

FOTO: GULLIVER/GETTY IMAGES

Cum s-au omorât românii între ei la Revoluție, din ordinul CFSN și al MApN

PE FONDUL DIVERSIUNILOR (psihoza teroristă, invazia armatelor străine) lansate de liderii Consiliului Frontului Salvării Naționale, cu sprijinul structurilor de forță ale statului, românii s-ar fi omorât între ei, explică Parchetul General, în rechizitoriul Dosarului „Revoluției".

Dictatorii Nicolae și Elena Ceaușescu ar fi fost omorâți la comanda șefilor CFSN și din Ministerul Apărării, pentru a-și asigura legitimitatea în fața poporului român și pentru a-și ascunde filosovietismul. Procurorii mai arată și că FSN s-ar fi înființat înainte de Revoluție, cu scopul de a-l răsturna pe Ceaușescu și de a-l înlocui cu Ion Iliescu, care ar fi urmat să mențină România în sfera de influență a URSS; FSN nefiind nici pe departe „emanația mișcării revoluționare", așa cum l-a prezentat Iliescu în numeroase rânduri.

Peste 800 de oameni și-au pierdut viața din cauza psihozei teroriste.

Extrase relevante din rechizitoriul procurorilor militari

16-22 decembrie 1989

→ Represiunea armată exercitată în intervalul 16 – 22 decembrie 1989 împotriva maselor de revoluționari a fost exercitată de toate structurile militare ale României (MI-DSS – Ministerul de Interne - Direcția Securității Statului, MApN – Ministerul Apărării Naționale).

→ Coordonarea represiunii a fost făcută de președintele Nicolae Ceaușescu (comandant suprem al forțelor armate), prin intermediul vârfurilor de comandă din cadrul MI-DSS și MApN. Au fost implicați direct și toți șefii de direcții militare aparținând MI–DSS și MApN.

→ Responsabili pentru represiunea revoluționarilor în intervalul 16-22 decembrie 1989 sunt fostul președinte Nicolae Ceaușescu și vârfurile de comandă ale MApN și ale MI-DSS .

→ Populația civilă (revoluționarii) din Timișoara, București și alte orașe ale României a fost supusă în mod sistematic unui atac militar planificat, astfel rezultând ucideri, vătămări ale integrității fizice sau psihice, suferințe și privări grave de libertate.

FOTO: GETTY IMAGES

→ În intervalul 16-22 decembrie 1989 – orele 12:00, totalul morţilor a fost de 153 de persoane, au fost înregistraţi 831 de răniţi, fiind reţinuţi/lipsiţi de libertate 890 de revoluţionari.

22-27 decembrie 1989

→ Începând cu după-amiaza zilei de 22.12.1989, a fost lansată o amplă, sistematică şi complexă inducere în eroare (diversiuni şi dezinformări), coordonată de unii componenţi ai Consiliului Militar Superior (structură aflată în subordinea CFSN), acceptată şi asumată de factorii decizionali ai CFSN. Violenţa a fost provocată şi indusă în mod intenţionat. Dintre componenţii Consiliului Militar Superior, au săvârşit în mod intenţionat acte de diversiune şi dezinformare general lt. Victor Atanasie Stănculescu (colaborator al DSS), general armată Nicolae Militaru (colaborator al serviciilor militare secrete sovietice) şi general lt. Nicolae Eftimescu (indicat de mulţi martori cu funcţii importante ca fiind colaborator al serviciilor de informaţii sovietice). Complici la aceste conduite au fost, cu bună ştiinţă, ceilalţi şefi de direcţii din cadrul MApN.

Militarii cu grade superioare din cadrul Consiliului Militar Superior au avut drept scop exonerarea de răspunderea penală pentru coordonarea represiunii exercitată împotriva poporului român, până la data de 22.12.1989, orele 12:00 (represiune la care au participat toate structurile militare, adică MI-DSS, MApN şi GP – Gărzile Patriotice).

Factorii civili de decizie ai CFSN (Ion Iliescu, Gelu Voican Voiculescu, Silviu Brucan) au avut drept scop accederea la puterea politică în statul român, consolidarea poziţiei dobândite şi legitimarea în faţa poporului.

→ Începând cu după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 – orele 16:00, întreaga forţă militară a României (MApN, MI-DSS, Gărzi Patriotice) s-a pus la dispoziţia Consiliului Frontului Salvării Naţionale şi a conducerii acestuia. Este momentul în care Armata şi Securitatea îşi dau acordul ca România să fie condusă de CFSN. Din acelaşi moment, grupul de decizie politico-militară al CFSN, format din Ion Iliescu, Silviu Brucan, general lt. Victor Atanasie Stănculescu, general (r.) Nicolae Militaru (reactivat ulterior, înaintat în grad militar şi numit ministru al Apărării), Gelu Voican Voiculescu, a exercitat în mod direct prerogativele puterii de stat şi a luat decizii importante, atât cu caracter politic, cât şi cu caracter militar.

→ La fel de importantă s-a dovedit a fi şi abilitatea „grupului Iliescu" de a se organiza şi acţiona eficient. Componenţii acestei grupări au înţeles foarte bine importanţa televiziunii şi a radioului pentru astfel de momente. La fel de importantă a fost şi decizia de a face joncţiunea cu factorii de comandă ai principalului pilon de putere în stat – MApN.

→ Începând cu orele 18:30 ale zilei de 22 decembrie 1989, a fost declanşată la nivelul întregii ţări o amplă şi complexă acţiune de inducere în eroare (dezinformare şi diversiune), unică în istoria naţională. Consecinţa acestei situaţii a fost instaurarea la nivelul întregii populaţii a României a unei psihoze a terorismului. Inducerea în eroare a reprezentat principala cauză a numeroaselor pierderi de vieţi omeneşti, vătămări fizice sau psihice, privări grave de libertate cu încălcarea regulilor generale de drept internaţional şi distrugerea unor bunuri de patrimoniu.

→ 1.425 de persoane au fost reţinute sub suspiciunea că erau securist-teroriste.

→ Nu a fost obţinută nicio probă care să demonstreze existenţa unei grupări teroriste, cu atât mai puţin a uneia securist-teroriste, care să fi acţionat în timpul Revoluţiei din decembrie 1989. În timpul Revoluţiei din decembrie 1989 nu au existat terorişti.

→ Aflaţi sub imperiul psihozei terorist-securiste, indusă cu intenţie de factorii decizionali ai CFSN şi ai MApN, militarii români, folosiţi în mod intenţionat necorespunzător, au fost implicaţi într-o luptă pe viaţă şi pe moarte cu un duşman inventat de aceiaşi factori amintiţi. În realitate, din cauzele menţionate, militarii români au luptat între ei.

→ Probatoriul administrat nu a evidenţiat existenţa implicării unei armate străine pe teritoriul României, în timpul Revoluţiei din decembrie 1989. Nu există nicio probă juridică privind participarea unor astfel de forţe în exercitarea inducerii în eroare din decembrie 1989.

→ Totalul persoanelor decedate în intervalul 16-27.12.1989 a fost de 1.006 persoane, din care 153 până la 22 decembrie 1989. După data de 22 decembrie 1989, au decedat 853 de persoane.

→ Ion Iliescu a acreditat ideea conform căreia constituirea CFSN a avut loc în acele momente ale zilei de 22 decembrie 1989 (intervalul orar 17:00 – 19:00). De altfel, această teză a fost reluată şi ulterior, fiind negată cu insistenţă preconstituirea FSN. Realitatea, însă, contrazice această afirmaţie. Materialul probator demonstrează fără echivoc preexistenţa unui grup dizident din care făcea parte inclusiv Ion Iliescu, ca lider, care avea drept scop înlăturarea de la putere a preşedintelui Nicolae Ceauşescu, cu menţinerea României în sfera de influenţă a URSS. Printre obiectivele acestui grup dizident figurau impunerea lui Iliescu Ion ca viitor preşedinte al României şi a generalului col.(r.) Nicolae Militaru ca ministru al Apărării, obiective realizate după 22 decembrie 1989.

→ Uciderea la 25 decembrie 1989 a cuplului Nicolae şi Elena Ceauşescu, după supunerea acestora la un proces penal fără respectarea drepturilor procesuale elementare, a făcut parte integrantă din inducerea în eroare exercitată de grupul

politico-militar (vârfurile decizionale ale CFSN și ale MApN) ajuns la putere în stat și a avut drept scop legitimarea în fața poporului român, ascunderea filosovietismului și preconstituirii acestei puteri. Prin dezinformări și diversiuni s-a creat conjunctura falsă necesară pentru a putea fi eliminați fizic Nicolae și Elena Ceaușescu. Mijlocul prin care s-a realizat acest asasinat a fost cel al unui proces penal simulat, în urma căruia fostul cuplu prezidențial a fost executat.

→ În perioada Revoluției din decembrie 1989, forțele armate ale României au tras aproximativ 12.600.000 de cartușe.

ION ILIESCU, judecat în dosarul Revoluției: „În calitate de șef de stat și de guvern, președinte al CFSN și al Consiliului Militar Superior, cu intenție, începând cu 22 decembrie 1989, orele 19.30, ar fi dezinformat în mod direct prin aparițiile sale televizate și emiterea de comunicate de presă, contribuind în mod decisiv la instaurarea unei psihoze generalizate a terorismului, psihoză concretizată în numeroase situații de foc fratricid, trageri haotice cu muniție militară, ar fi participat la dezinformarea și diversiunea exercitate pentru executarea cuplului Ceaușescu, ar fi acceptat și asumat politic, în intervalul 22-31 decembrie 1989, inducerea în eroare coordonată și exercitată de unele cadre cu funcții de conducere din MapN (al căror șef era), fără a interveni pentru stoparea acesteia. Conduitele întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor contra umanității, având în vedere că toate aceste conduite au contribuit decisiv la decesul unui număr de 853 de persoane, rănirea unui număr de 2.157 de persoane, privarea gravă de libertate cu încălcarea regulilor generale de drept internațional a 489 de persoane și cauzarea de suferințe psihice altor persoane. Urmarea imediată a acestor conduite a fost complexă (...), generând totodată o stare de pericol pentru existența unei părți însemnate a populației civile de pe întregul teritoriu al României".

GELU VOICAN VOICULESCU, judecat în dosarul Revoluției: „În calitate de factor decisiv al CFSN, cu intenție, în intervalul 22-31 decembrie 1989, ar fi dezinformat prin mass-media (contribuind astfel la instaurarea unei psihoze generalizate a terorismului, psihoză concretizată în numeroase situații de foc fratricid, trageri haotice cu muniție militară etc.), ar fi participat la diversiunea și dezinformarea existente pentru executarea cuplului Ceaușescu (25 decembrie 1989) și a acceptat și asumat inducerea în eroare comisă de unele cadre cu funcții de conducere din MApN, fără a interveni pentru stoparea acesteia. Conduitele întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor contra umanității, având în vedere că toate aceste conduite au contribuit decisiv la decesul unui număr de 853 de persoane, rănirea unui număr de 2.157 de persoane, privarea gravă de libertate cu încălcarea regulilor generale de drept internațional a 489 de persoane și cauzarea de suferințe psihice altor persoane. Ca și în cazul lui Iliescu Ion, urmarea imediată a acestor conduite a fost complexă (...), generând totodată o stare de pericol pentru existența unei părți însemnate a populației civile de pe întregul teritoriu al țării".

GENERALUL (rtr.) IOSIF RUS, judecat în dosarul Revoluției: „În calitate de comandant al Aviației Militare, cu intenție, ar fi intervenit în noaptea de 22-23.12.1989 fără drept și în deplină cunoștință de cauză asupra planului de apărare a Aeroportului Internațional Otopeni, contribuind decisiv la moartea a 48 de persoane (40 de militari și 8 civili), precum și la rănirea gravă a altor 15 persoane și care, la 23.12.1989, a dat în deplină cunoștință de cauză ordinul diversionist de schimbare a cocardelor elicopterelor aparținând Regimentului 61 Boteni, fapt ce a dus la deschiderea focului fratricid și implicit la rănirea unor persoane, dând în perioada Revoluției din decembrie 1989 (intervalul 22-31 decembrie) și alte ordine militare diversioniste. Conduitele, care au contribuit la agravarea psihozei teroriste (cauza decesului a 853 de persoane, rănirea a 2.142 de persoane, lipsirea gravă de libertate a 489 de persoane și suferințe psihice multor persoane), întrunesc elementele constituite ale infracțiunii de crime împotriva umanității. Faptele săvârșite de fostul șef al Aviației Militare au contribuit la generarea unei stări de pericol iminent și grav la adresa populației civile a României". N

FOTO: GETTY IMAGES: 1. LIBERTATEA, 22 DECEMBRIE 1989, FACEBOOK MIHAI BURCEA; 2. ROMÂNIA LIBERĂ, 25 DECEMBRIE 1989, BCU; 3. ROMÂNIA LIBERĂ, 24 DECEMBRIE 1989, BCU; 4. ROMÂNIA LIBERĂ, 26 DECEMBRIE 1989, BCU; 5. SCÂNTEIA, 24 DECEMBRIE 1989, BCU; 6. SCÂNTEIA, 22 DECEMBRIE 1989, BCU; 7. ROMÂNIA LIBERĂ, 24 DECEMBRIE 1989, BCU.

„Odioasa dictatură s-a prăbușit!"

ESTE UNUL DINTRE TITLURILE PE CARE ÎL PUBLICĂ, ÎN 23 DECEMBRIE 1989, ziarul *România liberă*. Primele ziare libere, apărute chiar în ziua de 22 decembrie 1989, precum ex-organul de presă al PCR, *Scânteia poporului*, îi îndeamnă pe români să apere Revoluția cu arma în mână și să fie vigilenți la apariția teroriștilor, în vreme ce *Libertatea*, fosta *Informația Bucureștiului* comunistă, vorbește despre victoria asupra „tiranului barbar". Nu lipsesc știrile despre calitatea apei, imnul „Deșteaptă-te, române!", cuvântările lui Ion Iliescu și Petre Roman ori comunicatele CFSN.

1

LIBERTATEA

ZIAR AL FRONTULUI RENAȘTERII NAȚIONALE

Anul I – Nr. 1 4 pagini Vineri 22 decembrie 1989

VICTORIE!

STELIAN MOȚIU

Cetățeni! Frați români! AM ÎNVINS! TIRANUL A FOST ÎNVINS!

Ceaușescu și clica lui odioasă au fost înlăturați de voința și puterea poporului!

PUTEREA ESTE ÎN MÎINILE POPORULUI!

Asasinii vor fi pedepsiți! Pentru toate crimele lor sîngeroase, de acum și de ani întregi de zile, ani de mizerie morală și materială, de beznă și suferință.

Să ne cinstim eroii, uciși în aceste zile de neuitat pentru istoria neamului! Au ieșit în stradă, au scandat înaintea armelor și tunurilor, și-au dat viața pentru noi, pentru întregul popor, pentru libertatea noastră! Să-i cinstim prin faptele noastre, prin ceea ce vom face să arătăm că sîntem demni de supremul lor sacrificiu.

Pe străzi, în marile piețe ale orașelor, ale așezărilor din întreaga țară, să ne unim, pașnic, glasurile! A sosit momentul adevăratei demnități, pe care jefuitorii și asasinii au încercat s-o murdărească prin frică, prin teroare! Să ne unim forțele, să arătăm lumii întregi, să arătăm peste timp copiilor și urmașilor noștri că pot să fie mîndri de noi, de ceea ce vom face pentru libertatea și demnitatea lor!

2

ȘTIRI DE ULTIMĂ ORĂ

● Consiliul Național al Apelor. Echipe specializate supraveghează zi și noapte calitatea apei, analizînd din oră în oră probele ce se aduc din bazinele de alimentare ale tuturor orașelor și localităților țării. Se efectuează analize de laborator chimice, bacteriologice, biologice, radioactive care dau calificativul apei ce ajunge spre locuințele oamenilor.

O mențiune specială. În seara zilei de 23 spre 24 decembrie o diversiune pusă la cale de elemente iresponsabile au alertat ... „Mesajul" a ajuns și la Consiliul Național al Apelor care a dispus probe de laborator suplimentare de urgență. Neadevărul a fost comunicat imediat în toate orașele. Calitatea apei nu a suferit pînă acum. Am mai aflat în același timp că barajele precum și bazinele de alimentare cu apă sînt apărate de militari ai forțelor armate precum și de lucrători ai Consiliului Național al Apelor.

● De la Depart... Căi... ...ți că ...soară ...țării. ...spo... ...ri.

● De la conducerea Metroului București am fost informați că se circulă normal pe toate cele trei magistrale. Întreruperea temporară a unor stații a fost dictată de cazuri de forță majoră ce au avut în vedere, în primul rînd, securitatea bucureștenilor. Personalul Metroului se află în continuare la datorie, fiind hotărît să își îndeplinească această datorie de onoare dictată de imperativul acestor zile, contribuind la buna desfășurare a transportului în comun în Capitală.

Marius Georgescu

3

Din partea unor oameni ai muncii de la aeroportul Otopeni

În aceste clipe grele, dar, în același timp, de profundă bucurie pentru întreaga țară, oamenii muncii, lucrători la aeroportul Otopeni, își dau și ei sprijinul la eforturile pe care le face poporul român în vederea lichidării ultimelor rămășițe ale dictaturii Ceaușescu. Astfel, în după-amiaza zilei de vineri și în noaptea care a urmat, ei au purtat lupte grele cu bandele teroriste ... la aeroport în 3 ca...ne militare sprijinite ...ier de elicoptere fără ...nție, care au atacat cu lumina stinsă de la circa 60 metri.

Prin acțiunea unită a forțelor populare, sprijinită de bravele noastre forțe armate, acțiunile teroriste de la aeroportul Otopeni au fost respinse, mai mulți teroriști căzînd prizonieri. La ora cînd transmitem această știre, o grupare de rebeli se găsește în stare de luptă la fosta escadrilă aparținînd cîndva dictatorului și în niște case de lîngă circa de miliție din comuna Otopeni.

Așteptăm întăriri și sprijin în continuare.

4

Ucigașii de meserie ai teroristului nr. 1

Maior Mihai Flora

5

Ziarul nostru apare azi într-o ediție specială, într-o expresie patriotică, nouă, adevărată, ca ziar al poporului

De la Agerpres

Agenția Română de Presă – AGERPRES nu mai are nevoie de aprobări speciale din partea cenzurii pentru a transmite false luări de poziție și atitudini naționale lipsite de orice bază reală.

Alături de întreaga presă centrală și din țară, de radio și televiziune, de toate mijloacele de informare în masă, AGERPRES își va face datoria și va informa în mod real, cinstit și civilizat întreaga opinie publică internă și internațională asupra tuturor evenimentelor ce se vor desfășura în România și în lume.

Vom oferi presei, tuturor agențiilor internaționale de presă o viziune completă și onestă a tuturor evenimentelor românești.

Precizăm că acest text a fost redactat de ziariștii Agenției Române de Presă care nu și-au pierdut nici un moment conștiința profesională, aceiași care pînă ieri erau obligați să răstălmăcească realitatea și să dezinformeze sistematic opinia publică internă și internațională.

6

PÎINE pentru primele ore ale dimineții

Ora 6 dimineața. Întreprinderea de morărit București. De la inginerul Mircea Crețu aflăm că din cele 8 fabrici de pîine ale Capitalei au plecat în primele ore ale dimineții spre unitățile comerciale 171 tone pîine. Există pîine pentru toată populația Capitalei. În următoarele ore cuptoarele fabricilor de pîine au funcționat din plin pînă la sfîrșitul zilei, urmînd să ajungă la populație 1 100 tone pîine. Astăzi, duminică, activitatea în întreprinderile de panificație nu va fi întreruptă. Peste tot se va lucra în ritm normal. Nu există nici o problemă. Sînt asigurate toate cantitățile necesare de făină și grîu pentru ca și în următoarea săptămînă aprovizionarea cu pîine a eroicilor cetățeni ai Capitalei să fie asigurată în condiții optime. În același timp, am mai aflat că există cantități suficiente de mălai și sînt livrate zilnic unităților comerciale precum și faptul că în stoc există la această oră 136 tone paste făinoase precum și importante cantități de biscuiți. O subliniere se impune a fi făcută. Toate liniile de biscuiți și paste făinoase funcționează din plin. De la locurile de muncă nu a lipsit nimeni. Brutari și personal de deservire au cerut să lucreze și în schimbul de noapte, suplinind astfel absența obiectivă a unor colegi ai lor de muncă. Deviza tuturor celor ce prepară pîinea bucureștenilor este una singură: pîinea nu trebuie să lipsească nici o clipă din nici un magazin al Capitalei. (M.G.)

7

...democratici ...!

abate din drumul nostru!

...ATILOR! Această foaie volantă este scrisă nu cu condeiul ci cu arma!

ECHIPA DE SERVICIU A PRIMIT ARME ȘI MUNIȚIE!

...om lupta! Luptăm!

Să fim încrezători în victoria noastră supremă!

Familia dictatorială Nicolae și Elena Ceaușescu a fost arestată și se află sub pază militară

SĂ APĂRĂM AZI, ACUM, cu toată forța cuceririle revoluției noastre, valorile materiale și spirituale ale națiunii!

Oameni de știință! Cercetători!

NICI O MILĂ FAȚĂ DE CRIMINALII CARE CRED CĂ POT ÎNTOARCE ROATA ISTORIEI!

FRAȚI ROMÂNI! NU VĂ LĂSAȚI RAȚIUNEA ÎNTUNECATĂ DE PANICĂ, DE BUCURIA PRIMELOR VICTORII, DE NEÎNCREDERE ÎN SEMENII NOȘTRI DE BUNĂ CREDINȚĂ! FIȚI VIGILENȚI, ACȚIONAȚI UNIȚI CU TOATE FORȚELE PATRIOTICE, INCLUSIV CU FORȚELE MINISTERULUI DE INTERNE CARE NI S-AU ALĂTURAT!

G.A.

HARTA VICTIMELOR DE LA REVOLUȚIE: 22-27 DECEMBRIE 1989

1.166 DE OAMENI AU MURIT la Revoluție, a explicat istoricul Mădălin Hodor, pentru *Newsweek România*. 1.006 decese sunt cuprinse în rechizitoriul Dosarului „Revoluției": 153 de decese, între 16 și 22 decembrie 1989, și 853 de decese, între 22 și 27 decembrie. Harta alăturată este întocmită după rechizitoriul procurorilor militari și prezintă situația victimelor înregistrate începând cu 22 decembrie până la 27 decembrie 1989.

BIHOR
1 mort
2 răniți

CLUJ
12 morți
35 răniți

ARAD
19 morți
35 răniți

ALBA
11 morți
22 răniți

TIMIȘ
19 morți
79 răniți

HUNEDOARA
7 morți
15 răniți

CARAȘ SEVERIN
16 morți
49 răniți

MEHEDINȚI
1 mort

DOLJ
22 morți
62 răniți

IAȘI
1 mort
1 rănit
NEAMȚ
2 răniți
MUREȘ
4 morți
3 răniți
BACĂU
1 rănit
HARGHITA
ȘI COVASNA
2 morți
8 răniți
SIBIU
36 morți
241 răniți
BRAȘOV
68 morți
147 răniți
VRANCEA
3 morți
2 răniți
GALAȚI
2 morți
2 răniți
PRAHOVA
1 rănit
BUZĂU
26 morți
57 răniți
ARGEȘ
1 mort
6 răniți
BRĂILA
35 morți
81 răniți
DÂMBOVIȚA
10 morți
30 răniți
ILFOV
71 morți
102 răniți
IALOMIȚA
6 morți
18 răniți
BUCUREȘTI
409 morți
1.079 răniți
CONSTANȚA
18 morți
69 răniți
GIURGIU
3 morți
6 răniți

CINE RĂSPUNDE PENTRU CRIMELE DE LA REVOLUȚIE

ION ILIESCU, fost președinte al României, judecat pentru infracțiuni contra umanității.

NICOLAE CEAUȘESCU, fost președinte al României, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 16-22 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, pentru că există autoritate de lucru judecat (executat în 25 decembrie 1989).

IULIAN VLAD, fost șef al Departamentului Securității Statului, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 16-22 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, pentru că există autoritate de lucru judecat. A murit în 30 septembrie 2017.

TUDOR POSTELNICU, fost ministru de Interne, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 16-22 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, pentru că există autoritate de lucru judecat. A murit în 12 august 2017.

VASILE MILEA, fost ministru al Apărării, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 16-22 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a intervenit decesul. S-a sinucis în 22 decembrie 1989.

NICOLAE MILITARU, fost ministru al Apărării, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a murit în 27 decembrie 1996.

VICTOR ATANASIE STĂNCULESCU, fost ministru al Apărării, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a survenit decesul în 19 iunie 2016.

EMIL „CICO" DUMITRESCU, fost membru CFSN și ministru, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a murit în 18 ianuarie 2019.

NICOLAE EFTIMESCU, fost șef al Direcției Operații din Marele Stat Major al Armatei, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a survenit decesul în 6 ianuarie 2016.

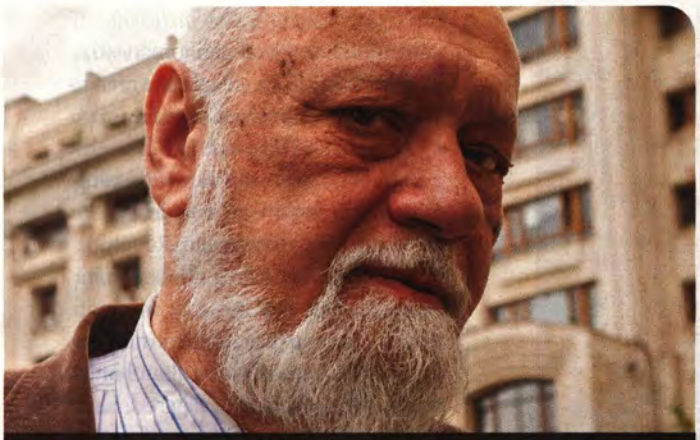

GELU VOICAN VOICULESCU, fost vice prim-ministru al Guvernului, judecat pentru infracțiuni contra umanității.

GL. (RTR.) IOSIF RUS, fost comandant al Aviației Militare, judecat pentru infracțiuni contra umanității.

ION HORTOPAN,
fost comandant al Comandamentului Infanterie și Tancuri, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a murit în 6 aprilie 2000.

SILVIU BRUCAN,
fost factor decizional al CFSN, acuzat de infracțiuni contra umanității, pentru conduitele constatate în intervalul 22-31 decembrie 1989 – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât a survenit decesul în 14 septembrie 2006.

MIRCEA MOCANU,
fost comandat al Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului (CAAT) – procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât nu există probe concludente în sarcina acestuia cu privire la existența infracțiunilor contra umanității.

ȘTEFAN DINU,
fost șef al Direcției Informații din Marele Stat Major (DIA) - procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât nu există probe concludente în sarcina acestuia cu privire la existența infracțiunilor contra umanității. A murit în 29 martie 2012.

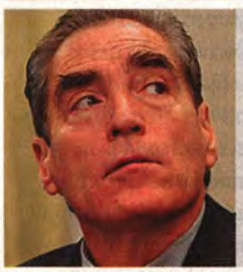

PETRE ROMAN,
fost prim-ministru al Guvernului României, cercetat pentru infracțiuni contra umanității - procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât nu există probe concludente în sarcina acestuia cu privire la existența infracțiunilor contra umanității.

TEODOR BRATEȘ,
fost redactor-șef adjunct în cadrul TVR, cercetat pentru infracțiuni contra umanității - procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât nu există probe concludente în sarcina acestuia cu privire la existența infracțiunilor contra umanității.

IOAN TOMA,
fost ministru al Tineretului, cercetat pentru infracțiuni contra umanității - procurorii au dispus clasarea cauzei, întrucât nu există probe concludente în sarcina acestuia cu privire la existența infracțiunilor contra umanității.

VIOREL IGREȚ,
fost prim-secretar al Comitetului Județean de Partid Mureș, cercetat pentru omor calificat – procurorii au dispus clasarea cauzei, având în vedere că în sarcina acestuia nu există probe concludente pentru săvârșirea acestei infracțiuni sau a altei infracțiuni prevăzută de legea penală.

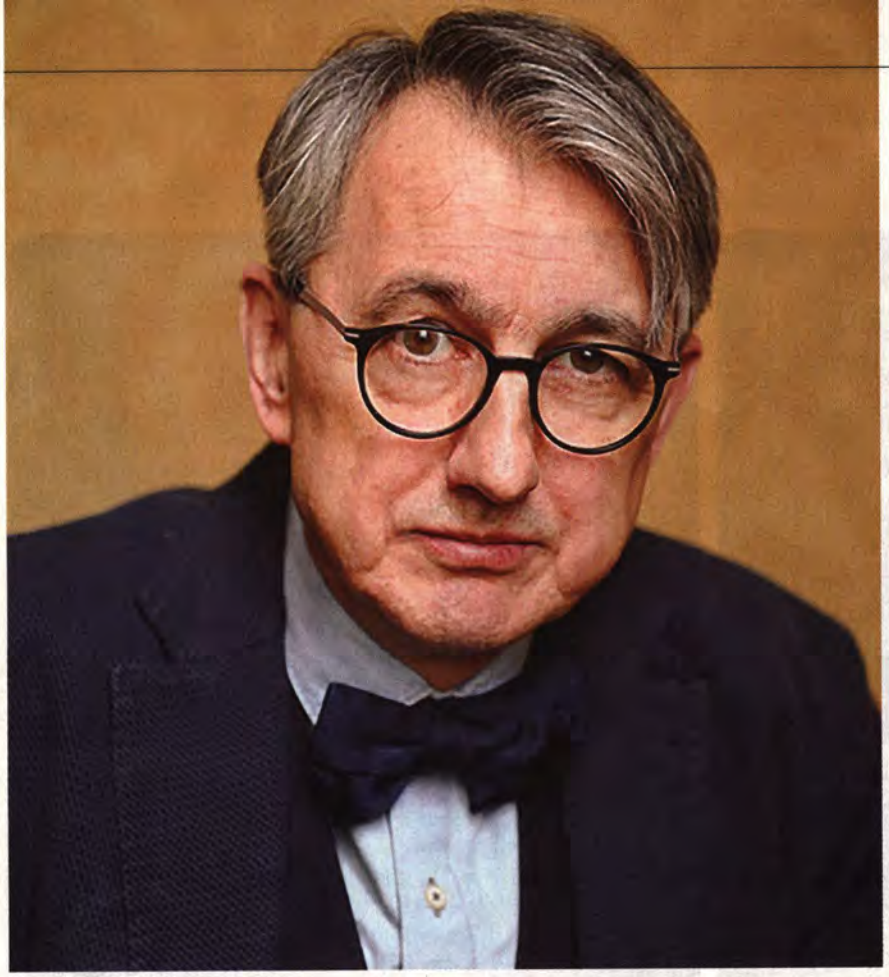

Horia-Roman Patapievici: Revoluția de centru. Câteva reflecții asupra Revoluției Române și a revoluțiilor din 1989

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI, arestat la Revoluție, a realizat, pentru *Newsweek România,* o amplă radiografie a evenimentelor din decembrie 1989. Patapievici este de părerere că Revoluția Română este, după caracteristicile ei, una atipică în raport cu celelalte revoluții care au dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est. Scriitorul mai arată că „în 1989 s-a petrecut prima revoluție de centru din istoria omenirii. Acesta este sensul revoluțiilor care au pus capăt dominației comuniste în Europa Centrală și de Est".

0.

Este cu revoluțiile așa cum, după Simone Weil, stau lucrurile cu supranaturalul: „Un act nu este în sine supranatural, ci prin faptul că este consecința – și expresia – unei stări supranaturale". Revoluția are sensul istoriei pe care, împotriva a ce fusese, o deschide, o face cu putință. Consecințele îi definesc natura, așa cum actele i-o ilustrează. Sensul și natura unei revoluții decurg din diferența dintre ce a fost și n-a mai fost să fie și ceea ce după ea va fi și de acum va fi fiind să fie.

I.

Caracteristicile Revoluției românești o fac atipică în raport cu celelalte revoluții care au dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est.

(1) Întâi de toate, Revoluția Română a depins, în declanșarea ei, de modificarea situației geopolitice. Revoluția Română a urmat altora și, poate, fără efectul cumulativ al acestora, nu s-ar fi produs (sigur nu în această formă).

(2) Apoi, ea nu a fost rezultatul unor negocieri între societate și partid, ca în Polonia și Ungaria, ci a unei înfruntări sângeroase de stradă, în care o revoltă populară spontană și haotică a fost reprimată cu mitralierele și blindatele. Rezultatul: 126 de morți și 1.107 răniți (și mutilați: să nu uităm niciodată mutilații).

(3) Spre deosebire de Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, mișcarea disidentă românească nu a jucat niciun rol în declanșarea evenimentelor și nici în gestionarea deznodământului lor. Din punct de vedere retoric, acest fapt a avut drept consecință absența totală, din imaginarul revoltei străzii, a reprezentărilor revoluționare clasice (Revoluția Franceză, Comuna din Paris, Revoluția din Octombrie, Mai '68).

(4) Revolta populară a constituit pretextul declanșării unei acțiuni de preluare a puterii de către o grupare marginală din interiorul Partidului Comunist Român. Această grupare nu a făcut niciodată disidență deschisă în Partid, ci a fost marginalizată de Nicolae Ceaușescu din motive dinastice. Printr-o manipulare de proporții, executată fără cusur prin fenomenul „Revoluția în direct la televizor", această grupare uzurpatoare a reușit să se legitimeze în ochii populației care nu a participat la revoluție decât stând la televizor drept „emanație a Revoluției".

(5) Mecanismul legitimării a constat într-o înscenare sângeroasă de proporții: ca să pară salvatorii națiunii (ceea ce nu erau: erau doar profitorii unei revolte

FOTO: INQUAM PHOTOS - OCTAV GANEA

la care nu au contribuit decât cu frica ori cu laşitatea), noii conducători au inventat teroriştii, presupuşi apărători desperados ai regimului Ceauşescu, proveniţi din trupele de elită ale Securităţii. Împotriva acestora, noua conducere a chemat populaţia în stradă, să apere Revoluţia. A urmat un măcel incoerent şi sumbru, care a făcut în şase zile 978 de morţi şi 2.214 răniţi (şi mutilaţi). Până astăzi, nu a putut fi găsit, arestat şi judecat niciun „terorist" al Revoluţiei. O originalitate sinistră a Revoluţiei Române este că înlăturarea lui Ceauşescu de la putere a făcut de şapte ori mai puţini morţi decât aducerea la putere a noii echipe de nomenclaturişti.

(6) Revoluţia Română din 1989 este singura revoluţie est-europeană care a condus la căderea regimului comunist prin aducerea la putere tot a unor comunişti, recrutaţi din înalţii activişti marginalizaţi de Ceauşescu. A fost ca o revanşă a aspiraţiilor comunismului anilor '50 asupra mizeriei comunismului anilor '80, în condiţiile în care, în jurul României, legitimitatea politică a (foştilor) lideri comunişti se prăbuşise. Re-legitimarea publică a unor vechi lideri comunişti (unii, odioşi) a fost una din urmările cele mai neaşteptate ale Revoluţiei Române.

(7) Începută în 15 decembrie, ca o solidarizare a populaţiei Timişoarei cu un pastor reformat maghiar, supus unor persecuţii în care motivaţiile religioase nu puteau fi distinse de cele politice, Revoluţia Română nu s-a încheiat odată cu fuga lui Nicolae Ceauşescu, în 22 decembrie 1989, când trupele scoase în stradă pentru reprimarea revoltei de la Bucureşti au fost retrase în cazărmi, iar arestaţii străzii au fost eliberaţi. Ea a fost constrânsă să intre în logica de desfăşurare a „duratei lungi" de divergenţa de intenţii şi convingeri între (a) oamenii care şi-au învins frica şi au ieşit în stradă să-şi strige revolta împotriva lui Ceauşescu şi a comunismului său, care - cu toţii aveau acest sentiment - nenorociseră România, şi (b) nomenclaturiştii care şi-au învins laşitatea, profitând de destabilizarea regimului pentru a-i prelua centrii de putere (pe moment ezitanţi) şi pârghiile de comandă (momentan libere) – operaţiune desfăşurată la adăpostul şi, prin minciună, în numele revoltei străzii, cu care de fapt nu avea nicio legătură.

(8) Din aceste motive, Revoluţia Română e înscrisă într-o durată lungă. Durata ei poate fi calculată: ea este determinată de intervalul de timp în care s-a manifestat în mod public, cu o putere motrice de natură politică, divergenţa radicală dintre valorile „revoluţionare", exprimate de revolta străzii, şi politica de „restaurare", dusă de puterea „emanată" la răsturnarea puterii comuniste (ceea ce mai sus am numit „complotul nomenclaturist").

II.

Revoluţia Română, prin urmare, nu este un bloc compact, nu este o mişcare împinsă spre deznodământ de o inspiraţie unică, ci este o rezultantă. În analiza Revoluţiei Române, trebuie să distingem între partea care ţine de revolta străzii şi partea care ţine de complotul nomenclaturist. Cele două componente ale Revoluţiei Române sunt ca două fire, din care s-au ţesut atât contrastele ei bizare, cât şi istoria ulterioară, la fel de specială, a României. La început, firul revoltei populare şi firul complotului nomenclaturist nu s-au aflat în conflict. Am putea spune că, dacă revolta a declanşat revoluţia, atunci complotul a câştigat-o. Apoi complotul s-a legitimat în faţa populaţiei ca fiind toată revoluţia, ceea ce l-a împins spre o logică a restauraţiei, ceea ce l-a obligat să se ridice împotriva revoltei. Şi cum, după mascarada teroriştilor, complotul nomenclaturist a reuşit să acapareze toată puterea în stat, ocupând tot spaţiul public, revolta a rămas, un timp, fără voce.

Revolta populară a constituit pretextul declanşării unei acţiuni de preluare a puterii de către o grupare marginală din interiorul Partidului Comunist Român

Componenta nomenclaturistă s-a identificat spontan cu raţiunea de stat şi cu guvernarea. Din punct de vedere ideologic, aceasta a adoptat, succesiv, mai multe discursuri justificative: primul, în timpul Revoluţiei, a fost un discurs de tipul „valorile socialismului au fost întinate de dictatura lui Ceauşescu"; al doilea, în lunile care au urmat Revoluţiei, a fost discursul luptei împotriva „capitalismului sălbatic" (având ca premisă ideea că nu există alt capitalism în afara capitalismului sălbatic); al treilea, adoptat din momentul începerii luptei politice cu opoziţia, în vederea alegerilor, a fost un discurs mimat după discursul socialismului occidental. Din punctul de vedere al politicii externe, componenta nomenclaturistă a adoptat o perspectivă pro-sovietică până la dispariţia URSS, în decembrie 1991, apoi una de expectativă prietenoasă faţă de evoluţiile din spaţiul rusesc (epoca Comunităţii Statelor Independente) şi, în cele din urmă, o atitudine de prudentă apropiere de UE şi de NATO (consecinţă oportunistă a presiunilor exercitate asupra puterii de la Bucureşti de către o geopolitică marcată de extinderea acestora). În timpul războiului din fosta Iugoslavie, atitudinea componentei nomenclaturiste a fost net pro-rusească, pro-sârbească şi anti-NATO. În economie, imediat după Revoluţie, componenta nomenclaturistă a Revoluţiei a adoptat o poziţie net anti-capitalistă, pe care a moderat-o numai pe măsură ce privatizările se făceau în beneficiul ei, iar primii „capitalişti" se numărau din sânul său. Pentru nomenclatură, capitalismul este rău dacă şi alţii

decât membrii ei câştigă şi este bun dacă numai ei se îmbogăţesc. Din punctul de vedere al spaţiului public, în primii ani de după Revoluţie, vocea componentei nomenclaturiste a dominat cu autoritate spaţiul public. Ea a marcat profund mecanismele guvernării şi arhitectura statului postcomunist românesc. Aş risca afirmaţia că statul român, din acest motiv, este fundamental de stânga. Este şi motivul pentru care, după 1989, toate guvernările de dreapta nu au fost doar stângace, ci au promovat politici de stânga.

III.

Era fatal, pe măsură ce libertatea devenea o realitate tot mai concretă a spaţiului public, ca vocea nomenclaturistă a Revoluţiei Române să înceapă să fie concurată de vocea pe care până atunci reuşise s-o amuţească: vocea revoltei străzii. Aici intervine primul paradox pe care doresc să îl semnalez. Cum am spus mai înainte, revolta străzii a declanşat revoluţia, în timp ce complotul nomenclaturist a câştigat-o. Odată cu Revoluţia, a câştigat şi puterea în stat. Ei bine, paradoxul este că, deşi a avut puterea de a guverna (care a fost, în primii ani, discreţionară), complotul nomenclaturist nu a avut nicio clipă şi puterea de a-i defini natura, atât a revoluţiei, cât şi a puterii sale înseşi. Paradoxul este că, în România, cine a declanşat revoluţia nu a câştigat-o, în schimb, deşi fără nicio putere în stat, a păstrat constant, în ochii societăţii româneşti, dreptul de a-i defini natura. Acest drept a rămas, în mod misterios, privilegiul revoltei străzii.

Dacă posteritatea complotului nomenclaturist, prin adjudecarea guvernării, a transformat Revoluţia Română într-un discurs de legitimare a propriei puteri, posteritatea revoltei străzii a transformat o insurgenţă înfuriată şi dezordonată, cum fusese încă din primele clipe Revoluţia, din punct de vedere empiric, într-o mişcare conceptual coerentă, cu trăsături ideologice clare. Câteva luni, ca urmare a lipsei de acces la mijloacele de presă (monopol discreţionar al complotului nomenclaturist), aceste trăsături au fost articulate public numai în stradă. Este motivul pentru care Revoluţia Română a fost la fel de mult făcută de revolta împotriva lui Ceauşescu din perioada 16-21 decembrie 1989, revoltă care a declanşat revoluţia, cât şi de seria de demonstraţii împotriva puterii, care a rezultat din revoluţie (puterea complotului nomenclaturist), din perioada ianuarie - iunie 1990, revoltă care a desăvârşit revoluţia, în sensul că i-a fixat identitatea ideologică. Luptele de stradă, soldate şi ele cu morţi, din prima jumătate a anului 1990, fac parte integrantă din definiţia Revoluţiei Române. Astfel, Revoluţia Română conţine paradoxul de a fi fost câştigată de o forţă care era din capul locului incapabilă să-i confere legitimarea şi să-i furnizeze definiţia. Căci legitimitatea putea fi dată numai de anticomunism, pe care complotul nomenclaturist, în nicio situaţie, nu îl putea invoca. Mai mult, guvernarea instalată de complotul nomenclaturist nu a îndrăznit niciodată să se definească în faţa societăţii în termeni neo-comunişti, cum i-ar fi impus-o natura sa veritabilă.

Blestemul complotului nomenclaturist, care avea toată puterea, şi, în acelaşi timp, triumful misterios al revoltei străzii, care nu avea nicio putere, a fost acela că noua guvernare a fost constrânsă de logica anticomunistă a schimbărilor revoluţionare să se definească nu în termenii ei proprii, ci în termenii revoltei străzii. Cu cât era mai puternică guvernarea, cu atât era mai lipsită de legitimitate. Mai mult, cu cât încerca să fie mai legitimă, cu atât era mai mult silită să adopte limbajul revoltei străzii, care o delegitima, încă o dată. De aici o tensiune internă între forţele care au făcut Revoluţia Română, tensiune care nu a fost eliminată decât târziu, prin integrarea României în sistemul occidental de alianţe şi prin uniformizarea vieţii politice româneşti în funcţionarea de zi cu zi a democraţiei şi sub impactul politicianismului inerent exercitării ei româneşti.

IV.

Spuneam mai sus că posteritatea complotului nomenclaturist a fost simbolic exprimată prin mecanismele guvernării şi că, din acest motiv, tarele guvernării, în România, sunt, genetic vorbind, tarele complotului nomenclaturist. Care a fost, însă, posteritatea revoltei străzii? În ce a constat ea? Lipsită de voce publică, revolta străzii din timpul Revoluţiei s-a prelungit după revoluţie, tot în stradă, în opoziţia la puterea instaurată de complotul nomenclaturist. Teza mea este că revolta străzii a fost preluată şi exprimată de figura Intelectualului Public, pe care revolta străzii l-a creat anume pentru a-şi articula vocea. Astfel încât, prin gâtuirea vocii revoltei străzii de către complotul nomenclaturist (o politică, pe termen lung, cu totul perdantă), Revoluţia Română, din profunda ei tensiune ei internă, a născut funcţia socială a Intelectualului Public, pe care puţinii disidenţi români pe care i-am avut nu au putut-o naşte, înainte de 1989.

Să mă explic. Spre deosebire de Rusia sau Cehoslovacia, disidenţa din România nu a avut suficient prestigiu în ochii societăţii româneşti, şi nici suficientă amploare, cât să creeze figura socială emblematică a intelectualului public. I-a revenit acest rol Revoluţiei Române. Din tensiunea existentă între excesul de voce-vidă al complotului nomenclaturist şi absenţa de voce-plină a revoltei străzii a rezultat configurarea unei funcţii sociale critice, căreia îi revenea serviciul public de a defini natura revoluţiei şi natura puterii. Anume această funcţie socială a impus pe scena publică figura intelectualului critic.

Vorbesc în termeni de funcţie socială, pentru că această figură critică a fost exprimată, în România, nu atât de o singură figură individuală emblematică (precum, în Franţa, într-o anumită epo-

că, Jean-Paul Sartre ori Albert Camus), ci de o grupare de intelectuali – de fapt, două: „Grupul pentru Dialog Social", înființat în decembrie 1989, și „Alianța Civică", înființată simbolic, printr-o mare demonstrație, în 15 noiembrie 1990. Firește, aceste două grupări au numărat între membrii lor foarte puternice figuri individuale de intelectuali, care, fiecare în parte, și-a avut rolul său în definirea și fixarea obiectivelor revoltei străzii. Dar acțiunea acestor intelectuali individuali este mai inteligibilă dacă o privim simbolic ca fiind unitar exprimată prin acțiunea unei figuri simbolice, Intelectualul Public. De aceea, voi numi în continuare această grupare liberă de intelectuali din „Grupul pentru Dialog Social" și „Alianța Civică" (dar și din alte zone ale societății românești, din provincie și din București), care s-a manifestat critic față de ceea ce am putea numi global „puterea care a trădat Revoluția" – Intelectualul Public.

V.

De Intelectualul Public este legat al doilea paradox al Revoluției Române. Deși Revoluția Română nu a fost pusă la cale de intelectuali, tensiunea care i-a fost proprie a făcut ca anume intelectualii să fie aceia care i-au definit natura, obiectivele și agenda politică. În România, nu partidele politice au fixat agenda dezbaterii politice, ci Intelectualul Public. Deși au fost persecutați de guvernarea neocomunistă, iar ziarele în care scriau au fost puse la index, în pofida asasinatului moral la care au fost supuși de către presa controlată de guvern și a discreditului public, intelectualii critici au fost cei care au reușit să impună întregii societăți agenda dezbaterii publice (inclusiv celor care îi persecutau). Paradoxul este că, deși nu a avut vreo legitimitate ca făuritor al Revoluției ori ca participant la ea, Intelectualul Public a fost singurul învestit, social vorbind, cu legitimitatea de a vorbi despre Revoluție și despre obiectivele politice legitime ale României (firește, și oamenii complotului nomenclaturist au încercat să fixeze obiective politicii interne ori externe: dar acestea nu au fost percepute ca fiind cu adevărat legitime, nici măcar de susținători).

În România, țară cu un popor despre care, în 1990, Corneliu Baba spunea că, între toate popoarele, își urăște cel mai mult elitele, succesul acțiunii Intelectualului Public a fost uluitor. În doar șase ani, figura sa emblematică a reușit să încline balanța votului în favoarea partidelor care i-au îmbrățișat agenda și programul. Rotația puterii, care pentru toate țările ex-comuniste (cu excepția României) s-a produs în 1989 sau 1990, a avut loc în România abia în 1996, printr-o radicală schimbare de agendă politică, care, lucru surprinzător, se confunda cu agenda Intelectualului Public și care, fapt la fel de surprinzător, a fost integral adoptată de societate. Probabil nu există în Europa țară cu o intelectualitate mai ruptă de nevoile sociale ale „poporului" decât România (nici alta mai bovaric îndrăgostită și, în același timp, dezgustată de el). Cu toate acestea, electoratul popular a îmbrățișat, în alegeri, agenda politică a Intelectualului Public. În condițiile în care țara este mai degrabă de stânga, intelectualitatea publică românească este mai degrabă de dreapta. Și cu toate acestea, guvernarea neo-comunistă, care era de stânga, a fost silită să se plieze pe agenda intelectuală a reformei economice și politice, care, ideal vorbind, era de dreapta.

Este aici un paradox. Un paradox care ține de misterul puterii celor fără de putere. Tot ce putem sociologic constata este că, în ansamblu, mișcarea socială cu cel mai mare succes politic din România a fost mișcarea politică legată de aceste grupări intelectuale, care nu au funcționat niciodată nici disciplinat (ca un partid, de pildă), nici după criterii manageriale, nici în regim de activism social (cu eficiența unui ONG profesionist, de pildă) și al căror succes, din aceste motive, era nu doar improbabil, ci părea de-a dreptul imposibil, în condițiile în care acestea erau complet lipsite de mijloace, nu aveau acces la resurse materiale publice, fiind supuse unui total blocaj mediatic la televiziune și fiind, în plus, mereu batjocorite de puterea constituită. Cum au reușit să-și impună agenda? Mister. Ori, cum spunea Apostolul, Dumnezeu a chemat lucrurile slabe ale lumii, ca să le facă de râs pe cele puternice. Într-un sens, aceasta ar putea fi o cheie explicativă a Revoluției Române, deoarece, fără niciun fel de bigotism ori de referință explicită la religie, sloganul-tip al revoltei străzii, aflat spontan pe buzele demonstranților secerați de gloanțe, a fost „Vom muri și vom fi liberi". Slogan care este o parafrază transparentă și grațios-nonșalantă a cuvintelor lui Hristos din Evanghelie: „Veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi!". Ce uită comuniștii, dar își reamintesc mereu oamenii, e că adevărul este chiar libertatea.

Luptele de stradă, soldate și ele cu morți, din prima jumătate a anului 1990 fac parte integrantă din definiția Revoluției Române

VI.

Aplicat evenimentelor din decembrie 1989 din România, termenul de „revoluție" nu este impropriu. Pentru a marca indecizia în evaluarea ei și a consecințelor sale, unii dezamăgiți au taxat Revoluția Română (în mod cu totul neinspirat) drept „loviluție", pentru a marca în acest mod îmbinarea inextricabilă de revoluție veritabilă și lovitură de stat. Motivațiile sunt limpezi: pentru că refuzau să recunoască vreo legitimitate revoluționară componentei nomenclaturiste a revoluției și pentru că refuzau

să accepte realitatea preluării puterii de către „emanații" revoluției, identificați cu autorii loviturii de stat. În fapt, ceea ce hotărăște asupra caracterului unei schimbări politice este amploarea și radicalitatea acesteia. Când schimbările sunt atât de masive încât modifică natura regimului politic, transformă statutul proprietății, schimbă sistemul juridic și eliberează relațiile economice (indiferent de modul în care se produc transformările ori de opinia actorilor asupra acestor schimbări), atunci putem vorbi cu îndreptățire despre revoluție. Firește, nu o revoluție după modelul clasic (și sinistru) al Revoluției/Terorii Franceze, dar nu mai puțin o revoluție.

Există o carte de convorbiri cu Adam Michnik, realizată de Daniel Cohn-Bendit. Undeva, în cuprinsul ei, revoluționarul din Mai '68 îi spune revoluționarului de la 1989, cu nostalgie și retrospectivă tandrețe: „Nous l'avons tant aimée, la révolution". În mod, am putea spune (cu ironie), tradițional, că Revoluția a fost iubită, de către revoluționarii clasici, mai presus de orice. Stau mărturie, în secolul al XIX-lea, cuvintele unui moderat, Alexander Herzen: „Mai bine să pieri odată cu Revoluția decât să cauți refugiu în azilul contrarevoluției". Această notă afectivă este extrem de sugestivă și ea îi separă de o manieră tranșantă pe revoluționarii clasici de revoluționarii anului 1989. Revoluționarii tuturor revoluțiilor clasice vor revoluția, iubesc revoluția, trăiesc pentru revoluție și, când îi descoperă viciile, sunt paralizați în luciditatea lor critică de ura lor bigotă față de ideea de contrarevoluție, în care văd contrariul revoluției. Ei vor revoluția de dragul revoluției, pentru că imaginarul lor este intoxicat de ideea (falsă moral și întotdeauna criminală politic) că revoluția constituie idealul suprem al moralității politice. Este marota revoluțiilor care și-au luat ca model Revoluția Franceză, adică Teroarea. Oamenii anului 1989 nu gândeau în categoria revoluției, tipică intelectualilor occidentali progresiști, ci în categoria tipică disidenței anticomuniste, a societății civile, a drepturilor omului și a statului de drept. La originea atitudinii oamenilor de la 1789, stă ideea rupturii violente de trecut; la originea atitudinii oamenilor de la 1989, stă ideea revenirii (pașnice) la stările de lucruri capabile să anuleze violența rupturii de trecut, produsă de revoluțiile comuniste ale perioadei 1945-1948. Revoluțiile anului 1989 reprezintă cu adevărat o revenire în trecut (un trecut, așa-zicând, al normalității), așa cum etimologia cuvântului „revoluție" o cere: o revenire la tradițiile libertății, care, pentru regimurile comuniste, se aflau, toate, în trecut. Revenirea în trecut nu era, deci, paseistă și retrogradă, ci era o revenire la trecut: trecutul vizat era categoria morală a libertății pe care revoluțiile comuniste o uciseseră.

VII.

Pentru a face o revoluție clasică (de tipul celei franceze), trebuie să accepți să ucizi, întrucât scopul, care se identifică cu mijloacele, este de a înlătura toate lucrurile cu care oamenii sunt în mod normal deprinși (deprinderile fiind contrarevoluționare). Pentru a duce la îndeplinire acest „ideal", trebuie să mobilizezi o masă critică de oameni dispuși să facă orice împotriva oricui. Pentru a-și atinge scopurile, revoluția clasică scoate la iveală ceea ce este mai josnic în om, în speranța de a realiza în cele din urmă tot ceea ce acesta are, prezumabil, mai bun. Indiferent de obiectivele ei ideologice, tipul clasic de revoluție presupune în mod necesar violența și acceptă cu entuziasm crima.

În România, nu partidele politice au fixat agenda dezbaterii politice, ci Intelectualul Public

Revoluțiile clasice, cele care au creat prototipul revoluției în imaginarul colectiv, știm cum sunt: eruptive și violente. Se rup de trecut, eliminându-i cu forța din istorie pe cei considerați că țin de trecut și stau în calea progresului. Revoluția instituțională presupune și pretinde o schimbare radicală a omului. Revoluțiile vor să schimbe lumea încercând să modifice tipul uman. Când dobândesc puterea, revoluțiile schimbă lumea supraveghind, înspăimântând, înregimentând, ucigând. Cu cât mai radicală este o revoluție, cu atât mai ucigașă este forța ei de schimbare. Specific unei revoluții este că ucide nu atât pentru a dobândi puterea, cât pentru a transforma prin forță omul și cu forța societatea. Cei uciși sunt învinșii. Acesta este modelul clasic, deschis de Revoluția/Teroarea Franceză și perfecționat de Revoluția Rusă (care, așa cum insistă, pe bună dreptate, Thierry Wolton, a fost o lovitură de stat cu efecte revoluționare majore).

Revoluțiile din 1989, dimpotrivă, și-au propus ca principiu non-violența și au refuzat cu dezgust crima. În 1989, în Europa de Est, s-a desfăcut ceea ce a fost făcut în 1789, în Europa de Vest. Legitimitatea principiului violenței politice, montat în mințile noastre de excesele și succesele Terorii, a fost demontat din mințile noastre de procesele și succesele Revoluțiilor de catifea. Cel mai blând și politicos regim politic din Europa acelor vremuri, l'Ancien Régime, a fost răsturnat de violențele inimaginabile ale Revoluției Franceze. Cel mai crud și brutal regim politic din istorie, comunismul de tip sovietic, a fost răsturnat fără violență, prin revenirea la principiile liberalismului clasic.

Paradoxul revoluțiilor care au condus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa este că nu au funcționat după tiparul clasic. Victimele au fost din rândul revoluționarilor, nu din rândul învinșilor. Dacă revoluția comunistă a produs victime de ordinul zecilor de milioane,

revoluțiile anticomuniste nu au produs nicio victimă în rândul puterii răsturnate. Au fost revoluții pașnice, care au pus capăt, fără vărsare de sânge, unor tiranii extrem de perfecționate, de agresive și de bine împământenite. Aceste revoluții nu au fost niște contrarevoluții, pentru că atunci, potrivit logicii lui „penser contre c'est penser comme", ar fi trebuit să se comporte ca niște revoluții. Adică să ucidă, să persecute, să supravegheze, să violeze. Dimpotrivă, originalitatea revoluțiilor anului 1989 este de a fi reprezentat contrariul principiului revoluționar pe care l-a adus pe lume Revoluția anului 1789. Lucrurile s-au petrecut, în mod straniu, așa cum prevăzuse Joseph de Maistre, încă din 1797, că se va petrece revenirea la monarhie:

„Cu acest prilej, se va vedea exact contrariul a ceea ce fusese văzut. În locul acelor zguduiri violente, ale acelor sfâșieri dureroase, ale acelor oscilații fără capăt și fără speranță [care caracterizau Revoluția], prezența suveranității va fi anunțată de o anumită stabilitate, de un calm greu de definit, de o stare de bine generală. Nu vor mai fi răsturnări, deloc violențe și nici supuneri la cazne [...]. În fine, prin asta se va vedea marele adevăr [...]: că revenirea la Monarhie, pe care o numim contrarevoluție, nu va fi deloc o revoluție contrară, ci contrariul unei revoluții".

Dacă în loc de „Monarhie" punem „democrație liberală", obținem o frumoasă și exactă descriere a modului în care s-au petrecut lucrurile cu revoluțiile de catifea. Revoluțiile de catifea nu au fost niște revoluții de semn opus revoluției comuniste, ci contrariul unei revoluții comuniste. Explicația lui Joseph de Maistre pentru acest paradox al răsturnării violenței prin non-violență este aceea că Monarhia e naturală, iar Revoluția e împotriva firii. Ca să îndrepți lumea împotriva firii, ai nevoie de violență – de aici violența revoluției comuniste; dimpotrivă, ca să o readuci la normalitate, ai nevoie doar să permiți firescului să se manifeste – de aici lipsa de violență a restabilirii normalității (din partea celor care aspiră la ea).

VIII.

Cred că lecția istorică cea mai interesantă a evenimentelor de acum treizeci de ani este că originalitatea anului 1989 reprezintă exact contrariul originalității anului 1789. 1789 inaugurează era revoluțiilor îndreptate împotriva valorilor centrale ale civilizației europene: într-un sens nebanal, încununarea Revoluției Franceze este Revoluția Rusă. 1989 realizează primele revoluții în favoarea valorilor centrale ale civilizației europene. Poate, de aceea, construcția europeană a înflorit cu atâta vigoare după 1989: națiunile occidentale au simțit că ceea ce vine dinspre Europa de Est nu este doar o modificare de regim politic: este o revendicare victorioasă împotriva tuturor deviațiilor și radicalismelor aduse în istorie de radicalismul Revoluției Franceze, a miezului central al civilizației europene. În opinia mea, 1989 este contrariul lui 1789. Anul 1989 a înfrânt radicalismele deschise, precum o cutie a Pandorei, de către anul 1789, prin revenirea la valorile clasice (pentru că centrale) ale modernității europene: stat de drept, ordine socială a proprietății private, spirit critic, raționalism științific (nu ideologic), toleranță, echilibru non-iacobin între religie și politică (care include și restaurarea creștinismului) etc.

Paradoxul suprem al revoluțiilor anului 1989 este că, spre deosebire de Revoluția Franceză, care a avut nevoie de Teroare pentru a scăpa de cel mai blând și mai politicos regim din istorie, revoluțiile anticomuniste din 1989 au scăpat de cel mai odios și mai brutal regim din istorie fără violență, fără victime, fără represalii, fără lagăre, fără persecuții, fără reeducare. Pur și simplu, prin revenirea la normalitatea modernității europene, normalitate împotriva căreia s-au ridicat revoluțiile sângeroase pe care revoluțiile pașnice din 1989 le-au infirmat, invalidat, demontat și aruncat la groapa de gunoi a istoriei.

În fond, în 1989 s-a petrecut prima Revoluție de centru din istoria omenirii. Acesta este sensul revoluțiilor care au pus capăt dominației comuniste în Europa Centrală și de Est.

Comunismul NU a fost învins printr-o revoluție contrară lui. Asta înseamnă că extrema nu a fost învinsă printr-o extremă contrară, ci prin altceva, mult mai profund. Ceea ce a învins principiul reprezentat prin radicalitatea revoluționară a extremei a fost revenirea la valorile centrale ale civilizației europene moderne. Revoluția din 1989 a constat în revendicarea, împotriva extremei ca principiu revoluționar, a Centrului, ca sumă a elementelor centrale pentru civilizația modernității (capitalism, liberalism, democrație, spirit critic, drepturile omului, stat de drept, interzicerea religiilor politice etc.).

Cine este Horia-Roman Patapievici

Horia-Roman Patapievici, născut în 18 martie 1957, în București, este fizician, filosof, scriitor. Între anii 2000 și 2005 a fost membru al Colegiului Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, iar din 2005 până în 2012 a condus Institutul Cultural Român. Patapievici a debutat în presă în 1992, în *Contrapunct*, iar ulterior a avut colaborări cu mai multe publicații, printre care *22*, *Dilema*, *Evenimentul zilei*, fiind, între 2004 și 2009, director al revistei *Idei în Dialog*. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și membru fondator al Societății Academice Române. Printre cărțile publicate se numără „Cerul văzut prin lentilă", „Zbor în bătaia săgeții", „Omul recent", „Anii urii", „Ochii Beatricei. Cum arăta cu adevărat lumea lui Dante?". Din 2015, este președintele Artmark.

„Păi, nu Armata tocmai a tras în noi?! Ce știe să facă Armata altceva decât să ne ia la bătaie?"

HORIA-ROMAN PATAPIEVICI a povestit, anul trecut, într-un amplu interviu oferit pentru primul număr al publicației *Newsweek România*, despre cum și-a petrecut noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989 în arest. Reproducem, mai jos, un pasaj relevat, referitor la Revoluție, din interviul oferit, în mai 2018, publicației noastre, de către Horia-Roman Patapievici.

„Știți cum arătau oamenii cu care am fost în celulă în noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989? V-ați fi îndrăgostit de poporul căruia îi aparțin acești oameni. Erau de toate vârstele, de la băieți disco, de 16-17 ani, care purtau, ca Michael Jackson, pantaloni strâmți, mai scurți, și șosete albe, până la oameni de 80 de ani. Toți, cu o singură excepție, pe care n-am să o menționez, s-au comportat admirabil, cu demnitate, cu grație, cu bărbăție. Și când au început bătăile, anchetele, veneau striviți. Eram câte trei în pat. Eu stăteam în pat cu un tânăr student de la Electronică și cu cineva din județul Ilfov, care era țăran, cred, un țăran tânăr. Imediat am fraternizat, drept, viril, fără dulcegării, fără lamentații, fără să ne plângem de milă. Doamnă, distingeți un om de calitate de unul care nu e de calitate, după raportul cu sentimentalismul.

Omul lipsit de calitate cade pe jos, se adoră, își plânge de milă. N-a existat nimic din toate astea. Totul a fost curat, riguros și plin de demnitate. Tânărul de care v-am spus că era un țăran din Ilfov a avut ghinionul să fie chemat la interogatoriu. Eu și cu studentul am scăpat. A venit zdrobit, îl bătuseră la picioare, peste ficat, peste rinichi. Gemea încetișor. Nu striga, nu se văita. Gemea demn, cu voce stinsă. Au bătut la el, cum se spune, ca la fasole. L-au zdrobit. Era acolo un maior de Miliție, cel care a declanșat chemările la interogatoriu. Interogatoriul, de fapt, consta în bătaie. De asta te chemau, ca să te bată. Oricum nu aveau ce să afle de la noi. Ce? Că am strigat «Jos, Ceaușescu!»? Nu, scopul lor era bătaia, tortura, umilirea. Același maior a venit, după câteva ore, să ne spună că vom fi eliberați și dacă sunt răniți, să spunem, ca să poată primi primul ajutor. Între noi era unul cu plagă deschisă la picior, nu s-a uitat nimeni la el. După ce a venit maiorul a doua oară, a fost imediat luat și îngrijit. Cu unul care avea ceva oribil la ochi la fel s-a întâmplat. După ce s-au petrecut toate astea, un preot care era printre noi s-a ridicat —până atunci fusese ca noi, exact ca noi toți— și a început să spună Tatăl nostru, apoi Crezul, apoi minunatele cuvinte «Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, [...] ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită, fără de asemănare, decât serafimii», pe care parcă le-am auzit atunci prima oară, atât de mult mi-au aprins inima. A fost un moment incredibil, de grație. Totul a fost perfect. Demnitatea. Înălțimea. Și vocile acelea bărbătești, nesigure, dar neclătinate, care când rosteau răspicat, când bâjbâiau rugăciunile... Așa ceva nu se poate uita.

Nu te puteai decât îndrăgosti de acest popor. După aceea, ni s-a dat drumul din celulă și am fost îndrumați spre o curte interioară, unde ne-am încolonat în fața unei mese lungi, ca să ne luăm înapoi cureaua, șireturile, ceasurile, buletinele, verighetele, care ne fuseseră luate la arestare. Cred că nu s-a furat nimic. Și deodată a început prima dezbatere politică în libertate. Nu știu cum s-a aprins. Dar îmi amintesc ce se spunea. Toți, dar absolut toți cei care ridicau glasul să vorbească, spuneau că Armata trebuie să preia cât mai repede puterea, ca să facă ordine.

Eu am rămas cu gura căscată. Eram tulburat. «Cum adică Armata?», întrebam în stânga și-n dreapta. «Păi, nu Armata tocmai a tras în noi?! Ce știe să facă Armata altceva decât să ne ia la bătaie și să tragă cu arma? E o aberație. Dimpotrivă, trebuie să scăpăm de Armată: și de pe stradă și de peste tot», le spuneam. Dar nu mă asculta nimeni. Numai consensul se ridica deasupra și se auzea. Iar consensul era cu Armata. Eram în minoritate. Prima mea experiență politică în libertate a fost faptul de a fi în minoritate. Toată lumea voia un regim de mână forte ca să introducă ordinea. Și le spuneam: «Din ordinea asta nenorocită abia am ieșit. Trebuie, dimpotrivă, o dezorganizare totală a ordinii vechi! Trebuie să dezorganizăm organizarea!» Eram privit ca cineva care nu știe ce spune. Cum ziceam, poporul român este imprevizibil: trece de la grația supremă la servitutea voluntară în câteva ore".

Militarii primeau flori de la civili, după ce Armata „s-a dat" de partea poporului, începând cu 22 decembrie 1989.

FOTO: AFP-GUILLIVER/GETTY IMAGES

Victor Rebengiuc: „Când comuniștii l-au gonit pe Rege, a fost un moment îngrozitor pentru mine"

VICTOR REBENGIUC A PARTICIPAT la Revoluția din 1989, care a dus la răsturnarea regimului Ceaușescu, și s-a alăturat mulțimii care, în acele zile încărcate de decembrie, a mers la TVR pentru a se adresa românilor. Cunoscutul actor a ținut, în 23 decembrie 1989, un discurs memorabil la televiziunea publică.

„Am văzut câțiva dintre cei care au luat cuvântul aici, la Televiziune, și care încep prin a-și cere scuze. Eu cred că asta este o atitudine nu tocmai potrivită. Cred că nu am fi ajuns aici, dacă fiecare dintre noi ar fi avut tăria, la timpul potrivit, să își înfrângă frica și să încerce să aibă o atitudine demnă față de tot ceea ce se întâmpla în jurul lui. Și dacă fiecare dintre noi ar fi spus «Nu! Nu!», atunci când era solicitat, la televiziune, să pronunțe cuvinte, nume proprii, care nu se mai pot pronunța nici atunci, nici acum... Eu nu pot să pronunț un asemenea nume propriu și n-am putut nici înainte să o fac. Dacă ei s-ar fi gândit atunci, acum nu ar mai fi trebuit să vină și să-și ceară scuze. Înainte de a veni la televiziune să își ceară scuze, le ofer o hârtiuță, un sul, să-și șteargă gura", spunea Victor Rebengiuc, în 23 decembrie 1989, la TVR, încheindu-și discursul cu un gest simbolic, acela de a arăta pe post un sul de hârtie igienică.

***Newsweek România:* După 30 de ani de la Revoluție, încă se mai strigă pe străzile din România: „Jos comuniștii!". Cum vedeți acest peisaj?**

Victor Rebengiuc: La Revoluție, credeam că a venit libertatea la putere și că vom scăpa de comuniști. N-am scăpat de comuniști. Ce putem să facem? Cred că o să izbucnească odată chestia asta, în ciuda faptului că PSD îi tot cumpără pe toți cu bani, cu funcții, cu avantaje. Dar de unde le scot ei? Nimeni nu spune sursa. Din împrumuturi? Adică ne silesc pe noi și pe copiii noștri și pe copiii copiilor noștri să plătim ceea ce ar dori să-și asigure acum...

Ce credeți că s-a schimbat în ultimii 30 de ani? Cel mai important lucru.

Nivelul de cultură s-a schimbat, în sensul că a coborât foarte jos. Lucrul acesta este întreținut de televiziuni, de media, în general, pentru că toți umblă după rating. Justificarea e că „asta se cere". Dar tu trebuie să faci ceva ca să încerci să ridici nivelul de cultură. Poate că, la început, publicul nu va fi foarte încântat că nu i se prezintă spectacole cu vulgarități, cu fundulețe goale, cu sânișori la vedere sau mai știu eu ce alte chestii. Dar, cu timpul, publicul găsește alte satisfacții, dacă îi prezinți lucruri mai bune, mai înalte, din punct de vedere cultural. Trebuie să faci activitate de educare a poporului.

Există și o evidentă lipsă de valori.

Evidentă lipsă de valori. Școala. De exemplu, înainte era un singur institut de teatru în limba română, Institutul din București, și un institut în limba maghiară, la Târgu Mureș. După Revoluție, s-au înființat foarte multe alte școli de teatru. Aproape fiecare capitală de județ are câte o școală de teatru, facultăți care au o secție de teatru sau chiar o facultate de teatru în cadrul unei universități. Asta a dus, acum, la o inflație de actori pe piață. Ajungi să ai clase de câte

FOTO: INQUAM PHOTOS - IOAN BUDA; CAPTURA TVR

65 - 70 de studenți, la Teatru, dar cum poate un profesor să lucreze cu atât de mulți, când trebuie să lucrezi cu fiecare în parte? Pe vremea mea, la Institut, primii doi ani erau eliminatorii. Am intrat 21 de studenți. În promoția mea a existat și al treilea an eliminatoriu, pentru că s-au desființat Institutul de Teatru de la Cluj, Institutul de Cinematografie, care era în București, și s-au unificat cu Institutul de Teatru din București. Erau nivele de Teatru diferite, iar atunci și al treilea an a fost eliminatoriu. Deci, din vreo 20 câți am intrat noi în anul I, am terminat opt. A fost o selecție continuă. Acum, nu mai contează. Ai intrat la Teatru, termini. Cred că licențele care se dau sunt mai mult niște hârtii pe care le cumperi, nu sunt niște licențe care dovedesc nivelul tău de pregătire. Dacă vrei, poți chiar să nu dai pe la facultate, că nu e obligatorie prezența. Mergi la examen, spui o poezie... „Dă-i drumul, domnule, că plătește taxa".

Dar ce s-a schimbat în bine, lucrurile pe care le considerați dvs. cele mai valoroase?
În bine? Sigur că s-au schimbat multe lucruri. Există libertate, deși, într-un anumit fel, e prost întrebuințată. Dar sunt lucruri schimbate în bine: faptul că poți pleca în străinătate, că poți vedea lumea, că poți fi permanent în contact cu cei din jur. Cred că românii care au plecat în străinătate sunt niște oameni care se bucură de ce ar fi trebuit să se întâmple și la noi în țară, după Revoluție. Poate acești oameni le pot transmite și celor de aici, din România, că lucrurile se pot schimba și la noi, doar să știm pe cine alegem la vot.

Dumneavoastră de ce ați ieșit în Piața Victoriei, în ultimii trei ani?
În Piața Victoriei? Pentru că era o nedreptate care se făcuse. Și nu vreau să existe nedreptate în țara asta. Am vrut și vreau în continuare să existe niște oameni la putere care să facă dreptate în țara noastră. De asta cred că avem nevoie, în primul rând. Îi vezi pe unii cum se îmbogățesc, cum nu se poate atinge nimeni de banii furați, din care și-au făcut lor și familiilor lor palate, moșii, afaceri, toți au vile prin străinătate, conturi prin străinătate... Au furat cu nemiluita, iar noi stăm și ne uităm la ei. Cum vine asta?

PSD nu poate fi reformat. E un partid care trebuie să moară. Trebuie otrăvit. Dar văd că se otrăvesc ei între ei

Care a fost sentimentul pe care l-ați avut în Piața Victoriei, în 10 august 2018?
Îngrozitor. Îngrozitor. Îngrozitor. Mă așteptam să se termine și mai grav decât s-a terminat. Erau porniți pe chestia asta. Când l-am auzit pe Dragnea, apoi, îmi venea să-l omor, când a fost întrebat ce părere are despre ce s-a întâmplat. „Am asistat la o lovitură de stat", a zis el.

Credeți că problema PSD este legată de liderii pe care i-a avut? Sau, indiferent cine ar conduce PSD, partidul ar funcționa la fel, după aceleași mecanisme toxice? Putem crede într-o schimbare a acestui partid?
PSD nu poate fi reformat. E un partid care trebuie să moară. Trebuie otrăvit. Dar văd că se otrăvesc ei între ei. E ceva de groază în ce au putut transforma România. Am apucat comunismul de la început. Aveam 11-12 ani când a început comunismul și mi-am dat seama de atunci că e ceva foarte ticălos. Când comuniștii l-au gonit pe Rege, a fost un moment îngrozitor pentru mine. Îl iubeam foarte mult pe Rege, iar acum, după dispariția lui, mă îndoiesc de viitorul monarhiei din România.

Am fi avut alte șanse cu monarhia?
Da, aveam cu totul alte șanse. Regele Mihai era un om în care toată lumea putea să aibă încredere. Era un om democrat, cu o gândire democrată. Era un liberal, nu era un golan venit de nu știu unde. Era un om pregătit, a învățat, de mic, să conducă un stat.

Ioan Stanomir: „Între România pe care Regele o părăsește și cea în care Regele revine nu mai e nicio legătură"

IOAN STANOMIR, PROFESOR DE Științe Politice la Universitatea București, unul dintre cei care au redactat „Raportul final" al Comisiei prezidențiale „Tismăneanu", pentru analiza dictaturii comuniste din România, a comentat, într-un interviu oferit revistei *Newsweek România,* cei 30 de ani care au trecut de la Revoluția din 1989, precum și ce a însemnat pentru istoria noastră regimul comunist. Autorul volumului „Așteptând revoluția", apărut recent la Editura Humanitas, Ioan Stanomir a explicat de ce românii de acum nu mai au nicio legătură cu cei interbelici, cât de pregătită era România pentru monarhie, după căderea fostului regim, și ce ar trebui să ne reproșăm, acum, după trei decenii de libertate.

Newsweek România: **Suntem la 30 de ani de la Revoluție. Cum ați caracteriza democrația din România?**

Ioan Stanomir: Răspunsul simplu ar fi că există elementele unei democrații funcționale, de vreme ce există o alternanță la putere și există posibilitatea înlăturării unui guvern, prin moțiune de cenzură. Răspunsul mai elaborat privește calitatea instituțională și modul în care aceste instituții funcționează la standardele pe care le-am aștepta într-o democrație funcțională. Este limpede că democrația românească nu atinge acele criterii elementare care sunt menite să cuantifice performanța unui stat, dacă privim spre domeniul domniei legii, spre domeniul instituției puterii judecătorești, spre domeniul administrației, al serviciilor de informații, spre domeniul guvernării locale. Nu mă refer la elementele care țin de investiții în infrastructură, mă refer la infrastructura instituțională a unui stat, iar statul nostru este un stat eșuat, în anumite momente, așa cum a demonstrat-o și în cazul tragediei de la Caracal sau, cu ani în urmă, în cazul tragediei de la Colectiv.

FOTO: INQUAM PHOTOS - OVIDIU MICSIK

Înainte de 1989, cel mai mare pericol era regimul comunist în sine. După 1989, ce putem considera cel mai mare pericol?
Statul român. Statul român este cel mai mare pericol îndreptat împotriva propriilor săi cetăţeni, pentru că este un stat care de multe ori este luat în stăpânire de oligarhi, de politicieni cleptocraţi şi de grupuri infracţionale. Şi acest stat este gândit pentru a face viaţa imposibilă propriilor săi cetăţeni. Prin taxarea aberantă, prin abatere de la propriile sale norme de funcţionare, printr-un comportament inacceptabil la nivelul vieţii de fiecare zi. Este de ajuns să mergem în Capitala României şi să vedem ce poate face un stat, prin administraţia sa locală, împotriva propriilor săi cetăţeni. Ce face doamna primar Gabriela Firea împotriva propriilor săi concetăţeni.

Încă se strigă pe stradă „Jos comunismul!". La 30 de ani de la Revoluţie. Mai putem vorbi despre comunişti sau despre o mafie moştenită din vremea fostului regim şi „îmbunătăţită", între timp?
De la comunişti, această pătură conducătoare a României, cu precădere FSN-istă, a moştenit mai multe elemente, între care cel mai important a fost ideea de partid-stat. De aceea, cei care strigau, chiar şi la ultimele proteste, pe străzile României, „Jos comunismul!", aveau dreptate. După cum cei care asociau comunismul cu PSD aveau dreptate. Pentru că FSN şi, mai apoi, PSD sunt partide-stat. Sunt partide care se înşurubează în stat, îl parazitează şi îl deturnează de la misiunea sa. Sunt ca nişte organisme ce distrug din interior corpul uman. În cazul de faţă, corpul statului este distrus de aceşti paraziţi politici care au capacitatea de a se reproduce. Pentru că sunt paraziţi, se hrănesc cu energia celor pe care îi parazitează.

Avem un referendum care a trecut de zece ani, dar care nu a fost adoptat. Vorbim despre Parlament unicameral. Ce ar însemna, pentru România, un parlament cu 300 de deputaţi?
Cred că Parlamentul unicameral nu ar fi o soluţie sănătoasă şi dezirabilă pentru România, în acest moment. Cred că este important ca Parlamentul să fie suplu şi să fie împărţit în camere care sunt gândite diferit din perspectiva recrutării şi a atribuţiilor. Cred că am avea nevoie de o Cameră superioară bine organizată, care să reprezinte, de exemplu, comunităţile locale şi să poată reprezenta, în anumite situaţii, entităţile profesionale, precum camerele de comerţ, de industrie. După 30 de ani, cred că putem să gândim o asemenea structură şi avem modele de la care ne putem inspira, precum cel al Camerei Superioare franceze.

Comisia „Tismăneanu" a întocmit „Raportul final", document în baza căruia fostul preşedinte Traian Băsescu a condamnat, în Parlament, comunismul. Credeţi că România a înţeles, cu adevărat, acest act al condamnării comunismului?
România a pronunţat, prin şeful său de stat, judecata lipsită de echivoc cu privire la natura regimului comunist. Că acest lucru nu a fost urmat decât parţial de măsuri concrete de eliminare a urmelor comunismului, asta e o altă problemă. Dar cred că „Raportul final" al Comisiei prezidenţiale şi discursul preşedintelui Traian Băsescu sunt, probabil, cele mai importante documente asociabile mandatului preşedintelui Băsescu. Este punctul cel mai înalt pe care l-a atins fostul preşedinte, din perspectiva posterităţii.

De la comunişti, această pătură conducătoare a României, cu precădere FSN-istă, a moştenit ideea de partid-stat

Am fi avut alte şanse, după Revoluţie, cu Regele? Eram pregătiţi pentru monarhie?
Întrebarea cred că ar trebui formulată altfel: am fi avut, după Revoluţie, alte şanse cu o altă ţară? Cred că v-am răspuns, implicit. Între România pe care Regele Mihai I o părăseşte şi România în care Regele revine, pentru foarte scurtă vreme, în acea vizită memorabilă, nu mai există nicio legătură. Nici noi, cei care vorbim astăzi, nici cititorii revistei dumneavoastră, nici cei mai integri dintre români nu mai au nicio legătură cu românii interbelici, pentru că noi am trăit şi ne-am modelat într-un alt mediu.

Cum erau românii interbelici, spre deosebire de noi?
Depinde de nivel. Generic, românul interbelic se înfăţişa sub foarte multe atribute şi, cu siguranţă, au existat oameni politici venali şi au existat oameni politici de o moralitate ireproşabilă. Au existat monarhi scelerati, precum Carol al II-lea, şi au existat monarhi corecţi, cum au fost Carol I, Ferdinand şi Mihai. Însă dincolo de elita politică, exista o coloană vertebrală a acestei ţări, compusă din femei şi bărbaţi destoinici, care se prezentau în toate locurile acestei ţări. Şi o să dau nume de femei: Elisabeta Rizea, Alice Voinescu, Adriana Georgescu, Monica Lovinescu, Regina-mamă Elena, Regina Maria. Ce avem acum? Viorica Dăncilă. Faptul că primul prim-ministru femeie din această ţară este Viorica Dăncilă mi se pare o imensă ironie a sorţii. Femeile din această ţară merită mai mult decât pe Viorica Dăncilă. Pentru că, dacă n-ar exista femeile acestei ţări, nu ar exista nimic. Şi nu vorbesc din perspectiva

cuiva care are o agendă de gen, ci din perspectiva cuiva care crede că egalitatea dintre bărbat și femeie este o chestiune nenegociabilă. Dacă noi, astăzi, trăim pe picioarele noastre, e și pentru că femeile acestei țări nu seamănă, în majoritatea lor, cu Viorica Dăncilă, cu Rovana Plumb, cu Elena Udrea, cu Alina Bica și cu alte doamne și domnișoare asemănătoare. Ci seamănă cu cele care, în mod tenace și modest, lucrează, după care se întorc acasă și au viață alături de copiii și de soții lor. Și duc mai departe o moștenire de cultură, de sensibilitate și de tradiție.

Și, totuși, în fruntea țării a ajuns și Viorica Dăncilă.

Pentru că în fruntea acestei țări a ajuns Elena Ceaușescu. Pentru că Elisabeta Rizea a fost întemnițată. Pentru că femeile acestei țări au fost hăituite de poliție politică și pentru că femeile acestei țări au avut călușul la gură. Faptul că există Laura Codruța Kövesi arată că femeile acestei țări au o cu totul altă imagine. Faptul că există cele două doamne minunate (Oana Gheorghiu și Carmen Uscatu, fondatoarele Asociației „Dăruiește Viață" – n.r.), care adună fonduri pentru primul spital oncologic pentru copii, demonstrează că altfel sunt femeile acestei țări. Și dacă vă uitați la toate manifestațiile pentru democrație și pentru stat de drept, femeile erau majoritatea.

În vremea comunismului, s-a întâmplat o contraselecție, atât în privința bărbaților, cât și a femeilor. Însă să nu uităm că bărbații, ca și femeile acestei țări, au fost supuși unui asalt fără precedent. Asalt care a început în 1940 și s-a terminat în 1989. Faptul că evreii au fost supuși unui tratament discriminatoriu și, mai apoi, genocidului, spune ceva despre epoca pe care am traversat-o. Faptul că, mai apoi, s-a declanșat lupta de clasă, iar profesoare eminente au fost date afară sau au fost silite să predea lucruri alandala, faptul

Ceaușescu nu este nici erou, nici patriot. Ceaușescu este exponentul unui regim criminal

că bărbații și femeile acestei țări au fost siliți, uneori, să mintă pentru a-și salva familia, asta a contribuit la o pervertire dramatică a caracterului. De aceea cred că dialogul dintre părinții care au trecut prin comunism și copiii lor trebuie să fie unul corect. Ca și dialogul dintre părinți și bunici.

„Decembrie 1989" ar fi avut șanse să fie cu ani mai înainte?

Atât Dej, cât și Ceaușescu au reprezentat lagărul comunist, adevărate vârfuri fie ale terorii, fie ale perversiunii. Se discută acum foarte mult despre „Fenomenul Pitești" și aș vrea să spun că trebuie să fim foarte prudenți în a opera revizuiri istorice. Lucruri care s-au petrecut la Pitești, ca și la Gherla, ca și în toate locurile în care s-a făcut „reeducare", sunt un lucru care, prin tragism, depășește rațiunea umană. Prima noastră datorie este față de cei care și-au pierdut demnitatea și viața. Autorul moral și instituțional al crimelor comunismului este statul comunist. Asta fără să-i inocentăm în vreun fel pe cei care au aparținut Mișcării Legionare. Dar nu legionarii conduceau închisoarea de la Pitești. Și este foarte greu de crezut că un experiment de un sadism atât de mare ar fi putut fi făcut fără cunoștința statului comunist. Cred cu toată puterea că drumul pe care trebuie să-l urmăm este unul ferm de detașare față de extremele politice – fascism și comunism, dar și o cale a empatiei față de victime. După cum trebuie să fim foarte limpezi că nu toate victimele trebuie canonizate. Unele victime ale regimului comunist erau victime cu orientare totalitară. În vreme ce altele – Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Constantin Titel Petrescu, Vladimir Ghika, episcopii martiri, alți oameni, fără nume - au fost închiși pentru că nu au vrut să-și cedeze pământul. Cred că regimul comunist a cunoscut un grad de intensitate a terorii și a perversității și din cauza lipsei unor anticorpi pe care societatea românească să îi aibă. E clar că societatea românească nu a fost societatea maghiară, nici poloneză, nici cehă. Societatea românească, la un moment dat, s-a predat regimului comunist, după 1965.

Nicolae Ceaușescu este încă privit de unii români drept un erou. Un patriot.

Ceaușescu nu este nici erou, nici patriot. Ceaușescu este exponentul unui regim criminal. Dacă securiștii doresc să îi pună eticheta de patriot, nu fac decât să confirme că au aparținut unei instituții ce a servit un regim criminal. A construit fabrici în care au muncit sclavii regimului. A construit blocuri în care au locuit sclavii regimului. A construit o cultură care avea ca rost – cultura oficială, mă refer – spălarea pe creier a acestei țări. A construit o țară după chipul și asemănarea sa. Asta îl face pe Ceaușescu patriot? Nu. Ceaușescu este cel care a desfigurat această țară, a distrus urme ale tradiției și ale credinței noastre. Mă întreb, cei care-l socotesc pe Nicolae Ceaușescu patriot cum se raportează la soarta Mănăstirii Văcărești și a Bisericii Sfânta Vineri? Cum se raportează la soarta satelor care au fost desfigurate? Cum se raportează la soarta satelor săsești care au fost depopulate? Cum se raportează la soarta compatrioților noștri evrei care au fost vânduți? Cum se raportează la soarta femeilor care au fost lăsate să moară pe masa de operație, pentru că erau acuzate de avort ilegal? Cum se raportează la soarta copiilor instituționalizați, descoperiți aproape morți în 1989? Cum se raportează la standardul demnității

FOTO: WWW.FAMILIAREGALA.RO

umane? Cum se raportează la viaţa atât de grea a femeilor în comunism, obligate să muncească şi obligate să-şi crească copiii, pentru că sistemul de stat social al regimului comunist era unul eşuat?

Acum există şi teoria că am ajuns sclavii Occidentului.
Asta o cred cei care sunt sclavii Rusiei, iar eu nu mă număr printre ei. România a revenit acolo unde şi-a dorit întotdeauna să fie, de pe vremea cărturarilor Şcolii Ardelene. Noi n-am dorit niciodată să fim ai Răsăritului, cu atât mai puţin ai Rusiei. Noi am dorit să fim ai Occidentului şi toţi cei care au luptat în această ţară, bărbaţi şi femei, şi-au dorit să fie parte a lumii occidentale. Iar sacrificiul lor a fost unul în numele libertăţii şi al valorilor occidentale.

Dacă ar trebui să schimbăm ceva, la nivelul Constituţiei, la 30 de ani de la Revoluţie, ce ar trebui schimbat?
Ar trebui schimbat totul. O nouă Constituţie ne trebuie. O nouă Constituţie pentru o ţară care vrea, în fine, să se lepede de pesedism. Dar asta este foarte greu de realizat.

Ce am putea să ne reproşăm, după 30 de ani de libertate?
Modul în care i-am tratat pe cei care trebuia să ne fie repere morale. Modul în care i-am tratat pe Doina Cornea, pe Corneliu Coposu, pe Ion Raţiu, pe Regele Mihai, în anii 1990. Modul în care am tratat-o pe Elisabeta Rizea, cea despre care propriii ei cetăţeni socoteau că era mai bine să fi murit. Modul în care am refuzat să înţelegem criminalitatea regimului Antonescu şi ne-am grăbit să îi ridicăm statui, în anii '90. Modul în care am călcat pe memoria victimelor şi pe memoria celor care, nefiind victime, au fost umiliţi de regimul comunist. Modul în care nu reuşim să îi facem dreptate lui Gheorghe Ursu. Modul în care nu reuşim să găsim vinovaţi pentru crimele Mineriadelor. Modul în care nu reuşim să găsim vinovaţi pentru crimele regimului comunist. Modul în care l-am lăsat pe Alexandru Nicolschi să moară în patul lui. Modul în care l-am lăsat pe Vasile Ciolpan să moară în patul lui şi să ne sfideze. Modul în care l-am ales pe Ion Iliescu şi l-am plebiscitat. Toate aceste lucruri sunt pete pe obrazul acestei naţiuni.

Bărbaţii, ca şi femeile acestei ţări, au fost supuşi unui asalt fără precedent. Asalt care a început în 1940 şi care s-a terminat în 1989

Casa Poporului, apărată de militari împotriva așa-zișilor teroriști.

Petre Roman: „Nu am absolut nimic să-mi reproșez în privința Revoluției. Nici a Mineriadei"

LA 30 DE ANI DE LA REVOLUȚIE, Petre Roman (73 de ani), primul premier al României după căderea comunismului, acuzat de infracțiuni contra umanității în Dosarul „Mineriadei" și ocolit milimetric de procurori în dosarul „Revoluției", a vorbit, într-un interviu pentru *Newsweek România,* despre momentecheie de după decembrie '89. Roman nu are „absolut nimic" să-și reproșeze pentru Revoluție și nici pentru episodul sângeros „Piața Universității". Pe Ion Iliescu îl privește ca pe un politician cu viziuni democratice și crede că acesta nu ar trebui să răspundă în dosarele „Revoluției" și „Mineriadei".

***Newsweek România:* Ce a fost în decembrie 1989, revoluție sau lovitură de stat?**

Petre Roman: Nu putea fi vorba de lovitură de stat, dacă ne gândim la represiunea de la Timișoara, unde mii de oameni au ieșit în stradă. Împotriva lor s-a tras, au murit oameni acolo. Și mai ales dacă mă gândesc la Baricadă (Baricada de la Intercontinental – n.r.), unde am fost eu însumi. Cu 20 de minute înainte de miezul nopții, înspre 22 decembrie 1989, s-a tras din plin asupra noastră, a fost un măcel. Din cei care mai eram acolo, 81 la număr, au fost masacrați 39 de camarazi ai mei.

Au existat teroriști la Revoluție?

Sigur că au existat teroriști, în sensul acelora care au fost ei actorii diversiunii. O diversiune a fost. În după-amiaza de 22 decembrie 1989, eram la sediul fostului Comitet Central, s-a tras asupra încăperii unde mă aflam. S-a tras la Televiziune, la Radio, la Ministerul Apărării, la Academia Militară. Cei care au tras erau militari pregătiți în acest scop. Îi putem numi teroriști. Sentimentul meu și al tuturor era că avem de a face cu niște militari dispuși să meargă până la capăt, în apărarea lui Ceaușescu. Ideea era de a crea panică, și panică s-a creat. S-a creat o dezordine, iar Revoluția a devenit o dezordine tragică, din cauza acestei diversiuni care a condus la atâtea sute de morți.

Deci nu vorbim despre niște teroriști din afara României?

În niciun caz. Asta a fost teza lui Ceaușescu.

Când v-ați dat seama de diversiunea despre care vorbiți?

Fiind la Ministerul Apărării, chiar ministrul Victor Stănculescu și alți câțiva militari de acolo au vorbit despre acte de terorism. S-a tras mult împotriva sediului ministerului. Spuneau că este vorba despre o diversiune cu scopul – și părea logic – de a-l proteja pe Ceaușescu, până când ar fi intervenit alte unități militare pregătite în acest scop. Diversiunea nu era atât în favoarea lui Ceaușescu, care era arestat deja la Târgoviște, ci era pentru a mai crea panică în rândul populației. A continuat până când Ceaușescu a fost executat.

În 22 decembrie 1989, ați devenit membru al Comitetului Provizoriu de Salvare Națională, înființat în acea zi, iar patru zile mai târziu ați devenit prim-ministru. Propunerea v-a făcut-o Ion Iliescu.

Da, Ion Iliescu împreună cu Silviu Brucan.

Cum de s-au gândit la dvs.?

Pentru mine era o surpriză totală.

FOTO: INQUAM PHOTOS - OVIDIU MICSIK

Viața mea anterioară era în afara politicii. Uram politica. Eram profesor la Politehnică, pasionat de munca mea științifică. Dar argumentele lor au fost că am fost la Baricadă, prin urmare exista cea mai importantă legitimitate, și că am trăit trei ani în Occident, făcându-mi doctoratul în Franța.

Cât de dificil a fost să plecați din țară?
N-a fost așa dificil. Atunci, ministrul Educației era un om luminat, Mircea Maliță, care și-a dat seama că România duce lipsă de expertiză în domenii importante. Unul era cel legat de problemele ecologice. Eu eram atunci asistent universitar la Catedra de Hidraulică, iar tema aceasta era legată direct de situația calității sănătății apelor. Am dat un concurs și am obținut o bursă.

Ați fost membru de partid?
Am fost.

Cu Securitatea ați avut legături?
Nu. Dar asta ce vrea să fie, o interogație? E o întrebare pe care o primesc cu interes pentru că, chiar prin faptul că n-am avut niciun fel de legătură cu Securitatea, am avut de suferit, ca om politic. Pentru că Securitatea și-a menținut, în bună măsură, influența. În noua politică a reușit să-și plaseze oamenii.

Cum ați suferit?
Ați auzit de Mineriada din septembrie 1991?

A fost o lucrătură a Securității?
Dar cum?

Girată și de Ion Iliescu, nu?
Planul aducerii și manipulării minerilor către București a fost făcut într-un departament la SRI.

Cu acordul lui Ion Iliescu.
Până la urmă, da. Această situație nu știu dacă a inițiat-o el, am îndoieli în privința asta, dar a tolerat această uriașă violență antidemocratică.

De ce ar fi vrut foștii securiști să scape de dvs., atunci?
Scopul lor era ca ei să domine în continuare puterea politică și, mai ales, pe cea economică.

Ion Iliescu era, la Revoluție, unul dintre politicienii care însemnau schimbarea sau era unul dintre cei girați de fosta Securitate?
La Revoluție, trebuie să înțelegeți că aproape nimeni nu credea că se va prăbuși și regimul comunist. Occidentul privea cu multă simpatie la Mihail Gorbaciov, care reușise să realizeze marele dezgheț, el este autorul Căderii Cortinei de Fier, prin înțelegerea pe care a realizat-o, în primul rând, cu președintele George Bush. Însă nimeni nu credea că regimul comunist se va prăbuși cu totul. În acele condiții, în România, figura lui Ion Iliescu era cunoscută ca fiind pozitivă. Ar fi fost un regim mult mai liberal, mai deschis. Dar nu o democrație liberală, așa cum ne doream noi. Deci, cred că figura lui Iliescu a fost, atunci, pozitivă. Și avem și dovada prin faptul că la alegerile din 20 mai 1990 a obținut un scor...

Un scor devastator pentru ce însemna, totuși, ideea de democrație.
N-aș crede. Se poate spune că Iliescu era un antidemocrat? Nu.

Democrație înseamnă să bați oameni în Piața Universității? Sau să îi omori?
Este, fără îndoială, una dintre paginile cele mai urâte pe care le-am trăit. Cu toate acestea, momentul respectiv este o zgură care iese la suprafață.

Sunt crime, domnule Roman. Nu e nicio zgură. Au fost crime acolo.

Nu cred că Ion Iliescu trebuie judecat în Dosarul Revoluției. Gelu Voican Voiculescu, nici atât

Dacă vă referiți la...

La 13-15 iunie. Mineriada din iunie 1990.
Au fost șase oameni care au murit. Și din aceștia, trei oameni au murit datorită celor petrecute în 13 iunie. În toate cele trei cazuri, justiția și-a spus cuvântul.

Domnul Ion Iliescu este inculpat în Dosarul „Mineriadei", la fel ca dvs., pentru infracțiuni contra umanității.
În 14 iunie, venirea minerilor a fost cea mai nefericită și mai nejustificată mișcare. Ei au plecat din Valea Jiului...

Au „plecat" chemați din Valea Jiului.
Cine i-a chemat?

Ion Iliescu.
Eu nu am cunoștință de așa ceva. Dar tot ceea ce se spune este că, în intervenția din seara zilei de 13 iunie 1990, la TVR s-ar fi făcut apel la solidaritate, în apărarea Revoluției, și că datorită acestui lucru ar fi plecat minerii. Eu nu cred asta. Cred că au fost mânați din Valea Jiului. Sunt destule dovezi că au fost mânați inclusiv cu acordul unor elemente ale fostei Securități. Minerii au venit de la Gară în Piața Victoriei, pentru că ăsta era gândul lor, să-l vadă pe Iliescu. Au ajuns în Piața Victoriei, era foarte devreme, în 14 iunie. Era 4.30, dormeam într-o cămăruță la Palatul Victoria, m-a trezit Gelu Voican, care mi-a spus că sosesc în București mai multe garnituri de mineri din Valea Jiului. Cei care eram acolo, inclusiv Ion Iliescu, ne-am reunit și am hotărât că, odată cu venirea minerilor, li se va adresa Ion Iliescu. El le va explica că nu există niciun pericol, pentru că, într-adevăr, nu mai exista, și îi va ruga ca, sub conducerea forțelor de ordine, să primească o hrană caldă și să se întoarcă în Valea Jiului.

Dar domnul Iliescu nu a făcut asta. Nu le-a spus că totul e sub control, ci i-a trimis în Piața Universității.

Le-a spus că le mulțumește pentru apărarea Revoluției, le-a spus că lucrurile sunt sub control, dar, în final, le-a spus un lucru care s-a dovedit a fi greșit: le-a spus să meargă în Piața Universității și să planteze flori. Din momentul în care minerii se duc în Piața Universității, începe nenorocirea.

Apoi, după bătăile și crimele pe care le-au făcut minerii, Ion Iliescu le-a mulțumit, la Romexpo.
Apoi, la Romexpo, le-a mulțumit. Momentul acela, în care minerii să fie îndrumați spre Piața Universității, este momentul declanșator al tragediei.

Credeți că Ion Iliescu nu avea nicio legătură cu ce s-a întâmplat în Piața Universității, deși le-a mulțumit minerilor? A fost o eroare totul?
Ulterior, el a încercat să dea o explicație pentru acest lucru și ar trebui să vă amintiți că populația României a privit cu simpatie acea explicație de atunci. Asta e realitatea.

Populația avea, atunci, puține canale de informare. Primea cu simpatie cam tot ce venea dinspre Ion Iliescu.
Cert este că românilor li s-a părut că era ceea ce trebuia să facă Iliescu. Explicația pe care a dat-o el era aceea că, pentru a pune capăt situației scăpate de sub control, să le mulțumească (minerilor – n.r.) ca să poată fi, în cele din urmă, adunați la Romexpo. Mulțumirile acestea nu-și mai aveau locul. În acel moment, minerii trebuiau să afle că a lovi oameni nevinovați, fără niciun fel de criteriu, este împotriva Revoluției și împotriva democrației. Asta trebuia să li se spună atunci.

În aceste condiții, e greu să credem că pe Ion Iliescu îl putem considera un susținător al democrației, așa cum spuneați.
Din experiența sa politică, cred că înțelesese foarte clar că singurul drum pe care mai poate să meargă România este cel al democrației. Sunt însă momente, din care cel mai evident și cel mai important este felul în care a fost înlăturat prin violență, prin abuz și mârșăvie Guvernul Roman, care arată că au existat în continuare forțe care nu-și doreau democrația.

Ați spus că fosta Securitate a fost implicată atât la Revoluție, cât și la Mineriadă.
Mai ales la evenimentele din 13 – 15 iunie 1990, pentru că atunci apar strigătele împotriva Guvernului Roman.

Securitatea era foarte puternică. Și la Revoluție, și la Mineriadă.
Nu doar foarte puternică, dar aveam, din nou, o instituție care se numea SRI și care era formată în proporție de 90% cel puțin din oamenii fostei Securități. Momentul cel mai semnificativ se petrece în octombrie 1990, când eu propun ca întreaga arhivă a Securității să fie predată Parlamentului. Dar arhiva a rămas la SRI, iar zeci de mii de oameni care erau șantajabili, pentru că aveau colaborare cu fosta Securitate, au fost infiltrați în politică. Ce poate fi mai rău decât asta? Acolo se otrăvește politica românească.

Este interesant cum, imediat după Revoluție, și președintele, și premierul – domnul Ion Iliescu și cu dvs. – erau oameni care nu avuseseră legătură cu Securitatea. Deși spuneți și dvs. că Securitatea era încă puternică.
Nu înțeleg întrebarea dvs. Sugerați ceva? Spuneți-o de-a dreptul!

Merg pe teoria dvs. și este foarte interesant că Securitatea avea încă multă putere imediat după Revoluție, dar premierul și președintele României nu au avut legătură cu Securitatea.
Nu e o teorie ce v-am spus.

Nu putem lua ca adevăr suprem ce ați spus.
Poate fi o afirmație a mea, nu o teorie.

Deci, Securitatea avea încă putere și, cu toate astea, așa cum spuneți, Securitatea a fost suficient de slabă să nu impună președintele și premierul României.
Asta a fost Revoluția. Numai că ei s-au putut regrupa și momentul de vârf este când se regrupează sub forma SRI, care s-a reînființat cu exact aceleași cadre.

Revenind la arhiva Securității, ați fi putut face, ca premier, mai mult?
Mai mult decât să cer ca întreaga arhivă a Securității să fie preluată sub controlul Parlamentului, ce puteam face? S-a opus categoric Virgil Măgureanu, dar și Iliescu s-a opus acestei mișcări.

De ce credeți că s-a opus Ion Iliescu?
S-a opus pentru că era în bună înțelegere cu Virgil Măgureanu, iar acesta din urmă s-a opus pentru că știa foarte bine ce instrument excepțional de forță are în aceste arhive.

Buna înțelegere despre care vorbiți nu poate fi o amiciție oarecare între Ion Iliescu și Virgil Măgureanu. În ce ar fi constat?
Virgil Măgureanu, pe care îl cunoșteam înainte de Revoluție, putea fi un om care să-l ajute în politica lui de președinte.

Cum îl putea ajuta? Era șeful SRI.
Prin oameni.

Atunci, nu mai putem vorbi, așa cum spuneați, de un președinte cu viziuni democratice.
Orice conducător politic are nevoie de oameni cu care să lucreze.

Dar aici discutăm despre oameni care ar fi avut legătură cu fosta Securitate.
Acești oameni nu erau neapărat din ser-

vicii, dar erau oameni care puteau fi manipulați. Asta se întâmplă, din păcate, în cea mai pură democrație, când interesul puterii face ca și persoane, și instrumente, care nu sunt neapărat democratice, să fie utilizate. Am trăit această chestiune. Niciodată nu am utilizat eu așa ceva, dar în politică s-a practicat și se practică asta.

Știți cazuri concrete de oameni infiltrați de SRI în politică, imediat după Revoluție?
Când s-a produs o ciocnire dură între mine și Iliescu? Unul dintre momente este Puciul de la Moscova. Atunci, este clar că în România existau nu puțini oameni care credeau că se întorc vremurile trecute. Un alt lucru inacceptabil și ciudat la vremea respectivă, tot din octombrie 1990: eram împreună cu Ion Iliescu, iar Virgil Măgureanu a spus că ar vrea să ne comunice ceva. A venit și ne-a spus foarte liniștit că el tocmai ce a fost la Moscova, unde a avut o întâlnire cu șeful KGB, Vladimir Kryuchkov, organizatorul Puciului de la Moscova. Întâlnirea a avut loc fără ca Măgureanu să fi cerut permisiunea președintelui sau a mea. Nu mai vorbim despre momentul Mineriadei din septembrie 1991. În momentele acelea de tensiune și de confruntare cu barbaria minerească, aflu de la radio că domnul Alexandru Bârlădeanu, președintele Senatului, declară Senatului că domnul Petre Roman și-a dat demisia. Era o minciună, nu-mi dădusem demisia. Prin urmare, cerea Senatului să ia act de demisia lui Petre Roman. În felul acesta, Guvernul Roman este dărâmat.

Deci, domnul Bârlădeanu era unul dintre cei infiltrați în politică de SRI.
Evident că era. Nici președintele Camerei Deputaților (Dan Marțian – n.r.) nu era în altă parte. Iar în momentul discuției din biroul lui Iliescu, cine spune că e cazul ca Guvernul Roman să plece? Virgil Măgureanu.

Cum ați privit solicitarea procurorului general care ar fi dus la redeschiderea Dosarului „Revoluției" pe numele dvs. și al lui Teodor Brateș? Solicitare respinsă de Curtea Supremă.
Ca pe o decizie absolut politică, abuzivă.

Ion Iliescu trebuie judecat în Dosarul „Revoluției"?
Nu cred. În orice caz, ceea ce nu se potrivește sub nicio formă este acuzația, adică infracțiuni împotriva umanității, care nu stă în picioare. Sigur că responsabilitatea politică există.

Dar Gelu Voican Voiculescu?
Nici atât. Absolut deloc.

Atunci, ce credeți că ar trebui să însemne marele Dosar al „Revoluției"?
Justiția înseamnă dreptate pentru cei care sunt victime. Fiecare cetățean care a fost victimă sau familiile celor care au murit au dreptul să ceară în justiție să se facă dreptate. Fiecare în parte. Dar judecarea Revoluției nu e un răspuns pentru acești oameni.

Cum le facem dreptate victimelor, dacă nu știm vinovații?
În funcție de ce s-a întâmplat, fiecare caz în parte reprezintă un caz în justiție.

Spuneți că nu ar trebui să vorbim despre un mare Dosar al „Revoluției".
Marele Dosar al „Revoluției" nu este deloc ceea ce înseamnă justiție, pentru că justiția se face pentru fiecare caz în parte.

În 21 decembrie 1997, când erați președintele Senatului, ați fost întrebat la TVR de ce credeți că nu s-a făcut nimic în dosarele „Revoluției". Ați răspuns că nu trebuie mers pe firul „răzbunării". Cine ar fi putut să se răzbune pe cine?
Răzbunarea era, în mintea mea, un termen politic, nu juridic. Răzbunarea însemna să deschidem o plagă în România, unii împotriva altora. Eu mă gândeam că este cazul ca pentru fiecare abuz care s-a comis să existe dreptul de apel în justiție. Cei care au acționat în cadrul legii nu puteau fi acuzați că au făcut abuzuri. Cei care au abuzat legea, care au întocmit dosare – de la Securitate sau de oriunde – pentru ca oamenii să fie condamnați, marginalizați, aceia pot fi considerați că au făcut abuzuri. Nu o chestiune de răzbunare generală, ci de a face dreptate om cu om.

Credeți că regimurile politice care au urmat după Revoluție au împiedicat anchetele legate de crimele din decembrie 1989?
Nu. Cred că oameni interesați să nu se cunoască trecutul lor au împiedicat.

Ion Iliescu face parte dintre acești oameni?
E un element care mă face mai degrabă să spun că nu. În 1971, după o vizită a lui Ceaușescu în Coreea de Nord, vine în România și ține un mare discurs în care propune României un drum asemănător cu drumul nord-coreean. La vremea aceea, Ceaușescu se bucura de o foarte mare popularitate, inclusiv în rândul intelectualității. Urmare a acestui discurs – așa-numita Revoluție Culturală – Ion Iliescu se declară împotriva modelului nord-coreean, un act de mare curaj. Mulți dintre cei care, după Revoluție, au devenit intelectuali nu au spus nimic atunci. El a avut curajul. După care a fost marginalizat politic.

Aveți ceva să vă reproșați, în privința Revoluției?
Nu. Absolut nimic.

Dar în privința Mineriadei din iunie 1990?
Nici acolo n-am ce să-mi reproșez.

Nu am colaborat cu Securitatea. Dar asta ce vrea să fie, o interogație? Chiar prin faptul că n-am avut niciun fel de legătură, am avut de suferit politic

Vladimir Tismăneanu: Românii tânjesc după un nou început, la 30 de ani de la Revoluția lor sângeroasă

ERA NOIEMBRIE 1989; ANUL miraculos se apropia de sfârșit. Evenimentele se succedau într-un ritm care-ți tăia răsuflarea. Căderea Zidului Berlinului, Revoluția de Catifea la Praga, o lovitură de stat sprijinită de Moscova împotriva dictatorului stalinist inept al Bulgariei, Todor Jivkov. Polonia și Ungaria erau deja libere. Alegerile deschise și corecte aduseseră la putere sindicatul independent „Solidaritatea".

Dintr-o combinație de realism politic și constrângeri economice, Mihail Gorbaciov a încurajat schimbările radicale în ceea ce se numea „Blocul Sovietic". Atunci am propus un text de opinie celor de la *The New York Times*. Cu doi ani înainte, publicaseră articolul meu, „Cutremure în România", despre revolta muncitorească de la Brașov, un oraș industrial din Munții Carpați. Am prezis atunci un deces iminent al celui mai compromis regim din Pactul de la Varșovia.

Criza a creat o nemulțumire adâncă atât în rândul elitei conducătoare, cât și în rândul poporului, față de politicile lipsite de conținut ale dictatorului Ceaușescu, care au dus la foamete, tăierea electricității și a gazului și la frigul din case. Am argumentat atunci că este inevitabilă căderea regimului și mi-am intitulat articolul „Urmează România?". Răspunsul meu a fost afirmativ, dar am anticipat posibilitatea unei revoluții violente. Ziarul a publicat o relatare de la București despre Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist și despre dorința lui Ceaușescu de a păstra puterea cu o mână de fier.

În 16 decembrie, în Timișoara a izbucnit pe neașteptate o revoluție, urmată de o represiune guvernamentală sângeroasă. Armata și Securitatea au executat ordinele lui Ceaușescu de masacrare a populației. În 22 decembrie, Ceaușescu a încercat cu disperare să oprească revoluția, adresându-se mulțimii adunate în inima Bucureștiului. Mulțimea l-a huiduit. Înspăimântați și dezorientați că au pierdut puterea, Ceaușescu și soția lui, Elena, au părăsit Comitetul Central cu elicopterul. Au fost prinși, încarcerați într-o garnizoană militară și supuși unui proces caraghios, finalizat cu executarea lor în ziua de Crăciun. Până la sfârșit, și-au păstrat credința de nezdruncinat că Revoluția a fost un puci. Nu se înșelau întru totul. *The Times* m-a sunat și mi-a cerut un articol. A fost publicat în prima zi a României post-ceaușiste. Era euforic și oarecum naiv. La câteva săptămâni distanță, *The New Republic* a publicat opinia mea asupra Revoluției și urmările sale: „Măști noi, chipuri vechi".

Revoluționarii își doreau o democrație non-comunistă. Noii deținători ai puterii, conduși de Ion Iliescu, un soi de fost ideolog școlit la Moscova, au conspirat să se descotorosească de dictatorul nebun. Nu aveau de gând să permită pluralismul. De la început, noua formațiune, numită „Frontul Salvării Naționale", a pledat pentru ceea ce membrii ei au numit o „democrație veritabilă". Pluralismul și piața liberă au fost denunțate drept capricii burgheze. Privind înapoi, la anii 1990, s-ar putea spune că experimentul Iliescu a anticipat ceea ce vor fi mai târziu „democrațiile iliberale" ale lui Vladimir Putin și Viktor Orban.

Între cele mai importante figuri implicate în schimbările dramatice din 1989, Iliescu s-a bucurat de o longevitate politică uimitoare. Fără să aibă remușcări și păstrându-și atitudinea sfidătoare, a continuat să rămână simbolul Partidului Social-Democrat. El este interesat doar de conservarea unui sistem bazat pe minciuni și furt. În cursul acestui an, Parchetul General l-a acuzat pe Iliescu pentru crime împotriva umanității în timpul carnajului din decembrie 1989.

Curtea analizează această nouă încercare de a-i trage la răspundere pe Iliescu și pe acoliții săi, controlând narativul potrivit căruia Revoluția conferă legitimitatea democrației românești. Deși nu a fost interesat să obțină avantaje materiale pentru sine, Iliescu a supravegheat nașterea și consolidarea unui regim oligarhic corupt, cu legături puternice cu poliția secretă reînviată și cu rețelele moștenite din vechiul regim, niciodată dispărute definitiv.

La 30 de ani de la prăbușirea regimului comunist, unii români încearcă să reînvie acest sistem politic. Mulți sunt sătui și obosiți de clasa politică

FOTO: GULLIVER/GETTY IAMGES

demagogică și ineptă. Lupta cu încercările PSD de a modifica legile justiției reprezintă, de fapt, lupta pentru viitorul României: domnia legii sau un regim al mafiei. Aceasta este întrebarea.

Din februarie 2017, românii au ieșit în stradă zilnic, pentru a se opune modificărilor din sistemul de justiție. În august 2018, un protest de amploare în fața Guvernului a fost înăbușit cu gaze lacrimogene și tunuri de apă. Autorii sunt liberi. În 26 mai 2019, la alegerile pentru Parlamentul European, partidul de guvernământ a suferit o înfrângere majoră. Ziua următoare, judecătorii de la Curtea Supremă au votat pentru condamnarea liderului PSD la închisoare. Odată vocea obedientă a atotputernicului Dragnea, prim-ministrul Viorica Dăncilă candidează la președinție.

Vestea bună este că, în ultimii ani, două subiecte spinoase au încetat să mai fie tabu: confruntarea cu trecutul comunist al națiunii și corupția agresivă. În decembrie 2006, pe baza unui raport al unei comisii prezidențiale pe care am coordonat-o, președintele Traian Băsescu a condamnat, în fața Parlamentului, dictatura comunistă ca ilegitimă și criminală. Fosta șefă a Direcției Naționale Anticorupție, Laura Kövesi, este acum procuror general al Parchetului European.

Deși Ion Iliescu nu are copii, progenitura lui este partidul pe care l-a creat. I-a schimbat numele original și se intitulează „social democrat" de atunci. Era post-Băsescu a însemnat întoarcerea ex-comuniștilor la putere.

Alegerile prezidențiale din 2019 s-au dovedit a fi un moment de cumpănă din punct de vedere politic. Disperat de încrezătoare, fostul prim-ministru Viorica Dăncilă și-a condus partidul în picaj în cursa împotriva unui Klaus Iohannis amenințător, care aspira la un al doilea mandat. Candidații altor partide de opoziție au capitalizat de pe urma protestelor anti-guvernamentale. În 24 noiembrie 2019, Iohannis a câștigat al doilea tur al alegerilor prezidențiale cu o majoritate covârșitoare.

Astfel, la 30 de ani de la Revoluția din Decembrie, democrația promisă ar putea deveni, în cele din urmă, realitate. N

→ **Vladimir Tismăneanu** – *profesor de științe politice la Universitatea din Maryland (College Park) și autor a numeroase cărți, între care „Romania Confronts Its Communist Past: Democracy, Memory, and Moral Justice" („România, față în față cu trecutul comunist: democrație, memorie și justiție morală", Cambridge UP, 2018, co-autor Marius Stan) și „Putin's Totalitarian Democracy: Ideology, Myth, and Violence in the Twenty-First Century" („Democrația totalitară a lui Putin: ideologie, mit și violență în secolul XXI", Palgrave Macmillan, 2019, co-autor Kate Langdon). Traducere din limba engleză.*

Germina Nagât: Să numărăm, așadar!

CÂȚI OAMENI FURIOȘI STRÂNȘI într-o piață pot convinge un dictator sângeros să se urce în elicopter și să fugă? Și câți dintre ei puteau fi aduși acolo de puteri străine? Timp de trei decenii, în toate recapitulările aniversare ale Revoluției din decembrie 1989, am auzit multe scenarii și ipoteze, dar nimic care să ofere un răspuns acestor două întrebări.

În zorii zilei de 22 decembrie 1989, centrul Bucureștiului încremenise, cu bulevardele secționate de șiruri de soldați și de tancuri. Urmele de sânge de pe asfaltul de la Universitate încă nu se zvântaseră, iar țevile armelor se îndreptau tot către civilii din fața cordoanelor militare. Deși era zi de lucru și oamenii ar fi trebuit să se ducă la muncă, mulțimea creștea în fața soldaților, în loc să se risipească. Iar cei care se mișcau pe stradă nu o luau spre stațiile de metrou sau de autobuz, ci invers, spre locul din care Ceaușescu încă mai conducea România și din care ordonase, cu o seară în urmă, împușcarea celor care îndrăzniseră să-l huiduie. În centru, gloanțele se auziseră toată noaptea și nimeni nu-și făcea iluzii că fuseseră trase în aer. Cu toate astea, mulțimea continua să se adune, să strige, să cânte „Deșteaptă-te, române!", măcar prima strofă, să împingă până când a rupt șirurile de soldați și a umplut, ca o maree cataclismică, Piața Palatului. Erau atât de mulți oameni, încât devenise imposibil să te extragi din masa de corpuri care se deplasa într-o singură direcție: spre intrarea în bârlogul lui Ceaușescu. Și, la un moment dat, puțin înainte de miezul zilei, această masă de corpuri a devenit o masă critică.

Cine ne spune de trei decenii că nu românii au făcut Revoluția? Foștii ofițeri de Securitate, care au știut tot timpul că țara fierbe

În fizică, noțiunea de „masă critică" are un sens precis, deloc metaforic. Cu toate astea, asocierea cu mulțimea de oameni strânși în Piața Palatului în dimineața zilei de 22 decembrie 1989 mi se pare cu totul justificată. Să explic: atunci când mulțimea strânsă în Piața Palatului a devenit atât de numeroasă, atât de copleșitoare și de unanimă în scandările ei, încât a fost de neimaginat că ar putea fi eliminată fizic, abia atunci Ceaușescu a înțeles că trebuie să plece și a făcut-o. Până atunci, a avut puterea în fiecare clipă și nimeni, dar absolut nimeni din preajma lui nu l-a contrazis, nu i-a cerut să renunțe, nu a schițat vreun gest de solidaritate cu românii aduși la disperare de guvernarea acestui cizmar nebun.

Nimeni din cercurile puterii comuniste nu a reușit – și e discutabil dacă măcar a încercat – să formeze o masă critică în rândul conducerii Partidului Comunist Român. Lașitatea și ticăloșia celor din partid și din Securitate explică de ce a fost nevoie de morți pentru ca dictatura lui Ceaușescu să înceteze. De ce a fost nevoie ca un număr imens de români să nu se mai teamă de soldați și de tancuri, să se strângă în Piața Palatului și să strige într-un glas „Jos Ceaușescu!", „Jos tiranul!", ca să-l facă să se urce în elicopter.

De numărat, nu putem să-i numărăm pe cei care au umplut Piața Palatului la 22 decembrie 1989. Dar putem

FOTO: RADIO EUROPA LIBERĂ

să-i numărăm pe cei despre care putem spune, fără să greşim şi fără să exagerăm, că erau pregătiţi să iasă, şi asta de ani de zile! Putem să-i numărăm pe titularii celor peste un milion şi jumătate de dosare de urmărire, deschise de Securitate pentru cei care, într-un fel sau altul, au dat semne de nesupunere. Sau putem număra sutele de autori de „înscrisuri cu conţinut duşmănos", scrisori de protest sau manifeste, pe care Direcţia de Cercetări Penale a Securităţii i-a trimis în judecată sau, mult mai des, i-a internat în secţiile de psihiatrie în anii '80. De ordinul sutelor sunt doar cei identificaţi prin expertize grafice pe care i-am putut număra până acum, dar vă spun cu mâna pe inimă că numărătoarea e abia la început!

De treizeci de ani ni se tot spune că fără „ajutor extern", fără „turiştii străini" şi fără amestecul KGB sau CIA nu am fi avut o Revoluţie în 1989. Că românii nu s-au opus dictaturii, că pe aici n-au fost nici dizidenţi, nici „rezistenţi", doar o masă amorfă de înfricoşaţi care aşteptau să vină alţii să-i salveze. Şi că nişte autocare misterioase au descărcat turişti sovietici până au umplut Piaţa Palatului, în dimineaţa zilei de 22 decembrie... Revoltătoare la această minciună grotescă nu e redundanţa, ci nerușinarea ei. Cine ne spune de trei decenii că nu românii au făcut Revoluţia? Foştii ofiţeri de Securitate, care au ştiut tot timpul că ţara fierbe. Şi nu doar că au ştiut asta, dar i-au şi numărat la bucată, an de an, pe românii cărora le deschideau dosare, îi anchetau, îi avertizau, îi trimiteau în judecată sau, mult mai frecvent, la secţiile de psihiatrie (că doar nu era să-i raporteze lui Ceauşescu un număr crescut de deţinuţi politici). Cei care, din „patriotism", au umplut 26 de kilometri de rafturi cu dosare, despre românii care „nu s-au opus" comunismului şi a căror Revoluţie a fost, chipurile, o lovitură de stat dirijată din exterior. Altfel spus, dacă n-au reuşit să oprească Revoluţia, atunci măcar să ne-o fure... Ca leac împotriva acestei minciuni otrăvitoare, vă propun să începem să numărăm, gospodăreşte: opozanţi, urmăriţi, avertizaţi, arestaţi, dosare, volume, file. Şi câtă vreme nu vom uita să umplem din nou Piaţa, oricum s-ar numi ea, se poate spune că nu ne-au învins!

→ **Germina Nagâţ** – *cercetător şi membru al Colegiului Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii.*

„Manifestul pentru sănătatea poporului român"

Fragment din „Manifestul pentru sănătatea poporului român", citit de Dumitru Iuga fiicei sale, la 6 decembrie 1989, şi înregistrat de tehnica operativă instalată în casa familiei Iuga: „Cetăţenilor români, indiferent de naţionalitate, confesiune religioasă sau apartenenţă politică, care mai păstrează în sufletele lor nealterată încă dragostea de ţară /.../. Aşa cum pruncul din faşă, obişnuit să se târască numai de-a buşilea, descoperă într-o clipă că poate depăşi condiţia sa de târâtoare, se ridică deodată la poziţia verticală, începând să păşească, /.../ aşa trebuie şi voi să învăţaţi din nou să mergeţi, iar în pauza a două ore din odihna voastră zilnică şi la ora 17.00 zilnic, pe stradă să fie două ceasuri de plimbare. Veţi descoperi atunci cât sunteţi de mulţi, cât semănaţi unul cu altul, chipurile voastre se vor însenina. /.../ Şi când vă plimbaţi, învăţaţi să cântaţi, fredonând bucăţi muzicale care sunt atât de apropiate sufletelor voastre. Atâtea pe care voi le ştiţi, dar pe care nu le-aţi fredonat niciodată în stradă. «Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte» şi aşa mai departe. Şi toate vor veni de la sine".

Oliver Jens Schmitt: România are nevoie de o cultură a memoriei anului 1989

ALTFEL DECÂT SCHIMBĂRILE pașnice de putere din majoritatea statelor comuniste ale Europei Centrale și de Răsărit, care au fost revoluții civice, Revoluția Română a venit târziu și a fost violentă. La sfârșitul lui decembrie 1989, întreaga lume urmărea pe ecranele televizoarelor luptele din România. Revoluția a fost televizată în direct și a părut mult mai transparentă decât ceea ce se petrecuse anterior la Budapesta, Varșovia, Praga sau în Berlinul de Est. Treizeci de ani mai târziu, știm relativ bine ce s-a întâmplat în aceste orașe. Interpretarea evenimentelor petrecute între Timișoara și București rămâne, însă, în continuare, controversată. Până în ziua de astăzi nu avem o reprezentare exhaustivă a evenimentelor.

Mai multe variante fac subiectul acestei polemici: există teza unui puci intern în partid, posibil orchestrat de Uniunea Sovietică; apoi, se vorbește despre o reală revoltă populară împotriva detestatului regim comunist; și mai circulă și ipoteza unui amestec al celor două teorii. Manifestările științifice organizate în anul 2019 nu au reușit să aducă noi informații care să treacă dincolo de micile detalii. De fapt, nu au lămurit marea întrebare: ce s-a întâmplat cu adevărat în 1989? Și această stare de confuzie apasă asupra României. Pentru că nu este doar o întrebare pentru istorici. România de astăzi s-a născut în 1989. Anul 1989 este un punct de pornire. Sunt conștienți de aceasta toți cei care s-au angajat în decembrie 1989 pentru democrație și stat de drept, împotriva comunismului; dar și acele cadre din partid și serviciile secrete care au jucat un rol decisiv în derularea acelor evenimente.

Bătălia pentru interpretare a început încă din zilele presupusei revoluții transparent televizate. Noua putere coagulată în jurul lui Ion Iliescu a avut acces la aparatul media al statului, a stabilit ce imagini, ce cuvinte și ce tonalități să fie difuzate. Nașterea unei opoziții, care să poată transmite publicului larg opinii contrare puterii, a fost o operațiune anevoioasă. Alegerile din 1990 aveau să demonstreze cât de autoritară era puterea deținută de comuniști și cât de decișii erau să împiedice o democratizare reală.

Dacă evenimentele din decembrie 1989 și întregul lor context nu sunt nici acum suficient clarificate, aceasta se datorează și reprimării mișcării democratice din lunile ce au urmat. Semnificația lor este în continuare învăluită în ceață. Diverse insinuări și teorii ale conspirației, aflate în circulație în spațiul public, satisfac, poate, curiozitatea publicului. Dar fac rău democrației. Românii au dreptul să afle ce s-a întâmplat în 1989/1990. Urmașii numeroaselor victime au dreptul să afle de ce rudele lor au fost ucise și de către cine. O investigație judiciară care să-i vizeze pe toți cei responsabili este esențială. La 30 de ani de la Revoluție, asumarea este necesară, pentru că doar astfel se poate stabiliza și procesul de democratizare a țării. Tocmai tânăra generație, care se implică în stradă pentru democrație și independența justiției, are dreptul de a afla motivele pentru care,

FOTO: INQUAM PHOTOS - BOGDAN BUDA

vreme de 30 de ani, statului i-a fost atât de greu să le ofere cetățenilor o viață normală într-un stat de drept, din care să nu fii nevoit să emigrezi, ci la a cărui construcție să contribui. Tinerii ar trebui să iasă, împreună cu întreaga societate, din ceața artificial întreținută în jurul evenimentelor, pentru că atunci va deveni clar cine și cât de multă lume s-a implicat, din decembrie 1989, pentru o Românie democratică.

Acești oameni sunt eroii din 1989, modele pentru toți cei care își doresc o Românie europeană. România are nevoie de o cultură a memoriei anului 1989, pe care o subminează fiecare retușare, fiecare ștergere de urme, fiecare bârfă, fiecare falsificare, fiecare tăinuire. Un astfel de proces va fi dureros pentru cei care au guvernat aproape neîntrerupt țara după 1989 și au generat această epocă de criză post-comunistă soldată cu alungarea unei cincimi din populația activă. Dar va oferi celor mai mulți români convingerea și încrederea de sine născute din conștiința că au spus NU comunismului și epigonilor acestuia din PSD, dar, mai important, au spus DA unei Românii democratice, parte a lumii occidentale.

Cine se gândește la 1989 trebuie să se gândească la România. Multor observatori vest-europeni țara le-a părut, cu puțini ani în urmă, lipsită de orice speranță: era săracă, era coruptă, fără șanse, în comparație cu Polonia, Cehia sau Ungaria. În 2019, însă, la 30 de ani de la sfârșitul comunismului, spre România se îndreaptă speranțele unui Vest care și-a pierdut mult din încrederea de sine și din superioritate. Spre deosebire de partidele autoritare aflate la guvernare în Polonia și Ungaria, altfel decât partidele populiste și naționaliste de dreapta sau stânga din multe țări europene, românii sunt într-un număr uimitor de mare imuni la tentațiile unei politici autoritare.

Au făcut să eșueze referendumul pentru „familia tradițională", nu pentru că nu și-ar dori familii intacte, la fel ca majoritatea occidentalilor, ci pentru că au deslușit că BOR și bisericile neoprotestante au dus un război cultural care ar fi îndepărtat România de Occident. Și nici nu s-au lăsat provocați atunci când, în vara lui 2019, cercuri neolegionare, sprijinite, pe cât se pare, de persoane din aparatul de securitate publică, au încercat să instige, în Transilvania, la tensiuni etnice. Un al doilea Târgu Mureș a putut fi evitat tocmai datorită maturității societății românești. Sunt suficiente aceste două exemple pentru a observa cât de multe s-au schimbat în ultimii 30 de ani în România.

Cu toate dificultățile pe care le întâmpină, România are, pentru prima oară în istoria sa, o consistentă populație urbană bine educată, cu idei democratice și nicidecum naționaliste. Pentru prima oară în istoria României, sute de mii demonstrează nu pentru că i-ar obliga vreun guvern, ci pentru a susține o idee abstractă, cum ar fi statul de drept. Nu la Paris, la Roma sau la Berlin, ci la București și în alte orașe din România se demonstrează cu steagul Europei în mână. Schimbări structurale au survenit și în aparatul de stat, mai ales în justiție. Pentru prima oară în istoria României, în corpul funcționarilor publici există un angajament pentru interesele cetățenilor. Și pentru prima oară, o românică este responsabilă pentru combaterea corupției la nivel european. Este un semn al încrederii statelor europene în România și un simbol al recunoașterii performanțelor societății civile din România, din ultimii ani.

Alegerile pentru Parlamentul European sunt o bornă istorică: pentru prima oară, la 30 de ani de la îndepărtarea dictaturii, postcomuniștii de la PSD sunt într-o profundă criză. Și există șanse reale ca forțele democratice să devină majoritare. Recenta istorie a României îndeamnă însă și la prudență. De prea multe ori, partidele democratice au eșuat din cauza conflictelor interne. Liderii acestora au responsabilitatea de a pune interesele țării mai presus de cele ale propriei cariere. Schimbarea va fi durabilă abia când vor reuși să obțină majoritatea în alegerile naționale, iar pe plan regional și local când vor putea să destrame puterea baronilor PSD. Este o misiune majoră, la capătul a 30 de ani de domnie cvasineîntreruptă a PSD. Dar schimbările sociale și de mentalitate din ultimii ani au creat premise care nu au existat până acum în România.

La 30 de ani de la Revoluție, românii au la îndemână un buletin de vot cu care pot duce la bun sfârșit ceea ce au încercat să obțină în 1989 cu mult curaj, revoluționarii adevărați: o Românie democratică, un stat de drept respectat în familia națiunilor europene. Atenția și respectul Occidentului și le-au câștigat deja românii în bună măsură, ceea ce este tot o noutate în istorie. România anului 2019 este, spre deosebire de vecinii săi, acea țară care și-a probat cel mai clar atașamentul la Uniunea Europeană și NATO, o țară cu cetățeni care se implică pentru idealurile democrației. La 30 de ani de la Revoluție, românii au motive să fie mândri. Nu este falsa mândrie din vremea naționalismului izolaționist al regimului Ceaușescu. Este mândria patriotică a cetățeanului care gândește critic și acționează. N

Multor observatori vest-europeni țara le-a părut, cu puțini ani în urmă, lipsită de orice speranță

→ **Oliver Jens Schmitt** – *profesor de istorie sud-est-europeană la Universitatea din Viena și președintele Secției filozofic-istorice a Academiei Austriece de Științe. În România, a publicat la Editura Humanitas volumele „Corneliu Zelea Codreanu. Ascensiunea și căderea «Căpitanului»" și „România în 100 de ani".*

Radu Paraschivescu: Ce nu avem voie să uităm

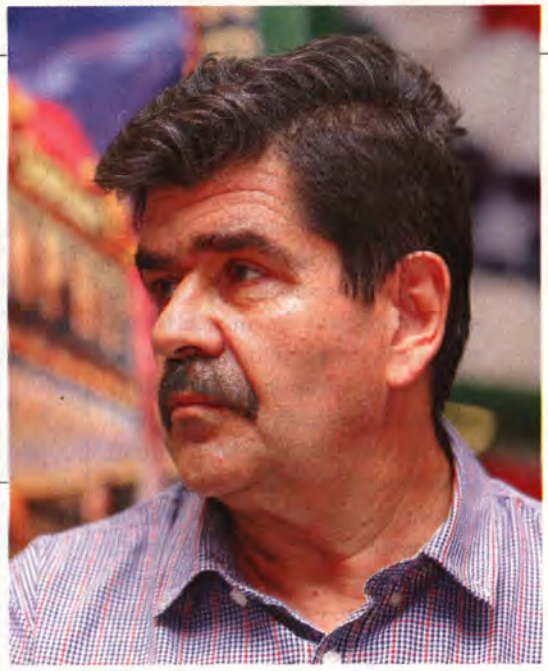

MONICA LOVINESCU VORBEȘTE în *Jurnal inedit. 2001-2002* despre „datoria de memorie". Ea recunoaște că, auzind sintagma la Virgil Ierunca, se simte obligată s-o preia și s-o transmită mai departe. De ce? Din mai multe motive. Printre altele, fiindcă e riscant ca, instalat în confortul clipei prezente, să-ți așterni viitorul fără să ții minte trecutul. Datoria de memorie e vitală, fiindcă doar în orizontul ei îți pricepi viața la temperatura ei reală și poți să te așezi în albia a ceva căruia îi spunem, imprecis și uneori sfielnic, destin. Nu întâmplător invitația la memorie vine din partea unui om care a făcut din exigență criteriu de operă și de viață. Memoria autentică, nefalsificată, e proprie oamenilor verticali, fiindcă doar ei se pot arăta în fața oricărui examinator, cât de înalt sau de sever, fără să simtă nevoia concesiei. Din 1989 încoace, memoria și uitarea fac bras-de-fer sub ochii noștri. Uneori, ni se aprinde în ochi speranța că brațul memoriei va învinge. Doar uneori. De multe, de prea multe ori, brațul care triumfă e al uitării. Și e păcat. Și e rușine. „Uitarea ca primă condiție a memoriei" devine astfel un paradox care asigură alibiul tuturor amnezicilor, autentici sau de conjunctură.

Ce nu avem voie să uităm din istoria ultimelor trei decenii? O mulțime de lucruri, dintre care se desprind câteva. Primul este așezarea castelului democratic al României post-1989 pe o fundație nesigură, pe al cărei nisip încă se văd pete de sânge nevinovat. Cascada de manipulări izvorâtă din mintea lui Ion Iliescu și din gurile crainicilor TV nu poate fi dată uitării, ca de altfel nici lichidarea curajoșilor care descoperă că „teroriștii" de pe acoperișuri, care trag din toate pozițiile, sunt simple simulatoare menite să provoace panică. A se adăuga aici rușinea zilnică de-a trăi în contemporaneitatea unui Ion Iliescu încă nepedepsit pentru abjecțiile săvârșite. Pădurile de cruci prin care șuieră vântul reproșului nu pot fi altceva decât martori împietriți ai crimei. Între lacrimile unei mame rămase fără lumina vieții și inocentarea unui comisar al răului, justiția preferă și astăzi a doua opțiune.

Nu avem voie să uităm siluirea adâncă, în văzul și în auzul țării, a celei mai frumoase inițiative civic-morale de la începuturile vieții de după comunism. Pe 11 martie 1990, George Șerban citește din balconul Operei din Timișoara proclamația în treisprezece puncte, care dă ocazia României să obțină o respirație mentolat-europeană. România ar profita de ocazie, dar n-are cum. La București, Proclamația e bruiată și răstălmăcită de Cornelius Roșiianu, crainic al postului public de televiziune, care o transformă în proiect secesionist. De ce? Din cauza punctului 8 al documentului, care conține următoarea frază: „Propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice liste, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate". Încărdășirea dintre Ion Iliescu și Securitate nu poate fi periclitată de un romantic care chiar crede în puterea căinței.

Nu avem voie să uităm Mineriada din iunie 1990, prin care același Ion Iliescu împinge România de pe coama valului de încredere continentală în subsolurile feudalismului roșu. Relația dintre Iliescu și Securitate își arată din nou eficiența, câtă vreme minerii chemați la București să-i căpieze în bătaie pe bucureștenii cu aer intelectual sunt conduși doar aparent de Miron Cozma și în realitate de Nicolae Cămărășescu. Nici pe acesta din urmă nu avem voie să-l uităm. Și nici pe minerul anonim care descoperă „dolari la peneței" și, oroarea ororilor, o mașină de scris electrică. Și nici pe gospodinele care-i aplaudă orgasmatic pe mardeiași și-l confundă pe Ion Rațiu cu Mihai Eminescu, ambii fiind purtători de papion. Și nici pe – din nou – Ion Iliescu, dispus să mai mintă o dată, sfidând înregistrările video, și să declare că nu el îi chemase pe mineri.

Așa trebuie să înceapă „datoria de memorie". Sunt trei pași dintr-o serie lungă. Însă doar neuitând ce s-a întâmplat atunci, în 1990, mai putem emite astăzi, nesigur și câteodată blazat, pretenții la redresare și la oxigen moral. Și fiindcă tot vorbim de uitare și memorie, să spunem că Monica Lovinescu și Virgil Ierunca nu au statuie în capitala liberă de comunism a României. Adrian Păunescu, în schimb, are. În centru.

→ **Radu Paraschivescu** – *scriitor și jurnalist.*

FOTO: INQUAM PHOTOS - IOAN BUDA; GULLIVER/GETTY IMAGES

Stema RSR cu secera și ciocanul a fost decupată de pe drapelul românesc, în zilele Revoluției.

Dragoș Paul Aligică: Are sens o identitate românească în lumea asta globalizată?

LA 30 DE ANI DE LA PRAGUL trecut în 1989, avem un prilej de a privi în urmă: unde suntem, de unde venim, cum ne-au marcat și schimbat vremurile străbătute, ce reprezentăm ca popor și identitate, încotro ne îndreptăm. Anul 1989 a însemnat sfârșitul unei alte epoci de transformări remarcabile...

Știm cum se comportă în crize structural-profunde și cât de rezilientă este o țară ca România. Experimentul comunist, cu toate fazele sale, schimbarea violentă din 1989, transformările abrupte, în recuperare și în pas cu dinamica occidentală, ce au răscolit profund structura socială după aceea. Am trecut testul acestor decenii dure, ce au pus sistematic la încercare capacitatea de rezistență la presiune, rupere și distorsiune a societății românești. Am rezistat.

Întrebările care se pun acum sunt altele, la un nivel mai profund. Care au fost costurile acestor încercări asupra identității și continuității culturale și intelectuale ale proiectului românesc? Ce mai rămâne din ceea ce am fost? Și, în măsura în care dorim o continuitate între ceea ce am fost și ceea ce vrem să devenim, pe ce o bazăm? Răspunsul este crucial. De el depinde modul la care vom răspunde la o altă revoluție, mai amenințătoare decât orice a înfruntat această țară în întreaga sa istorie modernă. Este vorba de Revoluția Demografică ce confruntă întregul bloc civilizațional din care România face parte.

Acum 30 de ani, populația Europei era cu 15% mai mare decât populația Africii. Azi, populația Africii e cu 75% mai mare decât populația Europei. În 30 de ani, populația Africii va fi de trei ori mai mare decât populația Europei. Afganistan, un stat eșuat azi, avea, în anii '80, o populație de 20 de milioane. În 2040, va ajunge la 50 de milioane. Yemen, stat în război civil, avea 17 milioane, în 2000. În 2040 va ajunge la aproape 40 de milioane. Nigeria avea 160 milioane în 2010. Estimările pentru 2040: 350 de milioane. Adică exact cât este proiectată să fie toată populația țărilor UE, combinate. Așadar, în față ne stă o răsturnare formidabilă, în numai un ciclu de viață, 60 de ani. În paralel este estimat că statele azi stabile (între care și România) vor da în 2040 doar 45% din forța globală de muncă. Restul necesar va veni exact din acele state care sunt instabile și nu pot educa forța de muncă.

Întrebare: unde va fi România în acest tablou al viitorului? Demografii estimează o populație de 15 milioane în orizontul anului 2050. Cum și în ce fel va gestiona România tot acest spațiu european în care, împreună cu Bulgaria și Ungaria, abia vor putea aduna împreună cam 30 de milioane – adică cât un județ sau două din Nigeria – sau cât actuala populație a Jakartei? Ce proiecție identitară, ce credință în sine, ce mecanisme de guvernanță, ce forme de voință politică vor fi necesare în acele condiții, presupunând că anumite forme de suveranitate și control politic vor exista, fie la nivel național, fie european...?

Demografia este prezentul extins și trăim deja în prezentul extins al trendurilor de mai sus. Să nu ne amăgim: România se află azi, la 30 de ani de la Revoluția din 1989, în calea confruntării cu o altă Revoluție, de o magnitudine cum istoria modernă nu a mai văzut.

Iar, ca să poată răspunde adecvat, trebuie să își răspundă onest la o întrebare. Ce este această Românie a viitorului și ce vrea ea de la istorie? Ce poate să însemne a fi român, în noua lume care se ridică la orizont în proiecțiile de mai sus? Sau mai dur: chiar merită sau are sens o identitate românească în lumea asta de azi globalizată, cosmopolită și conectată la cele mai revoluționare și modernizatoare trenduri și tehnologii?! Dacă răspunsul este da, actuala generație de români trebuie să îi articuleze logica și îndreptățirea acestui răspuns. Iar asta cere o a treia Revoluție. O revoluție în modul în care gândim despre identitatea românească și continuitatea proiectului românesc.

Dragoș Paul Aligică – *publicist, având afilieri academice la Universitatea din București și la George Mason University, în SUA.*

FOTO: ARHIVA PERSONALĂ

Mircea Mihăieș: Privind înapoi cu speranță

CUSURGII ȘI CÂRCOTAȘI CUM suntem, primul nostru impuls e să „privim înapoi cu mânie" (vorba dramaturgului John Osborne). Adică să vedem răul care ne înconjoară și să absolutizăm dezastrul. Da, s-a risipit în acești 30 de ani o cantitate enormă de energie. Da, s-au scurs mulți ani în care am rătăcit ca într-un deșert ademeniți de diverse Fata Morgana ale politicului, corupției, nemerniciei, netrebniciei și prostiei. Cu toate acestea, mă întreb dacă am vreun regret. Și răspund pe loc: niciunul. Dacă viața noastră a fost cum a fost, înseamnă că așa trebuia să fie. Ceea ce nu e fatalism, ci luciditate. Uităm de unde am venit și uităm care a fost punctul zero al renașterii noastre. Amintiți-vă cum arăta societatea românească în urmă cu treizeci de ani și comparați-o cu felul cum arată acum. Suntem încă departe de Europa, dar ne-am îndepărtat de Asia sovietică și de Levant.

Ar fi fost posibil să evoluăm într-un alt ritm și la alți parametri? Evident, ar fi fost. Nu însă cu datele istorice, morale și psihologice pe care le posedăm. Nu mă gândesc deloc la termenii hiperbolic-zănatici ai cuplului de clauni metafizici, Țuțea și Cioran, care visau la o Românie cu „populația Chinei și destinul cultural al Franței". Dar chiar și după „standardele minimale" europene tot ar fi trebuit să ne meargă mai bine. Nu neapărat din punct de vedere material, ci ca formă de manifestare morală a inteligenței. Am fi putut fi scutiți de mineriade, de spartakiade comunisto-securiste, de gazări prostești și criminale ale demonstranților pașnici. Am fi putut fi cruțați de furtișaguri la scară industrială într-o țară rămasă fără industrie. Am fi putut să ne lipsim de experimentele toxice Iliescu, Vadim, Funar, Antonescu, Ponta, Dragnea, Dăncilă. Am fi putut, dar n-a fost să fie.

Suntem încă departe de Europa, dar ne-am îndepărtat de Asia sovietică și de Levant

Poate, totuși, că nu e încă târziu. Moise și-a purtat poporul patruzeci de ani prin deșert, până să uite reflexele sclaviei. Evreilor li s-a arătat la muntele Horeb Dumnezeul care le-a schimbat destinul. M-aș bucura ca Dumnezeul nostru să fie unul al democrației și libertății, din care să dispară ca înghițiți nu de Marea Roșie, ci de Marea Adevărului, demagogii politicii, analfabeții cu pretenții de vizionari și jurnaliștii ce-au spurcat cu lăcomia și ticăloșia lor menirea Cuvântului. Nu e imposibil. În numele acestei speranțe am rămas în țară și am depus mărturie despre lungul șir al ticăloșiilor inutile. Aș fi putut să mă căpătuiesc, probabil, așa cum au făcut vreo patru milioane de români, prin vreo țară fără problemele economice, politice și ecologice ale României. Dar am rămas aici. Nu din vreun patriotism cu spume, à la Funar sau Vadim, ci în numele speranței. Și din încăpățânarea de a crede că ticăloșii nu pot câștiga la nesfârșit. De aceea, aștept Anul 31 cu un optimism pe care mi l-am exersat când cu naivitate, când cu disperare, în anteriorii treizeci.

→ **Mircea Mihăieș** – *critic literar, eseist și publicist.*

Igor Caşu: Am îndrăgit România din 21 decembrie 1989

ÎN DECEMBRIE 1989, ERAM ELEV în clasa a XI-a la şcoala din satul meu natal din sudul Basarabiei/Republica Moldova. Satul meu e la nici 20 de kilometri în linie dreaptă de la Prut, de aceea nu aveam probleme în ce priveşte recepţionarea televiziunii şi posturilor de radio din România. Prin comparaţie, cei din localităţile aflate la o distanţă apreciabilă de frontieră încercau varii antene artizanale pentru a prinde undele de peste Prut. Vizionam Televiziunea Română, atât cât era, mai ales la sfârşit de săptămână, cea mai îndrăgită emisiune fiind, fără îndoială, „Magazin duminical". Iar din această emisiune ne plăcea, mie şi fratelui meu cu un an mai mare, rubrica „Cascadorii râsului", cu Stan şi Bran. Cele două surori erau încă mici. Numai că, din buletinele de ştiri, aveau o presimţire că nu era nimic de râs în România la acea vreme. Se vorbea mai mult despre ce a zis şi unde au fost în vizită tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşa Elena Ceauşescu.

Cu ceva timp înainte de evenimentele din decembrie 1989, am avut o discuţie la ora de istorie despre ce se întâmpla în lume, mai ales în Europa de Est şi în Uniunea Sovietică. Aveam o profesoară de istorie cu un nume din poveştile ruseşti, Vasilisa, de la care am învăţat multe. La un moment dat a fost vorba şi de România. O colegă de clasă, V.B., foarte bine pregătită, de altfel, spunea că ce s-a întâmplat în RDG (demisia în octombrie a lui Erich Honecker şi căderea Zidului Berlinului pe 9 noiembrie) nu e posibil să se repete în România, că acolo situaţia e altfel, românii îl iubesc pe Ceauşescu, chiar dacă viaţa e grea. Eu ştiam cât e de dificilă viaţa în România de la un vecin care plecase în 1946 peste Prut, fugind de foamete. A fost norocos, pentru că am găsit ulterior în arhive că cei care încercau să treacă ilegal hotarul în perioada foametei erau executaţi pe loc. Vecinul meu a ajuns tocmai la Bucureşti, era oarecum realizat profesional, contabil, ceea ce nu era puţin lucru în comunism. Prin ironia sorţii, acum, la sfârşitul anilor 1980, revenea în satul natal, pentru a-şi încărca Dacia sa chinuită cu ceva de-ale gurii. Prin urmare, din ceea ce vizionam la televiziune şi din ziare după cele întâmplate în vară mai întâi în Polonia, apoi în Ungaria, Cehoslovacia şi mai recent în Germania de Est, aveam o premoniţie că regimul nu va dura mult nici în România.

În seara de 21 decembrie eram, ca de obicei, pe afară, cu treabă. La un moment dat, am intrat în casă să iau ceva şi am conectat aparatul de radio. Ceea ce auzeam era incredibil, vorbea Ceauşescu, se înţelegea, dar în faţa unei mulţimi care însă nu aplauda şi scanda cum văzusem sau auzisem anterior (am aflat ulterior că se întâmplase la prânz, era în reluare). Din contră, mulţimea îl fluiera, iar Ceauşescu era vădit enervat, ridica vocea, invoca inamicii din exterior, nevoia unităţii în jurul partidului, a patriei, a socialismului. A promis la un moment majorarea salariilor şi a pensiilor, dar fără rezultatul scontat.

Am trăit, deci, Revoluţia Română din decembrie 1989 aproape în direct. În următoarele zile, urmăream revoluţia la Televiziunea Română Liberă, atunci am auzit pentru prima dată de Ion Iliescu, Petre Roman, Silviu Brucan, Mircea Dinescu, Ion Caramitru şi alţii. Eram decis din timp să merg la Istorie, la Chişinău. Ceea ce am trăit, de la distanţă, în decembrie 1989, la abia 16 ani împliniţi, mi-a întărit şi mai mult această decizie. Mai aveam încă jumătate de an de şcoală. Între timp, în ianuarie 1990, tata a vizitat Bucureştii, obţinuse o foaie de călătorie. Nu a rămas însă foarte impresionat. Cel mai mult nu i-a plăcut că se fuma foarte mult, i s-a părut că toţi fumează, şi tinerii, şi femeile şi asta, cumva, l-a şocat. Când am intrat la facultate la Chişinău, i-am zis că aş vrea să mă transfer în România. Mi-a zis că o să plec, dar să nu mă grăbesc. Parcă îi era frică că voi ajunge la Bucureşti. În 1993, după anul trei, când i-am zis că plec la Iaşi, nu a zis nimic. Probabil spera că la Iaşi se fuma mai puţin. Dar se înşela.

Peste ani, îmi dau seama că am îndrăgit România din 21 decembrie 1989.

→ **Igor Caşu** – *istoric, lector la Universitatea de Stat din Chişinău şi bursier New Europe College*

FOTO: ARHIVĂ PERSONALĂ

Radu Vancu: Pesedismul n-a fost un comunism, dar a avut aceeași vocație a minciunii endemice

„LIBERTATEA E UN CUVÂNT CARE refuză să tacă", spune memorabil undeva Aslı Erdoğan. Din punctul ăsta de vedere, la 30 de ani de la Revoluție, România e o țară liberă - o țară care, de câțiva ani încoace, refuză să tacă, refuză să admită „faptele alternative" și „adevărurile alternative" despre „statul paralel" ale unui guvern care, cel mai adesea printr-o extraordinar de amplă industrie a minciunii, alteori de-a dreptul represiv, a încercat să-și impună o narațiune naționalist-conspiraționistă care să-i justifice deriva iliberală.

Așa arată azi România postcomunistă: pe de o parte, e un stat în care, până foarte de curând, legatarul principal al partidului comunist a fost la putere - și a încercat să se mențină acolo prin aceeași instituționalizare a minciunii despre care Leszek Kołakowski observase că e esența tuturor statelor comuniste, indiferent de diferențele locale ale diverselor avataruri istorice ale comunismului. „Minciuna e sufletul nemuritor al comunismului", conchisese Kołakowski la capătul monumentalei lui panoramări a variilor comunisme planetare; lipsit de ideologie și de Gulag (deși, pe 10 august, și-a demonstrat cu vârf și îndesat gena represivă), pesedismul n-a fost un comunism - dar a avut, cu siguranță, aceeași vocație a minciunii endemice, a contraselecției programatice, a falsificării infinite a realului. Așa încât efectele lui în ADN-ul social sunt la fel de nocive ca și cele ale comunismului. Pe de altă parte, România străzii a arătat, în ultimii ani, absolut admirabil: pe ecranul global s-a văzut o Românie îndrăgostită de adevăr, oripilată de minciună, capabilă să stea zile, luni, ani în șir în stradă, în numele unor valori abstracte, o Românie a demnității - și cu o credință în destinul ei european care a făcut jurnaliștii străini să scrie că, paradoxal, speranța în proiectul european renaște la marginea Europei. Și, de aici, poate iradia și înspre restul organismului european.

Așadar, la trei decenii după comunism, România se află într-o criză decisivă de creștere. E, cum observa un istoric occidental, în cea mai bună poziție geopolitică din întreaga ei existență: membră cu drepturi depline în cel mai elitist club al planetei; membră de asemenea cu drepturi depline în cel mai puternic imperiu militar. Și, de când este membră în aceste imperii deopotrivă economice și militare, situația ei economică s-a îmbunătățit spectaculos - din 2007 încoace, indicele sărăciei radicale a scăzut cu aproape 15 procente, fără ca indicele Gini al inegalității să crească, PIB-ul e de peste patru ori mai mare decât în 2000, media salariului în București este în media europeană (ba chiar puțin peste, cum am citit săptămâna trecută în *Die Welt*), salariul mediu în țară reprezintă aproximativ 70% din media salariului european. Cu toate gravele ei probleme (datorate mai ales diferențelor între urban și rural - pentru un om născut în mediul rural, e incomparabil mai greu să beneficieze de toate șansele astea nou apărute), niciodată în România nu s-a trăit mai bine.

În același timp, România s-a aflat în ultimii ani în poziția periculoasă de a pierde aproape tot ce câștigase, din pricina derivei iliberale, populiste, radical anti-europene a unui partid zis social-democrat (care, departe de a fi social, e doar populist & kleptocrat - după cum, de fapt, nu e nici democrat, ci profund anti-democratic & cu genă represivă). România s-a aflat la un pas de a avea activate împotriva ei clauzele cele mai severe de sancționare ale unui stat membru al Uniunii Europene - doar pentru că un fel de Rastignac, sau mai degrabă (având în vedere eșecul lui final) un fel de Rubempré de Teleorman voia să scape de pedeapsa pentru hybrisurile din fulgerătoarea lui ascensiune socială & politică. Am reușit să evităm asta in extremis - și, pe cât se pare, vom ieși întăriți decisiv din criza asta. Cu condiția să eliminăm din organismul nostru politic acest atavism toxic pseudo-social-democrat.

În fond, acești ultimi trei ani de Sturm und Drang anti-democratic & anti-european au avut un rol benefic: au activat acea Românie care refuză să tacă, acea Românie nedispusă să cedeze la adevărul ei. Așa încât, pentru prima oară după mulți ani, poate pentru prima oară de la Piața Universității încoace, România chiar a arătat ca o „comunitate de memorie și de sentiment". E, foarte ușor parafarazat, felul în care definește Max Weber o națiune în *Economie și societate*. Exact așa e: la trei decenii după comunism, civismul nostru pro-democratic a făcut din România o națiune. Ceea ce, având în vedere ceea ce riscam să pierdem, chiar înseamnă totul.

Radu Vancu – *scriitor, conferențiar la Catedra de Limba și Literatura Română a Facultății de Litere și Arte din cadrul Universității „Lucian Blaga" din Sibiu și fondator al mișcării civice „Vă vedem din Sibiu!"*

Adrian Cioflâncă: Hibridarea revoluționară

REVOLUȚIILE SUNT, ÎNTR-O bună măsură, ilizibile. Ele cuprind o sumă negestionabilă de narațiuni, imposibil de sintetizat; un arhipelag de întâmplări cu atât de multe insule, încât nicio hartă nu le poate cuprinde.

Când spunem că „nu am aflat adevărul despre Revoluția din decembrie 1989" spunem, de fapt, că nu există o narațiune despre revoluție care să atragă un acord majoritar. Și probabil nici nu are cum să existe. Această diversitate de vederi este un elogiu al democrației instalate în 1989.

Nu am aflat Adevărul, dar am aflat adevăruri, care simpatizează cu grupări diferite. „Însuși conceptul de revoluție obligă la partizanat politic", ne spune Reinhart Koselleck, cel mai bun analist al etimologiei conceptului.

Interpretarea momentului revoluționar devine model explicativ pentru istoria care se naște atunci. Concepte precum „revoluție veritabilă", „revoluție furată", „lovitură de stat", „loviluție", „revoluție eșuată", „revoluție încurcată", „farsă revoluționară", cronologii care disting între 16-21 decembrie și 22-25 decembrie sau diferitele geografii ale revoluției subîntind fiecare paradigme de organizare a cunoașterii lumii de după 1989.

Revoluția creează, prin acțiunea comună, iluzia unei identități colective. Acesta este motivul pentru care, în cultura politică franceză, timp de două secole după 1789, o dezbatere fundamentală a fost în jurul întrebării: „Este revoluția un bloc?". Astăzi, tendința este de a spune că nu, pentru că, la urma urmei, Revoluția Franceză a născut principalele curente politice ale modernității, care se revendică de la diferitele episoade ale interminabilei serii revoluționare declanșate la sfârșitul secolului 18.

După cum observa un om politic francez din secolul 19 (Édouard Herriot,

FOTO: ARHIVĂ PERSONALĂ; CAPTURĂ YOUTUBE

care îi dădea replica lui Georges Clemenceau), „Revoluția nu este un bloc. Ea cuprinde și excelența, și detestabilul". În același trunchi s-au hibridat mai multe tipuri de plante. De la 1989 ni se trag și bune, și rele; de la acest moment inaugural se revendică și cei care ne plac, și cei care nu ne plac.

Revoluția a adus libertate, democrație, dar a deschis și cutia Pandorei pentru radicalisme suprimate până atunci autoritar – naționalismul etnicist, legionarismul, antisemitismul, anticomunismul nedemocratic, mesianisme extremiste etc. Tom Junes are dreptate să observe, într-un articol recent publicat pe platforma openDemocracy, că „iliberalismul din Europa de Est este o moștenire a lui 1989".

Până spre secolul 18, termenul de „revoluție" era folosit uneori interșanjabil cu cel de „război civil". După 1789, „revoluția" s-a definit în contrast cu „războiul civil" (de care Enciclopedia nici nu mai amintește) și din acest motiv am uitat similaritățile. Sub fascinația revoluției, gânditorii moderni descriu războiul civil drept partizanat irațional și distructiv, în timp ce revoluția se bazează pe unitate anti-tiranică, rațiune în acțiune și proiect transformator. Scriptul revoluționar de la 1789 s-a construit în antiteză cu povestea războaielor civile din antichitate. Totuși, semne de întrebare au apărut încă din timpul terorii iacobine. Între timp, am avut revoluțiile comuniste și revoluționarismul fascist, care au subminat serios credibilitatea rațională și umanistă a proiectului revoluționar pentru că transformarea a devenit inginerie socială și purificare etnică, iar violența inaugurală a fost permanentizată sub forma terorii.

Putem să ne imaginăm pentru o clipă Revoluția din 1989 ca un război civil? Dacă ne gândim la 22 decembrie, când mulțimi imense erau în stradă, unite de proiectul anti-tiranic, ipoteza ar fi deplasată. 22 decembrie are efect uniformizator și amnistiant. Dar, dacă ne uităm la intervalul 16-21 decembrie, revoluționarii erau o minoritate. Printre cei care au pactizat cu Revoluția pe 22 decembrie erau numeroși cei care i s-au opus înainte de 21 decembrie sau au fost pasivi. Cele mai multe dintre crimele Revoluției nu au fost făcute de o gardă pretoriană, ci de armata regulată (iar armata neprofesionistă este un epitom al națiunii). „Teroriștii" au fost inventați pentru a externaliza responsabilitatea, pentru a o scoate în afara corpului național. Violențele de stradă din anii 1990-1991 arată că nu a existat consens revoluționar decât pentru scurt timp. Totalitarismul a creat, întreținut și ascuns grave disparități sociale și ideologice pe care democrația, cu mijloacele ei discrete, trebuie să le gestioneze. Alegerile libere funcționează, dar ele se petrec pe fondul unei retorici de război civil (bucăți din societate se excomunică reciproc și promit să se extermine), care, în alte circumstanțe, se poate dovedi periculoasă.

Ethosul revoluționar a întărit, paradoxal, o tendință totalitară: aceea de a simplifica excesiv societatea în discursul politic. Ascultați-i pe oamenii politici și vedeți ce reprezentare rudimentară a diversității sociale au. Acest lucru este simptom și, totodată, combustibil al populismului și autoritarismului, în imaginarul cărora poporul este o masă amorfă și manipulabilă. La fiecare rând de alegeri, dar și în viața de zi cu zi, societatea dă lecții de diversitate pe care lumea politică are dificultăți în a le învăța.

Dezavantajul revoluției este că poate spori așteptările de schimbare într-un mod nerealist și nesustenabil. Revoluția vehiculează iluzia evoluției accelerate, instantanee, iar cum aceasta nu are cum să se producă, fervoarea revoluționară evocă necesitatea unei alte revoluții. Istoria devine astfel timp de așteptare, cu pasivitatea aferentă, între revoluții.

→ **Adrian Cioflâncă** – *director al Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România și membru în Colegiul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.*

Cristian Diaconescu: Românii și-au dorit cu patimă să trăiască într-o lume liberă

DE CE A CĂZUT ZIDUL BERLINULUI? Pentru că oamenii care trăiau în spatele „zidului" erau supuși tiraniei, fiind lipsiți de exercițiul libertăților fundamentale.

Dar mai presus de calcule și scenarii cu parfum geopolitic, românii și-au dorit, cu patimă, să trăiască într-o lume liberă, în care ei și copiii lor să-și poată alege drumul în viață, fără „indicații de la Centru", fără constrângeri și fără limite, din perspectiva exercițiului democratic.

După 1990, voința poporului român privind integrarea în Occident a devenit un vector de atitudine incontestabil, care, treptat, cu momente sublime, dar și blocaje, a orientat, uneori silit, și atitudinea politică a Bucureștiului.

Ar fi fost logic ca și politica României să preia acest obiectiv fundamental, dezvoltând un complex de măsuri interne și politici internaționale proactive pentru a ține pasul cu propriul popor. Dar evoluțiile au fost diferite, iar enumerarea pașilor spre Uniunea Europeană poate fi pusă într-un context interesant.

România a fost primul stat din Europa Centrală și de Est care a avut relații oficiale cu Comunitatea Europeană. Experiența colaborării cu statele europene există încă din anii 1972-1974, când România, membră a Băncii Mondiale, FMI și Organizației

FOTO: INQUAM PHOTOS - OVIDIU MICSIK; ALMANAHUL LITERAR

Mondiale a Comerţului, a fost inclusă pe lista statelor beneficiare ale schemei comunitare de preferinţe vamale generalizate, ceea ce a simplificat procedura de semnare, în 1990, a Acordului Comercial Global Romania-CEE.

Deşi Bucureştiul iniţiază, la nivel de ambasador, relaţii diplomatice cu CEE chiar în ianuarie 1990, a fost nevoie de trecerea a trei ani (septembrie 1993) până când se deschide prima Delegaţie Europeană în Bucureşti.

Ce s-a întâmplat în această perioadă în singura ţară fostă comunistă în care mii de oameni au ales sacrificiul suprem pentru a răsturna o dictatură brutală? Confuzie, manipulare, haos întreţinut artificial, mineriade, minciună! De regulă, consecinţa imediată a încheierii unui acord de stabilire a relaţiilor diplomatice este deschiderea simultană a reprezentanţelor diplomatice. Dar în relaţiile cu Vestul a apărut suspiciunea.

A fost nevoie de alţi patru ani după Revoluţie pentru a se contura prima strategie de preaderare, bazată pe trei instrumente: acordurile europene, dialogul structurat şi programul PHARE şi de cinci ani după căderea regimului comunist pentru a se stabili un consens politic, Declaraţia de la Snagov (21 iunie 1995), prin care partidele politice stabileau orientarea fermă a României spre „promovarea statului de drept, pluralismului politic, mecanisme eficiente şi durabile ale economiei de piaţă" şi formalizau cererea oficială de aderare la UE.

Adică solicitările românilor din decembrie 1989, preluate şi concretizate după aproape şase ani.

Dar, în continuare, oarecum inexplicabil, Bucureştiul nu se grăbeşte. Declaraţia de la Snagov (1995) primeşte o reacţie de susţinere din partea UE, după doi ani - Agenda 2000 - (pot fi invocate reorientări la nivel european), dar Bucureştiul mai întârzie încă doi ani până la adoptarea Programului Naţional de Aderare la UE (1999). După Summit-ul de la Helsinki (1999) se iniţiază negocierile de aderare cu mai multe state est-europene, printre care şi România (Ungaria, Polonia, Cehia, Slovenia, Estonia, Cipru - deschiseseră negocierile din 1997).

La începerea efectivă a negocierilor de aderare la Uniunea Europeană (1999), rapoartele UE privind România prezentau următoarea situaţie de fapt referitoare la îndeplinirea Criteriilor de la Copenhaga, adică voinţa, dar şi capacitatea politică de a răspunde dorinţei naţiunii române de a face parte activă din procesul european de modernizare, stabilizare şi construire a unor sisteme statale, bazate pe valori şi standarde:

- Criteriu politic: DA, dar condiţionat;
- Economia de piaţă funcţională: NU;
- Capacitatea de a face faţă presiunii concurenţiale şi forţele pieţei din UE: ÎNCĂ NU;
- Armonizare legislativă: REZULTATE MIXTE;
- Capacitate administrativă şi judiciară: REZULTATE MAI PUŢIN BUNE (EU, Eastern Enlargement, The case of the former second wave applicant countries, No. 270, sept. 2000. WIIW Research Report)

La 10 ani de la Revoluţie, aceasta era situaţia României la linia de start spre Occident.

Sigur că vor putea fi invocate tot felul de pretexte, cum am fost noi dezavantajaţi de forţe politice din Vest sau cum nu am primit statutul pe care îl meritam, în comparaţie cu alte state postcomuniste.

Talentul unor decidenţi de ieri şi de azi de a se victimiza pentru a-şi ascunde impostura sau lipsa de pregătire şi voinţa de modernizare este fabulos.

Dar adevărul rămâne şi este încurajator privind determinarea naţiunii române. După ce, în urmă cu 30 de ani, românii s-au dovedit cei mai hotărâţi şi mai puternici europeni în faţa dictaturii, astăzi, tot românii, sfidând manipularea politică internă şi internaţională, ţin calea dreaptă spre Vest. N

→ **Cristian Diaconescu** – *diplomat, fost ministru de Externe şi al Justiţiei.*

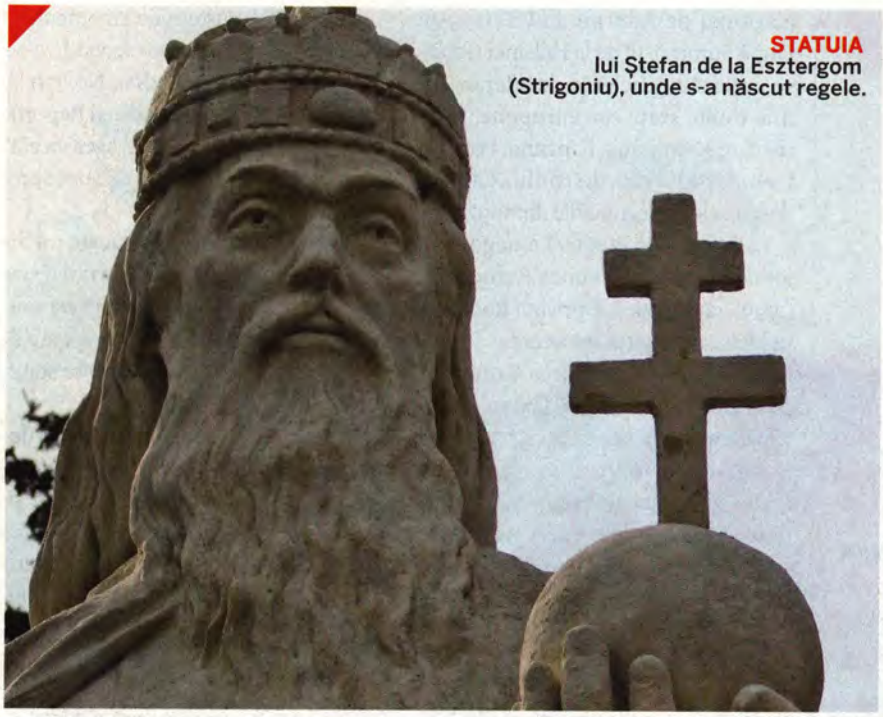

STATUIA lui Ștefan de la Esztergom (Strigoniu), unde s-a născut regele.

Ștefan I întemeiază Regatul Ungariei

25 DECEMBRIE 1000: ȘTEFAN I, DIN DINASTIA ARPADIANĂ, ESTE UNS REGE creștin al Ungariei, momentul marcând întemeierea regatului. El a cerut confirmarea Papei Silvestru al II-lea, care și-a transmis acceptul trimițându-i o coroană și o cruce de procesiune din aur. În ianuarie 1001, papa îi trimite și o scrisoare de binecuvântare, prin care îl recunoaște oficial ca rege creștin.

Născut păgân, cu numele „Vajk", este creștinat în ultimii ani ai secolului X, primind numele martirului creștin Ștefan. Legat de primirea numelui Ștefan, în Biserica Catolică circulă o legendă potrivit căreia mama lui, ducesa Sarolta, ar fi avut o viziune în care Sfântul Ștefan i-ar fi spus că va avea un fiu care va evangheliza ținuturile.

La moartea tatălui său, ducele Géza, conducătorul Principatului Ungar, în 997, Ștefan este desemnat de acesta să preia tronul. Totuși, potrivit tradiției dinastiei Arpadiene, tronul i-ar fi revenit vărului său, Koppány. Ștefan îl învinge pe Koppány un an mai târziu, iar, până în 1006, reușește să unească în jurul său poporul maghiar. După numeroase conflicte violente, în 1028, este recunoscut drept rege de toată populația.

Biserica a fost principalul pilon al autorității lui Ștefan, trimițând misionari în tot regatul, care să propovăduiască creștinismul. A construit numeroase biserici, a creat opt arhiepiscopate, a introdus practica zeciuielii și obligativitatea participării la slujba de duminică. Ștefan a fost canonizat împreună cu fiul său, Emeric, în 20 august 1083. Este patronul spiritual al Ungariei.

În ultimii ani, regimul autoritar al lui Viktor Orban a început să rescrie istoria Ungariei, transformând coroana lui Ștefan în simbolul statului. Acest narativ datează din perioada interbelică, fiind folosit și de regimul Horthy ca să-și justifice pretențiile asupra unor teritorii cedate altor state prin Tratatul de la Trianon din 1920, după cum a observat publicația History Today.

20-26 DECEMBRIE

Sibiul, atestat de papă

20 decembrie 1191: Papa Celestin al III-lea semnează un document în care este amintită existența unei prepoziturii libere în Transilvania, „Praepositura Cibiniensis". Acest act ecleziastic este considerat de istorici ca fiind prima atestare documentară a Sibiului. Prepozitura era scoasă de sub jurisdicția Arhiepiscopiei Transilvaniei, ceea ce a facilitat autonomia sașilor și în materie religioasă.

Ultima invazie sovietică

24 decembrie 1979: Trei divizii sovietice ocupă aeroporturile din Kabul, capitala Afganistanului, acesta fiind considerat începutul invaziei URSS. Trei zile mai târziu, forțele speciale sovietice au atacat palatul prezidențial, l-au ucis pe președintele Hafizullah Amin, care preluase puterea cu doar trei luni înainte, și l-au instalat la conducere pe Babrak Karmal, considerat a fi mult mai fidel Moscovei. Invazia s-a încheiat în 1989, cu retragerea trupelor sovietice.

„Revanșa" sudiștilor

24 decembrie 1865: În localitatea Pulaski, din statul Tennessee, șase veterani sudiști ai Războiului Civil au pus bazele organizației Ku Klux Klan – Societatea „cagulelor albe". Oficial, societatea se ocupa de „protejarea celor nevinovați și neajutorați" și „ajutorarea celor oprimați", dar în scurt timp a devenit clar că scopul ei era asigurarea supremației rasei albe. În scurt timp, KKK a trecut la atacuri împotriva liderilor comunității afro-americane. Doar în Louisiana, în perioada campaniei prezidențiale din 1868, au fost ucise sau rănite circa 2.000 de persoane.

FOTO: BRITANNICA.COM

Magic FM
always great music
magicfm.ro
Download on the App Store
GET IT ON Google Play

ABONEAZĂ-TE!

MODALITĂȚI DE ABONARE:

- Online, prin card, la www.newsweek.ro/abonamente
- Prin ordin de plată în contul S.C. NEWS INTERNATIONAL S.A., Cod Unic de Înregistrare: 38847674, cont nr. RO54RNCB0088157672210001, deschis la BCR Sucursala Calea Moșilor
- La toate oficiile poștale
- La firmele de abonamente:
  - Manpress Distribution București
  - Calliope S.R.L. Ploiești
  - Cuget Liber S.A. Constanța

Pentru informații și reclamații abonamente *Newsweek România*:
- E-mail: abonamente@newsweek.ro.
- Tel.: 0374.00.23.81 / 0374.00.23.82 tarif normal (de luni până vineri între 10.00 și 17.00).

Pentru abonamentele plătite cu ordin de plată este necesar să trimiteți talonul de mai jos completat, împreună cu copia dovezii de plată, la S.C. NEWS INTERNATIONAL S.A., București, B-dul Mărăști nr. 65-67, Pavilion G3, Complex Romexpo, Intrarea B, sector 1, sau prin e-mail la: abonamente@newsweek.ro.

PLATA SE VA EFECTUA PÂNĂ LA DATA DE 25 A LUNII ÎN CURS PENTRU CA LIVRAREA ABONAMENTULUI SĂ ÎNCEAPĂ DE LA DATA DE 1 A LUNII URMĂTOARE. DACĂ PLATA SE EFECTUEAZĂ DUPĂ DATA DE 25, DATA DE ÎNCEPUT A ABONAMENTULUI SE DECALEAZĂ CU O LUNĂ.

Talon de abonament

ROMÂNIA Newsweek

Nume, prenume .....
Str..... Nr....., Bl....., Sc....., Et....., Ap.....
Localitate ..... Județ / Sector .....
Cod poștal..... Telefon..... E-mail.....

Am achitat suma de ..... lei cu ordin de plata nr. ..... din data .....
către S.C. NEWS INTERNATIONAL SA, cod fiscal 38847674, în contul RO54RNCB0088157672210001, deschis la BCR Sucursala Calea Moșilor.

Abonamentul va începe din luna .....

Operatorul NEWS INTERNATIONAL S.A., editorul revistei Newsweek România, prelucrează datele cu caracter personal furnizate de dumneavoastră în scopul abonării la publicație și livrării revistei. Datele vor fi dezvăluite Poștei Române sau firmei de distribuție care livrează revista la adresa dumneavoastră. Pe viitor, aceste date: nume, prenume, adresă, telefon, e-mail, ne permit să vă trimitem revista la care v-ați abonat și să vă ținem la curent cu diverse informații despre abonamentul dumneavoastră.
În cazul în care nu doriți aceasta, bifați ❑ NU

Conform Legii nr. 677/2001, beneficiați de dreptul de acces, de intervenție asupra datelor, dreptul de a nu fi supus unei decizii individuale. Aveți dreptul să vă opuneți prelucrării datelor personale care vă privesc și să solicitați ștergerea datelor. Pentru exercitarea acestor drepturi, vă puteți adresa cu o cerere scrisă, datată și semnată la News International S.A. De asemenea, vă este recunoscut dreptul de a vă adresa justiției.

Prin prezenta sunt de acord ca NEWS INTERNATIONAL S.A. să prelucreze datele mele cu caracter personal și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății NEWS INTERNATIONAL S.A. printr-o cerere scrisă.

Semnătura abonatului .....

PAȘI PENTRU ABONARE

A) CU CARDUL

1. Intri pe site-ul www.newsweek.ro/login, creezi cont nou și te înregistrezi.
2. Intri în contul tău și alegi varianta de abonare dorită (print / print + digital / digital) și perioada (o lună, 3, 6 sau 12 luni).
3. Dai click pe CUMPĂRĂ și faci plata cu cardul.
4. Primești factura prin email.

B) PRIN ORDIN DE PLATĂ (OP)

1. Alegi varianta de abonament
2. Efectuezi plata prin OP în contul News International S.A, Bd. Mărăști, Nr. 65-67, Complex Romexpo, intrarea A, pavilion G3 Sectorul 1, București, România, J40/2003/2018, CUI: RO38847674, Cont bancar: RO54RNCB0088157672210001, deschis la BCR Sucursala Moșilor
3. Ne trimiți un e-mail la adresa abonamente@newsweek.ro cu o copie a OP-ului și adresa de livrare a abonamentului, dar și o adresă de e-mail pentru activarea contului de abonament digital.
4. Primești factura prin email.

REDUCERE de până la 20% față de prețul revistei la chioșc

Tip abonament / Perioada	1 lună	3 luni	6 luni	12 luni
PRINT (revista tipărită; acces parțial online; newsletter)		**139lei**	**259lei**	**499lei**
PRINT + DIGITAL (revista tipărită; acces total online, inclusiv arhivă; newsletter)		**169lei**	**319lei**	**619lei**
DIGITAL (acces total online,inclusiv arhivă; newsletter)	**18lei**	**49lei**	**89lei**	**169lei**

Revista *Newsweek România* este distribuită în toată țara, la chioșcurile de presă, în magazinele de presă Inmedio, Relay și Tabac Xpress și în benzinăriile: OMV, Petrom V, Mol, Rompetrol, Socar. Prețurile afișate sunt valabile pentru livrarea revistei pe teritoriul României. Pentru livrarea în străinătate se adaugă taxe poștale, în funcție de zonă. Vă rugăm să ne contactați la adresa: abonamente@newsweek.ro pentru a stabili toate detaliile.

DACĂ NU GĂSIȚI REVISTA ÎN ORAȘUL DUMNEAVOASTRĂ, vă rugăm să ne comunicați telefonic, la numerele 0374.00.23.81 / 0374.00.23.82 sau prin e-mail, la adresa: abonamente@newsweek.ro.

Alege inteligent!
Inspiră-te!
Conectează-te!

CAMERA DE COMERT ŞI INDUSTRIE ROMÂNIA

NETWORKING

CCIR Business Center

CCIR Business Center vine în întâmpinarea antreprenorilor şi tuturor firmelor interesate să aibă sediul sau spaţii pentru birouri în Bucureşti. Destinaţia perfectă de business, CCIR Business Center deschide orizonturi pentru o zonă inovativă şi puternică a oraşului şi îndeplineşte cele mai înalte cerinţe ale unei locaţii de business, potrivită pentru o gamă largă de clienţi şi activităţi.

Cu atenţie la nevoile clienţilor şi la profilele lor variate, CCIR Business Center respectă cerinţele pieţei şi urmăreşte nevoile companiei tale. Datorită amplasării sale, Centrul oferă combinaţia perfectă între entuziasm şi ambianţă plăcută care va inspira angajaţii dumneavoastră să exceleze în fiecare zi.

Contact: Birou Administrare Spaţii şi Evenimente
Tel.: 021.319.00.78, Fax: 021.319.01.56, e-mail: evenimente@ccir.ro
www.ccir.ro

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025